

politički
ZATVORENIK

GODINA XXI. - SIJEČANJ 2011. CIJENA 15 KN

BROJ **226**

Vjenceslav Čižek

(1929.-2000.)

Izmišljotine o AVNOJ-u kao temelju hrvatske državnosti
• **Vjenceslav Čižek - hrvatski Mandela** • **Posljednja faza okupacije Hrvatske** • **Zaboravljeni vojskovođa: Svetozar pl. Boroević** • **Dokumenti, sjećanja i svjedočenja**

politički **ZATVORENIK**

**GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA**

PREDSEDJEDNIK DRUŠTVA
Alfred Obranić

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Alfred Obranić, Ljubomir Brdar,
Vladimir Mrkoci, Višnja Sever

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Vojnovićeva 15
tel: 01/46 15 437, 46 15 438
fax: 01/46 15 437
e-mail: hdpz-sred@hdpz.t-com.hr

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn

Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

Žiro račun: 2503007-1100009317
kod Volksbank d.d. Zagreb
Devizni račun: **416446-7101** S.W.I.F.T.
Code **VBCRHR22** kod Volksbank d.d. Zagreb

Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima

Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i preplatom tel.: 01/46 15 437
radnim danom od 9.00 do 13.00 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn

<http://www.hdpz.t-com.hr>

ZA BOLJE SUTRA, VIŠE VJERE U BUDUĆNOST

Kao i mnogi od naših ljudi, imam rođaka u Americi. Pobjegao je pedesetih godina iz Titova raja i nakon europskih izbjegličkih logora dospio u SAD, gdje se - sada je već sasvim izvjesno - doživotno nastanio. Čestitajući mu Božić, priupitah ga namjerava li u novoj godini posjetiti „stari kraj“, kako naši iseljenici intimno zovu Hrvatsku. Nažlost, neće ga dočekivati ove godine, a rekao mi je i zašto. Budući da dnevno prati situaciju u svojoj bivšoj domovini, zapazio je kako tijekom 2010. godine nije bilo dana, da iz Hrvatske ne bi stizale loše vijesti: o korupciji čitavog društva, od premijera do zadnjeg činovnika u općini, o konstantnom povećanju nezaposlenosti, o poniznosti prema svjetskim bleferima, o povratku komunističkih simbola i povijesnih falsifikata i, što je najbolnije, o pretvorbi žrtve u agresora, odnosno agresora u žrtvu.

Nakon što je tijekom protekle godine Hrvatska tako svakodnevno predstavljana našim ljudima preko oceana, nema motiva niti volje suočiti se i kako reče „gledati taj nezadovoljni narod“. Prihvaćam da dobar dio vijesti serviranih našoj i inozemnoj javnosti točno oslikava stanje u Hrvatskoj, ali uza sve opačine naših političara i moćnika, bilo je i razloga za optimizam, bez čega nema izlaska iz krize.

Nikad deprimirani i rezignirani pojedinci nisu izveli narod iz ropstva niti iz kriznih situacija. Neprekidno ocnjivanje ionako lošeg stanja čini situaciju još težom, a stanovništvo gubi pouzdanje i ne vidi izlaza. Svi znamo da se dogodilo ono što objave mediji, osobito televizija. Isto tako znamo da u međusobnoj utakmici za čitateljima i gledateljima nastoje objaviti senzacije i vijesti koje publika ni u snu ne očekuje. Samo je loša vijest za medije dobra vijest, jer oni ne mare što su građani svakim danom sve više frustrirani. Takvom uređivačkom politikom širi se pesimizam i urušavaju sve društvene vrijednosti, a nema mjesta optimizmu i afirmaciji moralnih i nacionalnih vrijednosti.

Općepoznato je da je Hrvatska po mnogim mjerodavnim pokazateljima bolja od nekih starijih članica EU, da je gotovo u svemu ispred Rumunjske i Bugarske, da su Irska i Grčka za razliku od Hrvatske bankrotirale. Mediji koji žele ovoj zemlji dobro, upozorili bi s pravom na sve negativnosti, ali bi za dobro nacije ponavljali ono u čemu smo bolji od drugih, a oni čine obratno. Naše prednosti i pozitivne primjere spomenu jedan dan u godini, a proteklih 364 šire nezadovoljstvo. Jedva sam dočekao izbavljenje iz depresivne 2010., s nadom da će 2011. biti početak izlaska iz krize, bijeg od straha, očaja i rezignacije.

Sve to možemo u malom vidjeti i na primjeru naše udruge. U godini koju smo upravo napustili, opet smo sudjelovali na natječaju Nacionalne zaklade civilnog društva, kako bismo dobili minimalnu finansijsku potporu, od 60.000,00 kuna. Na natječaju sudjeluju nevladine udruge svih profila, nacionalne i anacionalne, prijateljske i neprijateljske, moralne i amoralne, skrbne i rasipničke itd. I opet smo odbijeni, s obrazloženjem sličnim onom prethodnih godina, kao na pr. „fokusirani smo na uski krug korisnika, nedostaje nam razvojna komponenta“ i druge manjkavosti. Napominjem, da je u našoj natječajnoj skupini odobrena potpora *Lezbijskoj udrizi Kontra*. Njezine članice vjerojatno nisu „fokusirane na uski krug korisnika“ i očito takvoj udruzi ne nedostaje „razvojna komponenta“...

Je li to za nas deprimirajuće? Svakako, no nije nas zaustavilo da i dalje objavljujemo svoj mjesecišnik, da i dalje izdajemo knjige i svjedočimo povijesnu istinu. Znači da nam ne nedostaje optimizma i mislim da je dobro što vjerujemo, da smo još uvijek kao udruga bivših političkih zatvorenika potrebiti našoj domovini.

Alfred OBRANIĆ, predsjednik
Hrvatskog društva političkih zatvorenika

KAD VLAST ZNAČI SVE...

All power tends to corrupt, and absolute power corrupts absolutely – Svaka vlast kvariti, absolutna vlast kvari absolutno, napisao je u travnju 1887. engleski povjesničar John E. E. Dahlberg-Acton, poznatiji kao lord Acton, u pismu biskupu Mandellu Creightonu, dodajući kako nema strašnije misli od one da sama služba posvećuje onoga tko ju ima u rukama. Malo koja je misao u povijesti politike i u znanosti o njoj ponavljana tako često, malo koju život potvrđuje kao nju i malo koje tako važne misli se svi mi propuštamo sjetiti kad razmišljamo o načinu na koji se ponašaju naši narodni predstavnici, i kad glasujemo o njima. Umjesto toga, uvijek – baš kao svjetina o kojoj je davno, pred kraj 19. stoljeća, pisao Gustave Le Bon u svojoj znamenitoj *Psihologiji svjetine*, dopuštamo da nam se proda rog pod svjeću.

Suvremena hrvatska povijest jasno pokazuje kako se vlašću korumpiraju vlastodršci što su onda spremni zanijekati program na koji su se izvorno pozivali, odreći se svih vrijednosti na koje su prisezali i poslušno izvršiti svaki nalog onoga ili onih o kojima njihova vlast ovisi.

I previše je pojednostavljeni i netočno sve vezati uz tzv. trećejanuarski prevrat iz 2000. godine. Temelji tom prevratu stvoreni su ranije, kad su u politički arenu pripuštani samo oni koji su zbog svoje prošlosti bili ranjivi, koji su slabost vlastite kralješnice zorno svjedočili sluganskim podilažnjem nositeljima vlasti ili koje se moglo korumpirati zadowoljenjem njihovih taština ili njihovih pomama za materijalnim bogatstvom. Svi ostali bili su osuđeni na marginu: svi koji su u ranijemu, mračnom jugoslavensko-komunističkom razdoblju sačuvali svoj integritet i koji su i nakon njega htjeli misliti svojom glavom, odstrijeljeni su već u prvom razdoblju našega samostalnog nacionalnog života.

Zato ni nakon sloma Račanove koalicije u jesen 2003. nije došlo ni do kakvoga zaokreta. Nije ni moglo doći, jer oni koji su u siječnju 2004. preuzeli vlast u velikoj većini nisu bili bitno drugačiji: negativna selekcija ubrala je svoje plodove, pa su nakon Tuđmanove smrti na poprištu ostali likovi koje je on stvorio doslovce iz ničega, poput Stipe Mesića i Ive Sanadera, Mate Granića i Vesne Škare-Ožbolt, za koje samo slijepci mogu tvrditi da se bitno razlikuju od Mate Crkvence ili Slavka Linića. Da bi došla na vlast, Hrvatska demokratska zajednica se poslužila rastućim nezadovoljstvom građana, uzjavavši na val pokrenut splitskim demonstracijama iz veljače 2001. godine. No i prije nego što se smlaćio šampanjac u izbrnoj noći, Sanader je kao stare krpe odbacio kojekakve stozere i stozernike, a već pri formiranju kabineta demonstrirao da o sastavu hrvatske vlade ne odlučuju hrvatski građani, nego – Bruxelles: unatoč ranije sklopljenom sporazumu, on je zaoobišao u tom trenutku jedinoga prirodnog i legitimnog partnera pri sastavljanju vlade, jeftino kupivši vodstvo Hrvatske stranke prava beznačajnim sinekurama.

Umjesto Hrvatske stranke prava koja je jedva dočekala postati predmetom trgovine (pa se sada smiješno propinje tobožnjom protuhadezeovskom i protusrpskom retorikom, kao da ona nije rezultat i Đapićeve trgovine sa Sanaderom!), srpska manjina prometnula se u čimbenik bez kojega više nije moguće sastavljati vladu niti voditi hrvatsku politiku. Primjer je to bez presedana u svjetskoj povijesti, da predstavnici jedne manjine koja se u znatnoj mjeri – koliko nam imena pada na pamet, osim Olge Carević, Đorđa Pribićevića i još šačice ljudi? – budimo blagi, solidarizirala s agresijom na Hrvatsku, svega šest godina nakon reintegracije pretežnog dijela okupiranog teritorija (u cijelosti sva okupirana područja nisu integrirana ni danas!), ne samo ulaze u vladu, nego postaju onaj jezičac bez kojega ona ne može postojati.

Je li to doista bio izbor hrvatskih birača? A sve je to bilo moguće samo zato što su pretendenti na vlast htjeli vlast po svaku cijenu; ne vlast radi ostvarenja svojih vizija nacionalnih ciljeva, nego vlast radi toga što je ona značila duboko, neograničeno i nekažnjivo posezanje u državnu riznicu. Jer nema nikoga tko može identificirati ideo-loške ili tobožnje strateške nacionalne ciljeve koji su ostvareni uz tu cijenu. Ne može se tzv. približavanje Evropi (tj. približavanje Europskoj uniji) proglašiti takvim ciljem. Ono što nazivamo europskim vrijednostima – od društvene snošljivosti preko vladavine prava do izgradnje trgovackih, tehnoloških i kulturnih veza sa susjedima, pa i cijelim svijetom – moglo se i moralno ostvariti i bez odlaska na stranputnicu. A oni koji ne vide koliko ta stranputica traumatizira hrvatsko nacionalno biće i kako duboke rascjepe u njemu stvara, ti – da parafraziramo Spenglera – najčešće nisu tek glupani, nego kukavice koje nisu kadre suočiti se sa stvarnošću.

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

POSLJEDNJA FAZA OKUPACIJE HRVATSKE?	4
<i>Davor DIJANOVIĆ</i>	
BOŽIĆNA HAJKA I BOŽIĆNA IDILA	6
<i>Josip Ljubomir BRDAR</i>	
IVO JOSIPOVIĆ I BORIS TADIĆ, "PARTNERI S ISTIM CILJEVIMA"?	8
<i>Ante KATIĆ</i>	
RAĐANJE EUROPE (VII.)	15
<i>Dr. Vjeko Božo JARAK</i>	
LIJEVA INTELIGENCIJA I ANTIFAŠIZAM (IX.)	18
<i>Vladimir MRKOCI</i>	
RAZMIŠLJANJA O STARENJU I STAROSTI (5)	26
<i>Maja RUNJE, prof.</i>	
SAVJET LIJEČNIKA: VODE! VODE!	27
<i>dr. med. Drina BLAŽEKOVICI-SOJČIĆ</i>	
HRVATSKE I SRPSKE ŽRTVE 1941.-1945.: DEMOGRAFSKA STUDIJA (VI.)	29
<i>Kazimir KATALINIĆ, prof.</i>	
LIŠANE OSTROVIČKE: RATNE I PORATNE ŽRTVE JUGOSLA VENSKIH KOMUNISTIČKIH ZLOČINA	32
<i>Bruno ZORIĆ, prof.</i>	
OD IMOTSKE GIMNAZIJE DO GOLOG OTOKA (V.)	35
<i>Dinko JONJIĆ</i>	
HRVATSKI RODOLJUB I MUČENIK VJENCESLAV ČIŽEK (1929.-2000.)	38
<i>Kazimir KATALINIĆ, prof.</i>	
VOJSKOVOĐA SVETOZAR pl. BOROEVIC: HRVATSKI PRAVOSLA VAC U BORBI PROTIV BALKA NIZACIJE HRVATSKE (I.)	43
<i>Mladen KALDANA</i>	
IN DIESER AUSGABE	47
IN THIS ISSUE	48

VERBA VOLANT...

KAKO JE GOVORIO GLUHIMA

«...Prvih nekoliko tjedana nakon operacije bio je lucidan. Kako je imao katetere, nismo mu dopuštali da ustaje iz kreveta. Dolazili su mu ljudi iz njegova ureda i on bi im davao upute što da rade.

Tih su mu dana donosili razne dokumente, od kojih je neke potpisao, a neke nije, što znači da je bio u stanju odlučivati. Nikad nije odluke donosio naprečac, pa tako ni one o svojem zdravlju. Zapamtio sam da im je govorio da ne dopuste da nas vrate u Jugoslaviju. Nisam slušao njihove razgovore, no sjećam se da je znao i vinknuti', otkriva **dr. Jakšić**.»

(**Posljednjih 40 dana Franje Tuđmana. Nikad ispričana priča, Globus, br. 1044, 10. prosinca 2010.**)

*

A ŠTO KAŽU HRVATSKI ZALJUBLJENICI U BRAĆU SRBE?

«Da sada netko kaže, idemo u rat, 30 posto Srba prijavilo bi se kao dobrovoljci, jer ne mogu podnijeti da su izgubili rat s Hrvatima i jer žele veliku Srbiju', kaže **Dragoljub** [Todorović, beogradski odvjetnik, op. prir.] Mislim da sadašnja srbijska vlast nije takva, kažem mu, na što on dodaje: 'Srbijanska vlast je proeuropska, ali su entieuropski: opozicija, intelektualci, SANU i Crkva. Četiri stupa srpskog drušva: SANU, Crkva, politika i Crvena zvezda, odnosno navijači, vladaju Srbijom. Svi su oni protiv EU, NATO-a, Hrvata, Albanaca. Čosić BiH smatra srpskim teritorijem, a on je najvažniji savjetnik **Borisa Tadića**.»

(Andrija Tunjić, «O Beogradu, Srbiji, kulturi i duhovnosti: Tri Srbije na četiri stupa», Vjenac, 18/2010., br. 437, 2. prosinca 2010.)

*

SRPSKI USTAŠA (I.)

«NIN: O Dobrici Čosiću (koji vas naziva 'srpskim ustašom'), ocu srpske nacije, rekli ste da je 'stvorio intelektualni milje za patološko rodoljublje', te da bi 'ovaj svet bolje izgledao da Čosića nije bilo'. Ima li Srbija i svoju 'majku nacije'? Ako ima, ko su kandidatkinje?

MIRKO KOVAČ: Ako me tako nazvao, onda je to pohvalno, jer 'srpski ustaša', znači ustanik, bundžija. Morao je bolje definirati uvredu. Umjesto toga omaknuo mu se kompliment.»

(«Blizu mitova padaju glave: intervju - Mirko Kovač, književnik», NIN, br. 3125, Beograd, 18. studenoga 2010., srp. cir.)

*

SRPSKI USTAŠA (II.)

«Na stranicama ovog nedeljnika (br. 3125) u jednom pitanju naša novinarka uglednog pisca sa ovih prostora, koji je optirao za hrvatski jezik i sredinu, podsjeća da ga je neko nazvao 'srpskim ustašom'. Intervjuisani odgovara: *Ako me tako nazvao, onda je to pohvalno, jer 'srpski ustaša', znači ustanik, bundžija. Morao je bolje definirati uvredu. Umjesto toga omaknuo mu se kompliment.*»

Reč je o opasnoj izjavi kojoj kao da nedostaje najminimalniji (sic!) smisao za jezik, koji narečeni pisac u romanima primerno ima. Pojedine reči nisu večni entiteti, već podležu promeni semantičkog polja. (...) Sve to zna i pisac, za koga je reč ustaša iznebuha kompliment, ali očigledno to radi iz inata. Reč inat je britanski jezikoslovac lingvista A. Ž. de Boano (...) ustanovio kao najbolju karakteristiku Srbra, činiti nešto u korist vlastite štete. Dakle, naš bivši pisac je još suviše Srbin. Moraće još da poradi na svom izmenjenom imidžu.»

(Jovan Ćirilov, «Reč nedelje: Ustaša», NIN, br. 3126, Beograd, 2. prosinca 2010., srp. cir.)

*

JOŠ NIJE DOSTA?

«Mislim da smo se mi previše zaglibili u odnosima sa Hrvatskom. Mi danas imamo bolje odnose sa Hrvatskom nego sa Crnom Gorom, mi smo veoma ljuti na Crnu Goru i Makedoniju koje su priznale nezavisnost Kosova i Metohije a nimalo nismo ljuti što je to učinila Hrvatska. Meni lično i Srpskoj naprednoj stranci dok postojimo, a vekovima ćemo da trajemo, uvek će da smeta odnos Hrvatske prema Srbima. Sve dok Hrvatska ne prizna prava Srbra u Hrvatskoj, ne samo onih koje je proterala, nego i onih koji tamo žive i one

dece čiji roditelji deci daju hrvatska imena da ne bi bila maltretirana, za mene Hrvatska nije demokratska zemlja.

Ja nikada sebi ne bih dozvolio da odem u Vukovar kao simbol zločina koje su Srbi počinili u Hrvatskoj. Da kažem, molim vas izvinite zbog ovog zločina, a da zauzvrat od države Hrvatske dobijem izvinjenje za nekakav zločin u nekakvom selu Paulin Dvor i izjave da su akcije Bljesak i Oluja opravdane vojničke akcije. Ako su Oluja i Bljesak opravdane akcije, što onda Vukovar nije bio opravdana vojnička akcija Jugoslovenske narodne armije? U čemu je razlika?»

(«Koalicija sa DS bila bi mrtva bara: intervju – Tomislav Nikolić, predsednik Srpske napredne stranke», NIN, br. 3125, Beograd, 18. studenoga 2010., srp. cir.)

*

STOPAMA DRUGARICE SEVERINE

«I dok pevačica [Tereza Kesovija, op.] sa suzama u očima izjavljuje da 'nema smisla više da rovarimo po prošlosti', istovremeno pojedine srpske estradne zvezde bojkotuju njen dolazak. **Bora Čorba** kaže da 'tuđe govno uvek lepše miriše', a **Maja Nikolić** joj je poželeta 'prazan Sava centar'.

Iako je Kesovija tvrdila da nikada više neće kročiti u Srbiju, odjednom je ljubav prema ovdašnjoj publici presudila da ih obraduje pesmom. Evrići i emocije ne poznaju granice.»

(NIN, br. 3130, Beograd, 23. prosinca 2010., srp. cir.)

*

VESELO, VESELO!

«Josip Joška Broz, unuk bivšeg predsednika SFRJ Josipa Broza Tita, predao je Ministarstvu za državnu upravu 12.000 potpisa za osnivanje komunističke partije i odmah doživeo osporavanje od grupe ideoloških istomišljenika. Sam čin registracije KP izviđao je podmladak Nove komunističke partije Jugoslavije (NKPJ) uzvikujući 'Dole lažni komunisti' i 'Buržujska bando'.»

(NIN, br. 3128, Beograd, 9. prosinca 2010., srp. cir.) •

NOVINARSKE BUDALAŠTINE U POVODU «DANA REPUBLIKE»

Da novinari nisu simbol temeljitosti, poznato je svakomu tko išta zna o novinarstvu uopće. Da se ponekad i nadmeću u presipanju iz pravnog u šuplje, doživljavamo svakodnevno. A najgore je kad se takvi novinari ponovno stave u ulogu «društveno-političkih radnika», pa hoće biti «pametni» i «odgovorni», «korisni i politički dalekovidni» i što sve ne. Teško ljudskom dostojanstvu u ta vremena! S najnovijom nавalom tog sindroma površnosti i neznanja, suočimo se krajem nedavnoga studenoga, u povodu «29. novembra», što se nekad, u spomen na drugo zasjedanje tzv. AVNOJ-a, slavio kao Dan Republike.

Raspisali se tim povodom učeni i rodoljubni hrvatski novinari kako je, eto, AVNOJ, uza sve mane i nedostatke komunističkog poredka instaliranog u Jajcu 29. studenoga 1943., ipak kamen-temeljac suvremene hrvatske države, jer – znamo već – da nije bilo AVNOJ-a i Ustava SFRJ iz 1974. godine, ne bi bilo ni Hrvatske, jer se je znamenita **Badinterova** komisija, tobože, oslonila upravo na AVNOJ i na taj ustav. *Argumentum a contrario*, Estonija, Slovačka, Ukrajina i druge države nastale nakon sloma komunizma, uopće ne postoje, jer – nije im AVNOJ u temelju. Suvremeni politički zemljovid Europe je, drugim riječima, fikcija, a sve što ne proviste iz AVNOJ-a tek nedosanjani san. Pouka je to koju nam godinama papagajski ponavljaju učeni, pače načjeniji hrvatski krugovi od Stipe Mesića do Rade Bulata.

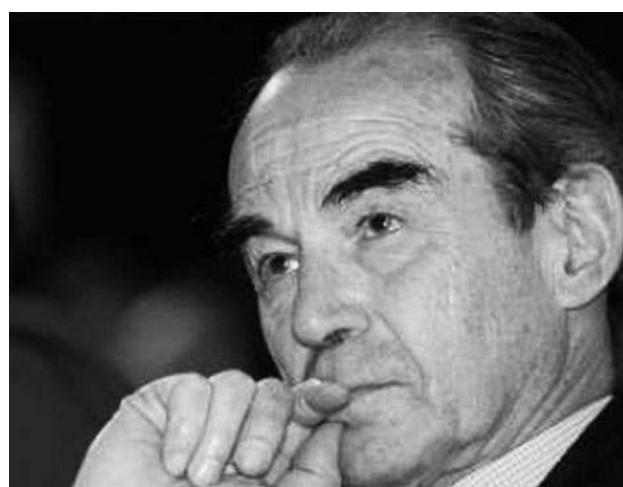
Tako se tvrdi: «Badinterov tim je AVNOJ uzeo za pravni temelj mogućega razlaza jugoslavenskih republika (i pokrajina), nekadašnjih članica jugoslavenske federacije. (...) Hrvat-

ska je na osnovi avnojevskih načela i temeljem avnojevskih granica iz Jugoslavije izašla, ratom je te granice obranila, a Badinter je to uvažio temeljem avnojevskih granica» (Obzor, Večernji list, 27. studenoga 2010.). Ili: «29. 11. 1943. –

Dan odluka kojima Hrvatska duguje svoju neovisnost» (Jutarnji list, 27. studenoga 2010.). Nikomu od vajnih stručnjaka, intelektualaca, pisaca i inih društveno-političkih radnika koji ponavljaju slične fraze, nije palo na pamet da prstom upru u redak ili mjesto gdje se je to povjerenstvo pod predsjedanjem francuskoga ustavnopravnog stručnjaka Roberta Badintera 1991./92. pozvalo na AVNOJ, ZAVNOH i slične trice i kućine. Jer, takvoga mjesta nema. Badinterova komisija je jednostavno konstatirala da se Jugoslavija raspala, i nije se pritom upuštalni u kakvu ustavnopravno-historiografsku analizu, nije vrednovala posljedice i dosege raspada Austro-Ugarske, pravopronačnog «prisajedinjenja» ili uspostave Banovine Hrvatske 1939. odnosno Nezavisne Države Hrvatske 1941. godine.

Slijedom toga ni AVNOJ ni ZAVNOH nisu spomenuti niti jednom jedinom riječju. Nisu ni mogli biti, jer ni AVNOJ ni ZAVNOH – osim što su bili negacija hrvatske državnosti i temelj obnove Jugoslavije – nisu uređivali granice jugoslavenskih federalnih jedinica, koje su utvrđene puno kasnije, nakon rata, i koje su se potom višekratno mijenjale. U hrvatskom slučaju, uvijek na štetu Hrvatske! Ali ne treba sumnjati da će se svakoga 29. novembra naći mudrac, koji će u tome nadnevku vidjeti prigodu da se s nostalgijom sjeti svoje crvene knjižice u svome crvenom džepu, i da ponovno potiho zagudi *Od Vardara pa do Triglava*. Može se Jugoslavija svagdje srušiti, ali će u našim srcima vječno živjeti. Ona i drug Tito, zar ne? (P. Z.)

Kako je Robert Badinter, ni kriv ni dužan, upao u avnojsko "Vjerovanje"

POSLJEDNJA FAZA OKUPACIJE HRVATSKE?

U svakome narodu, društvu i državi postoje izdajice: ološ koji bi za šaku Judinih – ili, alternativno, Sorosevih - škuda prodao svoju obitelj, domovinu, vjeru, prijatelje, bilo što što se dade dobro unovčiti. Takvima nije sveto ništa osim njihova vlastita džepa i trbuha. Riječ je o ljudima »koji neimaju ljubav ni za narod, ni za domovinu, ni za svoje obitelji, ni za svoju detcu: za ništa izvan svojih terburgha« (A. Starčević). Hrvatima su izdajice vrlo dobro poznata sorta ljudi. Osim rijetko viđenim prirodnim ljepotama Hrvatska se može podići s rijetko viđenim brojem izdajica na toliko malo stanovnika. Hrvatska je pravi rezervar izdajica, odnosno – kako reče **Matoš** – «mi imamo više izdajica od cijele ostale Europe».

Za potkrjepu navedenoga potrebno se je samo malo prisjetiti hrvatske povijesti. Nije pritom potrebno ići predaleko u povijest i prisjećati se izdaje kralja Dmitra Zvonimira ili peštansko-bečkih skutonoša i konjušara, koji su strasno uživali u služenju madžarsko-austrijsko-srpskim interesima i slabljenju hrvatskih zemalja. Dovoljno je prisjetiti se izdajica koji su Hrvatsku 1. prosinca 1918. utopili u primativnu i zločinačku jugoslavensku tvorevinu te nas u njoj – što u monarhofsističkom, što u komunističkom rihu – držali sve do 1991. odnosno do – za te izdajice – »mračnih devedesetih«. Dakako, prevar devedesetih lukave izdajnike nije dočekao nespremnima. Jedni su ostali u stranci koja de iure baštini komunističko nasljeđe, dok su se drugi pod vidom nacionalnog pomirenja prikrpali HDZ-u, i tako starim udbaškim vezama strateški rasporedili za daljnje rovarenje protiv Hrvatske, ovaj put ne za račun Beograda i Partije, već za račun Bruxellesa, Londona i Haškoga kadije.

Nakon trećjanuarskog prevrata 2000. – premda ni do tada nisu ostale bez ispaljena metka – izdajice su dočekale svojih deset godina slave. Kompromitirali su i gotovo potpuno obezvrijedili Domovinski rat, prodali generale, obezvrijedili sve simbole i mjesta koja su povezivala hrvatske građane, rehabilitirali notorne četnike i zločinačko jugokumunističko nasljeđe, raspordali obiteljsko srebro i čitav banakarski sustav strancima, pokrali i ponizili hrvatske građane, reaktivirali stare podjele i pod krinkom ulaska u EU doveli nas natrag na

Piše:

Davor DIJANOVIC

Balkan, uništivši pritom svako dostoјanstvo i ponos te svaku nadu u bolje sutra.

Međutim, izdajama nikako nije došao kraj, jer izdajice u svome strasnom pužanju pred inozemnim gazdama u narednom vremenu pripremaju nove izdaje. Uz presude generalima – koje će faktički značiti presudu samostalnoj Hrvatskoj, u narednom će vremenu biti poduzeta posljednja operacija ekonomске okupacije Hrvatske. O čemu je riječ? O privatizaciji posljednjih strateških resursa koji su u

na izmjene Zakona o vodama i Zakona o financiranju vodnog gospodarstva bez ikakve javne rasprave, iako su to dužni učiniti. Osim toga, SDP-ovki nije jasno zašto se uopće ide u izmjene kada su zadnje donesene prije godinu dana i tada je složen poprilično dobar zakon. 'Koji je stvarni razlog da se ponovno ide u izmjene Zakona o vodama, i to na način da se otvara tiha privatizacija vodnih resursa', rekla je Holy, dodavši da su u objašnjenju vladajući samo stavili da se na izmjene ide 'zbog novonastalih gospodarskih okolnosti'. Naime, prema novom prijedlogu zakona, Hrvatske vode iz neprofitne ustanove pretvorile bi se u trgovacko društvo, pojasnio je SDP-ov **Josip Leko**.

Slapovi Krke

hrvatskom vlasništvu. Hrvatska je trenutno zadužena oko 45 milijardi eura, no – kao što nedavno reče **dr. Slaven Letica** – u hrvatskom je vlasništvu još uvijek imovina u vrijednosti 500 milijardi eura. Riječ je o prebajnoj svoti a da izdajice i domaći lopovi ne bi spremali nove lopovske i zločinačke udružene pothvate kako da te svote skrenu u svoje poslike transfera dobro skrivene džepove.

Konkretno govoreći, u ne tako dalekoj budućnosti inozemne će (masonske) gaziđe – putem domaćih izdajničkih izvršitelja, koji su samo lutke na njihovim koncima – na dnevni red staviti privatizaciju voda i šuma, a nema sumnje da će se posegnuti i za rasprodajom zemlje i otoka tj. katastarskom okupacijom Hrvatske. Kaško se čini, prva je na redu voda.

Na »T-portalu« u članku pod naslovom »Vlada otvara tihu privatizaciju voda« mogli smo tako nedavno pročitati sljedeću zlokobnu vijest: »Vladajući su se, tvrdi SDP-ova **Mirela Holy**, odlučili

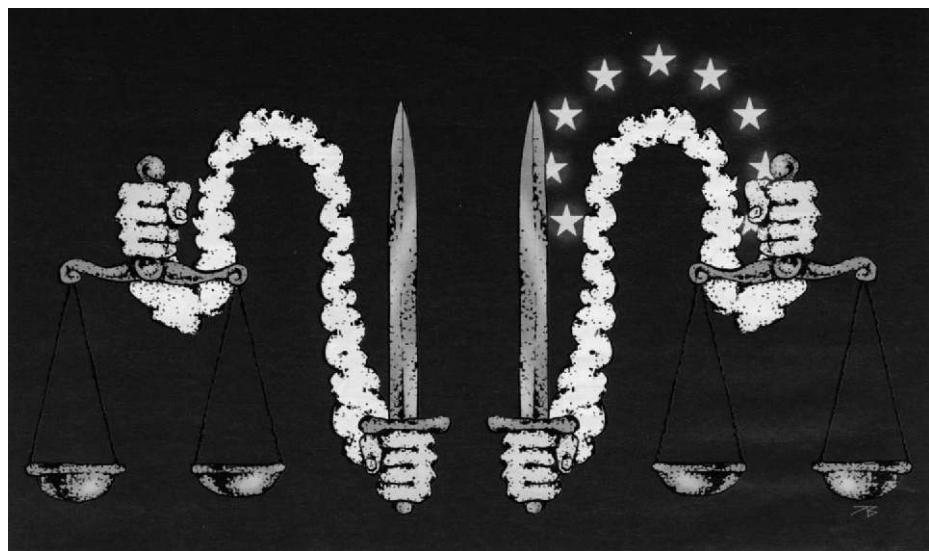
'SDP traži javnu raspravu i protivi se da se Hrvatske vode kao ustanova pretvore u trgovacko društvo. Time vladajući izazivaju strah da bi se Hrvatske vode kroz taj model mogle i prodati, a financiranje Hrvatskih voda je iz javnog novca i služi za zaštitu od poplava', kazao je Leko podsjetivši da su vode jedan od strateških resursa. Zašto se Hrvatske vode pretvaraju u profitabilno društvo, nije jasno ni SDP-ovom **Zvonimiru Mršiću**. 'Ne vidimo nijedan razlog zbog kojeg bi se uopće donosili zakoni o transformaciji te državne agencije u trgovacko društvo, osim ako ne postoje neki privatni ili stranački interesi koje treba zadovoljiti', zaključio je Mršić».

Bilo je samo pitanje dana kad će privatizacija vode doći na dnevni red, pa i na ovakav zaobilazan, perfidan i netransparentan način. Kao što je nafta bila resurs 20. st., tako će voda biti resurs 21. st. A Hrvatska je, nota bene, treća zemlja u Europi po bogatstvu pitkom vodom! I umjesto da se taj potencijalno izuzetno profi-

tabilni resurs zaštiti i izvozom dobro iskoristi, Hrvatskoj prijeti da ga se privatizacijom odrekne – i to po hrvatskom običaju za sitne novce – u korist svjetskih grabežljivaca koji Hrvatsku ne mogu vidjeti na karti svijeta, osim eventualno kao njihovu guberniju čiji će se suverenitet svoditi na upravljanje domaćim robljem. Od domaćih političara, geopolitički nepismenih diletanata koji su produžena ruka svjetskih finacijskih i parazitskih institucija u Hrvatskoj, nemoguće je očekivati da će zaštiti vodu i posljednje resurse koji su ostali u hrvatskom vlasništvu. A riječ je, zapravo, o najvrijednijim resursima (koji se mogu upotrijebiti za saniranje do sada učinjenih šteta), gubitak kojih bi Hrvatsku pretvorio u potpunu koloniju, još goru nego u doba Austro-Ugarske Monarhije i Jugoslavije. Na potrebu zaštite vode do sada je upozorila jedino Katolička crkva, čije izjave i savjeti poslovno prolaze bez većeg odjeka u protuhrvatskim medijima i među servilnim izdajicama koji žare i pale hrvatskom politikom.

Ako generacijama koje dolaze u naslijede ne želimo ostaviti isključivo dugove – privatizaciji voda i šuma moramo se suprotstaviti svim zakonskim i demokratskim sredstvima. Izdaji(cama) je jednom za svagda potrebno stati na kraj. Ako im dopustimo, izdajice će na kraju rasprodati apsolutno sve. Riječ je, kako rekosmo, o ljudima koji ne mare za išta osim za svoj trbuh; njima je Hrvatska samo prolazna slučajnost i sredstvo da podebljuju svoje debele džepove i trbuhe.

Jedan je svjetski vojskovođa – mislim da se da radi o Aleksandru Makedonskom – rekao da «poslije izdaje, izdajice više nije

"Europska pravica" (NIN)

potreban». Da je tome tako, vidimo na primjeru Ive Sanadera, a vidjet ćemo i na primjeru brojnih drugih izdajica. Nakon što za «špek i gemišt» obave svoj posao, gazde će s njima obrisati pod, a možebitno ih poslati na ljetovanje u Remetinec.

Nije, stoga, potrebno previše okapati i lamentirati o nekadašnjim izdajama i izdajicama: takve kad-tad sustižu mlinovi Gospodnji, iako je potrebno učiniti sve da ih sustignu i lisice te krevet u Remetincu. Ono što je, međutim, potrebno napraviti jest to da se svim raspoloživim zakonskim sredstvima suprotstavimo daljnjoj izdaji i kolonizaciji Hrvatske. Uz izdajice, u ovoj zemlji žive i pošteni i časni ljudi koji žele svojim potomcima ostaviti u naslijede ovu predivnu zemlju, koja bi mogla postati raj na zemlji ako se antihrvatski izdajnički kukolj sankcionira i transferira gdje mu je mjesto: u Remetincu i slične ustanove.

A da bi to bilo moguće, potrebno je da se pošteni, časni i dobri ljudi udruže i aktiviraju. Potrebno je dobro otvoriti oči i energetično reagirati na svaki pokušaj daljnje rasprodaje Hrvatske. Pravi primjer kako to činiti daje nam – uz one koji se protiv izdajica bore perom – udruga «Volim Hrvatsku, ne u EU», koja svojim tribinama upozorava na opasnosti koje nam prijete od strane EU, a koje se itekako tiču i gubitka vode, šuma i ostalih resursa. Ni izdajice, niti njihovi inozemni nalogodavci nisu svemogući. Svemogući je samo Bog na nebesima. I stoga je britanski državnik i filozof Edmund Burke bio u pravu kad je rekao: «Zlo može pobijediti jedino ako dobri ljudi ne učine ništa». Ortega y Gasset bi dodaо:» Moramo to pozorno poslušati. Taj čovjek znade što govori»...•

VIJESTI SA «ZAPADNOG BALKANA»

Priopćio nam je utjecajni *Financial Times* da prije Srbije i bez nje ne ćemo ući u Europsku uniju. Prije nekoliko je mjeseci bivši američki veleposlanik u Zagrebu i u Beogradu, **William Montgomery**, koji sada «tezgari» iste tekstove u različitim novinama «regije» (među njima i u zagrebačkom *Jutarnjem listu*), Srbima kazao da se mogu propeti na stražnje noge, ali da u EU ni u kojem slučaju ne će ući prije 2018. godine. Iz te dvije premise slijedi jasna konkluzija: ni Hrvatska ne će u EU prije 2018. godine, a do tada – tko živ, tko mrtav. (Tko bi bio spreman kladiti se, da će EU do tada postojati u sadašnjem obliku?)

Ako su *Financial Times* i Nj. Kr. Vis. **Bill Montgomery** Cavatatski i Banjaluc-

ki dobro upućeni, ne će se, dakle, obistiniti one riječi visokoga državnog dužnosnika, koji nam je u novoj, 2011. godini poželio «puno sreće i zdravlja i, prije svega, ulazak u Europsku uniju». To je, kao, važnije i od sreće i od zdravlja. Ali, nema veze: mi ćemo se i dalje dokazivati bjeso-

Financial Times Ne žuriti s Hrvatskom u EU

Sada je jasno: u Uniji nas žele skupa sa Srbima

● Britanci i Nizozemci Imaju davno definiran cilj da onemoguće samostalan ulazak Hrvatske u Uniju

mučnim hajkama i progonima hrvatskih branitelja, eliminiranjem nepočudnih iz javnog života i tzv. borbom protiv korupcije. Naš će glavni državni odvjetnik – bez ikakva glasa prosyjeda bilo koje relevantne političke snage – stranim veleposlanicima početkom 2011. referirati o tome kakvo je stanje «borbe protiv kriminala» u Hrvatskoj. To, naime, nije pritisak na pravosuđe, niti je dokaz servilnosti naše političke klase – upravo nepostojanja hrvatskoga državnog suvereniteta. «Željezo se u vatri kuša» – tako se u ovoj fazi «pregovora» kuša jesmo li doista spremni biti robovima. Čini se da ispite zasad polažemo u roku i s izvrsnim uspjehom... (B. C.)

BOŽIĆNA HAJKA I BOŽIĆNA IDILA

Mjesec prosinac u kršćanskoj je tradiciji osobit, poseban. U iščekivanju najljepšeg i najradosnijeg blagdana, rođenja Isusova, ljudi postaju bolji i plemenitiji. Posvađani se mire, ljudi se međusobno darivaju i nude se dobrotvornim, humanitarnim akcijama. Rijetko koji narod se može pohvaliti takvom raznolikošću slavljenja Božića kao hrvatski narod. Opća odlika tog izraza je bogoljubje i čovjekoljublje.

I upravo zbog toga želim istaknuti jednu žalosnu činjenicu, koja je u potpunoj suprotnosti s uvodnom rečenicom. Naime, 10. prosinca 2010. godine Hrvatsku je doslovce pogodio „potres“ razarajućeg stupnja Mercalijeve ljestvice, uslijed „bijega“ bivšega hrvatskog premijera **Ive Sanadera** iz zemlje. Od tog trenutka Božić se više nije ni spomenuto, a kamoli da se promicalo ozračje božićne idile. Sve novine i svi elektronički mediji, izuzev Glasa *Koncila* i još možda dva-tri glasila „desne orientacije“, stavili su se u ulogu goniča.

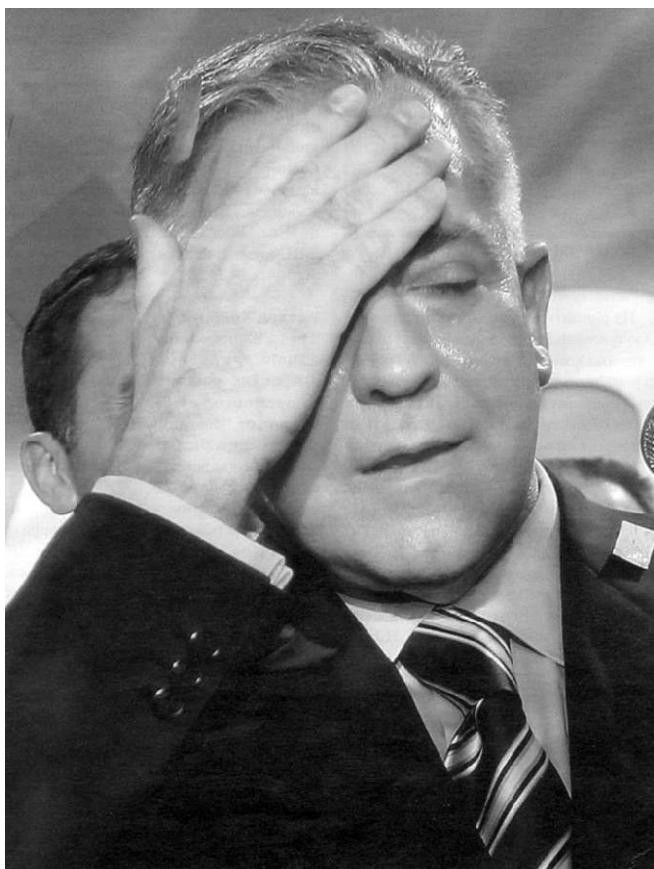
Svatko tko je bio sposoban izreći ili sročiti makar jednu rečenicu optužnice protiv Sanadera, dobio je prostor. Nije zanemaren ni jedan metar Sanaderova „bijega“, niti jedan javni WC u koji je ušao, niti jedna benzinska crpka, ni jedan kafić ili hotel u kojem je odsjeo. Nije zanemarena ni marka i tip automobila u kojem se vozio. Istražena je cijena kave koju je popio i cijena kreveta u kojem je spavao, kao i cijena taksija koji ga je vozio (bez napojnice!). I sve to strpano u približno 24 sata njegova života u bijegu, opisano je u tisućama varijacija na tisućama stranica i bezbrojnim minutama i emisijama na hrvatskim dalekovidnicama. Uz „učene“ komentare stalne postave „moralnih higijeničara“ komunističkog pedigreea.

Medijski „forenzičari“ stare partijske škole kao i honorarni poletarci, čeznući za mogućom dnevnicom, razmilili su se od Dugobaba do Nazorove ulice u Zagrebu i

Piše:

Josip Ljubomir BRDAR

Salzburga, kako bi se domogli makar Sanaderova punca, punice, konobara, tak-sista, stražara ili bilo koga tko bi im mogao pružiti neku optužujuću izjavu protiv Sanadera. Da ne nabrajam i ponavljam ono što već mjesec dana traumatizira

Hrvatsku, mogu samo konstatirati da je Hrvatska umjesto božićne idile doživjela božićnu hajku. Bez presedana. Ponavljam: bez presedana, jer hajka koja je primijenjena na Sanadera, u svojoj neljudskosti i okrutnosti mogla bi biti bliska jedino nekim primitivnim plemenskim asocijacijama ili totalitarnim komunističkim sustavima.

To potvrđuje i činjenica da meta ovog nezapamćenog progona nije samo Ivo Sanader nego i njegova obitelj i rodbina. Ne znam treba li uopće spomenuti, da je hajka na Sanadera bazirana, za sada, samo na sumnji na kriminal, a ne osudi.

Daleko sam od toga da a priori branim Ivu Sanadera. Dapače, pobornik sam stajališta da se istraže i sankcioniraju sva zlodjela počinjena na štetu hrvatskog naroda. Bez obzira na to o kome se radi. Pobornik sam pravde i pravne države, ali protivnik sam hajke, progona i linča čovjeka, jer sam takav sustav osjetio nekada i na vlastitoj koži. Užasavam se također medijske mafije koja instrumentalizira i huška narod. U takvom ozračju istina i pravda nemaju šanse.

Kako medijska mafija stilizira i oblikuje javnost, neka posluži primjer usporedbe slučaja I. Sanadera i *krvnika* s *Ovčare*, **Veselinom Šljivančaninom**. Sanaderu, koga se sumnjiči za zloupotrebu ovlasti u svrhu pribavljanja protuzakonske imovinske koristi itd., posvećene su stotine i tisuće stranica. Nacija je u šoku. U otpriklike isto vrijeme objavljena je sramotna presuda haaškog sudišta vukovarskom monstrumu V. Šljivančaninu, kojem se na dušu stavlja ubojstvo 200 ranjenika iz Vukovarske bolnice. Hrvatski mediji su tom slučaju posvetili doslovce par redaka. Ljudi, je li to moguće, kako bi uzviknuo pokojni Mladen Delić!

Moguće je, jer hrvatske medije oblikuju bivši KOS-ovi suradnici poput **Drage Hedla** ili partijske ikone kao što su **J. Babić, S. Modrić, J. Lovrić, D. Kuljiš, Butković, Jergović, Dežulović** itd. Takve osobe, koje u stvari preziru hrvatsku državu, doživljavaju svoje „zvjezdane trenutke“ u prigodama kada tonu ikone koje su ugrađene u tkivo njezina stvaranja. Zato je njima Ovčara zločin na razini krađe bicikla iz susjedova dvorišta, a „pravi“ i neoprostivi zločini vezani su uz imena **Tuđmana, Šuška, Bobetka, Gotovine, Glavaša, Merćepa, Norca, Sana-dera**, kao i uza sve dužnosnike i ministre aktualne kao i bivše HDZ-ove vlasti.

Ovakvi mediji, o kojima često pišem, nisu sami sebi svrha. Oni su odjek jedne politike koja se nije daleko odmakla od bliske jugo-prošlosti. Takva prošlost se

javno afirmira pogubnim izjavama na najvišoj razini o „pogrešnim politikama“ devedesetih (množina), „koje su dovele do obostranih žrtava“. Što je to doli grubo revidiranje povijesti? Što je to nego notorna laž? Zar je moguće Ovčaru i još mnoga stratišta po Hrvatskoj interpretirati kao slijed „pogrešnih politika“? Nije li to licemjerje koje se ne može progutati ni oprostiti. Kao da se ne zna tko je krvnik, a tko žrtva!? Ta usklađena izjava hrvatskoga i srpskog predsjednika nije ništa drugo nego neljudsko poigravanje s osjećajem hrvatskog naroda, a poglavito branitelja i žrtava brutalne agresije.

Cijena pomirbe ne može biti laž pakirana u sjajnoj ambalaži. Laž nije ništa drugo nego uvertira u ponavljanje trauma i novih sukoba. Vrijednost takve „pomirbe“ potvrđuje se i ovih dana uhićenjem hrvatskog branitelja **Tihomira Purde** koji se našao na srbijanskoj tajnoj listi hrvatskih ratnih „zločinaca“. Uhićenja hrvatskih branitelja, okupacija hrvatskog teritorija na Dunavu, zahtjev izbjeglih Srba da se Hrvatskoj onemogući ulaz u EU, izjave **B. Tadića** da je Oluja zločinačka akcija i da u svrhu dobrih odnosa general A. Gotovina ne smije biti oslobođen, ustvari je stvarna i realna razina tzv. pomirbe.

Stoga i „idila“ proslave pravoslavnog Božića uz nazočnost srpsko-hrvatske političke i društvene elite nije ništa drugo nego nastavak jedne jeftine licemjerne limunade koja s Božićem nema baš nikakve veze već i po činjenici da TV-kamera nije na tom skupu zabilježila baš nikoga, za koga bi se pouzdano vjerovalo kako se zna prekriziti. Klasično interesno političko sijelo, na kojem se uručuje odličje „bijesh“ četniku uz pljesak prisutnih. Normalno, zar ne? I sve to uz naučenu zvučnu kulisu „Hristos se rodi“ koju je – uostalom – u Hrvatskoj prvi put primijenio upravo Ivo Sanader.

Ako ništa drugo, ta idila je bila kratka pauza u već uhodanoj hajci. •

KAKO SRBI GUBE U RATU, A POBJEĐUJU U MIRU

«Vlada i Sabor pristali su na iznimne oblike povlašćivanja aktera srpske politike u izbornom procesu. Omogućili su da se liste srpske manjine natječu u svih deset izbornih jedinica u Hrvatskoj pod jednakim uvjetima kao opće liste, osim što liste srpske manjine ne mogu izgubiti izbore. Ako opće liste ne prijeđu izborni prag i ne osvoje mandate, njihovi kandidati odlaze doma, na burzu ili na staru radna mjesta. Ako liste srpske manjine ne prijeđu prag i ne osvoje mandate, njihovi kandidati odlaze u drugi postupak u kojem sigurno dobivaju tri mesta u Saboru. Ako osvoje jedan ili dva mandata u izbornim jedinicama, zakon ih nagrađuje za taj uspjeh s još tri, odnosno dva mesta u Saboru.

Kako ih ne nagrađuje dodatnim četvrtim mjestom samo ako osvoje sva tri mandata u izbornim jedinicama, SDSS-u se uopće ne isplati pobijediti u tri jedinice. Kakav je samo absurd skrojiti izborni zakon koji nagrađuje izborne neuspjeha, a kažnjava izborne uspjeh! Kako bi sve to bilo moguće, ukinuta je 'segregacijska praksa' prema kojoj su za liste srpske manjine mogli glasovati samo deklarirani i registrirani pripadnici te manjine. Sada za njih mogu glasovati svi koji to žele. (...)

Ukratko, SDSS-u je zakon zajamčio da ne može izgubiti izbore. Takva zakonska jamstva stranke imaju samo u autoritarnim režimima. (...) Diferenciranim ozakonjenjem dvostrukog prava glasa, Vlada i Sabor širom su otvorili vrata uvođenju kategorija zastupnika prvoga i drugog reda, o čemu se već neko vrijeme spekulira u strukovnim i političkim krugovima...»

**(Prof. dr. Mirjana Kasapović,
Obzor, br. 378., 15. siječnja
2011., 8.-9.)**

U SKLOPU REGIONALNOG PROGRAMA

Hrvatska više ne postoji izvan «regije» u koju se – neobičnim poimanjem zemljopisa – ubrajaju Makedonija i Albanija, ali se ne ubraja npr. Mađarska.

U skladu s tim su i hrvatski medijski prostor preplavile vijesti i osobe iz «regije». **Aleksandar Stanković** s vremena na vrijeme će ugostiti «giganta hrvatskog novinarstva», svog imenjaka **Tijanića**; u sportskim emisijama redovito nas zanima što misli i govori **Milojko Pantić**; zabavni program redovito izvješće o «žurkama» u Beogradu – jedinom gradu što je, prema prebjegu u bratsku Srbiju **Borisu Dežuloviću** – metropola za provincijsku pljevu na «našim prostorima»; kad ne salutira na nacističkim balovima vampira, nesuđeni

Balkanski paket

Novi paket u ponudi B.neta pokriva cijelu regiju, a njegova raznovrsnost jamči dobru TV zabavu

Bogat izbor B.netovih programa od ove je jeseni pojačan **Balkanskim paketom**. Radi se o deset programa koji se prikazuju u zemljama regije, od Srbije, Bosne i Hercegovine, Albanije, Kosova, Makedonije, Crne Gore do Slovenije, a koji su Vam od sada dostupni u B.netovoj ponudi. Balkanski paket vjerojatno će s velikim odusevљenjem dočekati ne samo državljani i navedenih zemalja koji žive u Hrvatskoj, jer putem njega mogu detaljnije saznati više o tome što se u pojedinim zemljama događa, nego i domaća publika. Osim društveno-političkih zbivanja, ovi programi nude i čitav niz zabavnih i sportskih sadržaja, kao i emisiju iz svijeta kulture. Tako će gledatelji na glazbenim programima moći pratiti glazbene novosti u cijeloj regiji te gledati intervjue i koncerte nekih od najpopularnijih izvođača s ovih prostora. Nepostojanje jezne barjere, barem u služaju većine programa, definitivno je prednost, pa će ovaj novi koktel programa u ponudi B.neta razveseliti brojne gledatelje.

srpsko-jugoslavenski zet **Miljenko Jergović** jednako dobro se osjeća od Sutle do «Zrenjanina», tj. svagdje gdje se čuje «naš jezik» (možda mu je ipak bolje u Beogradu), a zagrebački dnevničari iz dana u dan izvješćuju o romansi **Severine Vučković** s nekim srpskim skorojevićem koji se najviše uzda u gatanje i vračare.

Sve postaje jedno i jedinstveno, samo optužnice osumnjičenicima za ratne zločine imaju različitu sudbinu: u nas se traži način da se agresorske koljače abolira, u Srbiji se fabriciraju dokazi da se branitelje optuži. E da bi novinarsko-književnici «inženjeri duši» lakše ubirali honorare i u *otadžbini i preko*, i da bi **Josipović** mogao legitimirati svoju «konstruktivnu» i miroljubivu politiku. Od koje ruke trljaju u Beogradu i u Banjoj Luci. Zagrebu, po običaju, trnu zubi. Na to smo, uostalom, navikli. (C. S.)

IVO JOSIPOVIĆ I BORIS TADIĆ, "PARTNERI S ISTIM CILJEVIMA"? (Još neke pojedinosti o novom smjeru hrvatsko-srpskih odnosa)

Dok sam dovršavao prvi dio svog teksta o "zatopljavanju" odnosa između Beograda i Zagreba, za koji, kako sam objasnio, možemo "zahvaliti" našemu novom predsjedniku **Josipoviću**, trajao je dvodnevni službeni posjet srpskog predsjednika **Tadića** Hrvatskoj. I on je protekao u "srdačnoj" atmosferi, pri čemu u našoj javnosti nisam primijetio neku ozbiljniju raspravu o prirodi i smjeru naših odnosa s Beogradom. Umjesto toga *Jutarnji list* se povodom Tadićevog posjeta bavio time koliko je srpski predsjednik "zgodan muškarac", zaključujući da on, osim svojim političkim stajalištima, počinje "intrigirati i svojim izgledom", pa su, otkrio je *Jutarnji*, i brojne hrvatske političarke koje su ga imale čast upoznati, posvjedočile da je i u neposrednom susretu "lijep i šarmantan".

Na kraju posjeta predsjednik Josipović priredio je za Tadića domjenak u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt, kojeg su pohodili brojni "uglednici" našega javnog života. Kasnije smo mogli saznati kako su se proveli oni koji su bili na toj priredbi. Poznati hrvatski redatelj Dalibor Matanić nije skrivao ushićenje Tadićem (a usput i Josipovićem), u vezi s čime je za *Večernji list* izjavio: "Razgovarali smo kao da smo se našli na ulici. O filmu o Vukovaru, kako ga napraviti a pri tom izbjegći patetiku, o glazbi, o ženama. Obojica predsjednika su odlični, snašli bi se na svakom tulumu i takvi otvoreni i neposredni ljudi uvijek su mi O. K. Pitao sam ga je li hrabro biti predsjednik Srbije u vrijeme kad se može očekivati atentat na svakom koraku. Odgovorio mi je da je okružen ljudima kojima vjeruje". Matanić je ipak primijetio da je "glazba na domjenku mogla biti malo veselija", ali je, unatoč tom propustu, s domjenka otišao "pun dojmova". Možda bi na naše političarke (iako, nisu nam ni političari ništa bolji), kojima se svida lijepi Boris, i na banalne izjave redatelja Matanića trebalo zakoluntati očima, a još više na naše tiskovine ko-

Piše:

Ante KATIĆ

jima je "spinovanje" spomenutim trivijalnostima glavna briga. No, bojam se, prevladavajuća atmosfera je takva da će se sve više kolutati očima (štovše smatraće ih se "nenormalnima"), na one koji misle da Tadić a još manje Josipović zapravo uopće *nisu O. K.*¹

Zagrljaj preko grobova

Ipak je najzanimljiviji bio komentar novinara Denisa Kuljiša. I on je, zar uopće treba spominjati, bio na spomenutom domjenku, gdje se sastao sa svojim prijateljem Aleksandrom Tijanićem, direktorom Radio televizije Srbije. Kuljiš je, opisujući u *Jutarnjem listu* kako se proveo s gostima iz Srbije, na kraju naveo: "Ne, ja sam tu u neoficijelnom svojstvu prijatelja režima. Ali, lako je vama, vi sad idete kući, a ja moram u Banja Luku, jer ondje 6. prosinca nastavljamo. Mirimo Bosnu. Ista ekipa na balkanskoj turneji". Iako se Kuljiš teško može smat-

rati ozbiljnim i pouzdanim, u njegovoj duhovitosti, bojam se, ipak ima neke istine. Samo što čovjek ne zna što bi ga trebalo više brinuti. Je li taj novooblikovani "režim" Tadić-Josipović, ili njemu priključena "ekipa"? Možda je ipak najžalosnije, ali zapravo i sasvim razumljivo, da su takvom "režimu" i "ekipi" osobe poput Kuljiš "neoficijelni prijatelji".

Ne treba čuditi što se i Kuljiš pripremao za predstojeći Josipovićev posjet Banja Luci. Tamo se on već dobro smjestio, a zatim je po hrvatskim medijima započeo širiti pozitivne vibracije o Republici Srpskoj i njezinu šefu, Miloradu Dodiku. Prije nekoliko godina, krajem 2007., novinar Aleksandar Stanković je u svojoj emisiji "Nedjeljom u 2" ugostio Dodika, koji se tom prilikom, kao uostalom i uvijek, pokazao kao krajnje vulgarna osoba. Odmah zatim Kuljiš je u zagrebačkom *Globusu* izvrijedao Stankovića, dok o Dodiku nije šedio tople riječi: "vrlo je sposoban čovjek", "nije nacionalist, nije ratni zločinac ili ratni huškač", "politički je i osobno naklonjen Hrvatskoj, u Zagreb dolazi češće nego što odlazi u Beograd". O svemu tome sam Stanković će kasnije izjaviti: "Uostalom, meni se Dodik već dvije godine preko raznih posrednika sâm nudio za gostovanje, uz tvrdnje kako je moja emisija odlična i kako bi bilo dobro da on hrvatskoj javnosti kaže nešto o Republici Srpskoj".

No, emisija nije prošla kako se Dodik nadao, a zatim je, za osvetu, Kuljiš u *Globusu* napao Stankovića, o čemu će sâm Stanković u istom intervjuu izjaviti: "Pozadina je ta što je Kuljiš Dodikov savjetnik. On tamo [u Banja Luci] radi na nekom fakultetu koji je Dodik osnovao. Uoči intervjua s Borisom Tadićem, Kuljiš mi je dao neke dobre savjete i na kraju mi je kazao: 'Rekao sam Tadiću da ti radiš odličnu emisiju i preporučio sam mu da ti dođe, i vjerojatno je to razlog što ti se odazvao.' Mislim da je Kuljiš i Dodiku savjetovao da dođe u emisiju. E sad, um-

¹ Pri tome je žalosno koliko naša javnost slabo poznaje srpsku političku scenu, pa je dovoljno da se pojavi maneken poput Borisa Tadića kako bi Hrvatska bila uvjerenja da je to "europsko" lice Srbije, nasuprot primjerice Vojislavu Šešelju. Pri tome se nitko neće sjetiti kakva je bila politika Tadićeve Demokratske stranke za vrijeme srpske agresije na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, a čiji je predsjednik tada bio pokojni Zoran Đindić. Krajem rujna 1991., dok su JNA i pridružene joj srpske snage gazile Hrvat-

sku, Đindić je u beogradskoj *Borbi* objavio prikaz knjige *Izvori velikosrpske agresije*, koja je nedugo prije objavljena u Zagrebu. Đindić je ismijao taj "publicistički pamflet". Budući da je kao savjetnik u izradi te knjige bio i hrvatski predsjednik Tuđman, Đindić je također postavio pitanje, koja je njegova odgovornost za "trenutni državni haos u Hrvatskoj". Očito, te 1991. Đindiću je bilo jako smiješno kako ti smiješni Hrvati pišu smiješne knjizice o "velikosrpsvu". Kasnije je Đindić bio rado viđen gost Dodikova

prethodnika Radovana Karadžića, a početkom 1995. upravo je Đindić poduzeo srpsko vodstvo u Kninu nakon što je ono odbilo prihvati Plan Z-4.

jesto da onda nakon te emisije Kuljiš svom gazdi kaže: 'Znao si gdje dolazi i trebao si drugačije postupiti', on se obratio na mene". Stankoviću je dodao da ga je u Kuljiševu napadu najviše pogodilo što je sâm Kuljiš prethodno govorio da je "Nedjeljom u 2" odlična emisija ali je zatim, nakon gostovanja Dodika, isti taj Kuljiš uložio veliki napor da dokaže da je on, Stanković, "budala".²

I tako nam je Stanković, zapravo i nehotično, pokazao kako se i preko koga lobira da srpski političari budi gosti na HTV-u ali je također pokazao da su on i Kuljiš zapravo iz iste "familje", samo su se nesretno posvadali oko Dodika.

Upravo je Denis Kuljiš, ovaj put kao dopisnik banjalučkih *Nezavisnih novina*, prije prvog Josipovićeva posjeta Banja Luci, do kojeg je došlo krajem svibnja 2010., bio primljen na Pantovčaku, na razgovor s hrvatskim predsjednikom. Zatim je Kuljiš o tome u *Nezavisnim novinama* objavio tekst u kojem nije štedio pohvale na račun Josipovića, koji "konačno" dolazi u Banja Luku i vuče poteze na zbijavanju Zagreba s Republikom Srpskom. Tijekom tog razgovora Josipović je, ako je vjerovati Kuljišu, navodno izjavio da je hrvatska "obaveza" da "budemo velikodušni", da "protivnike pretvaramo u saveznike", da "poražene dignemo na noge", kao što su Sjedinjene Američke Države učinile s bivšim osovinskim državama nakon Drugoga svjetskog rata. Žalosno je kako naš predsjednik slabo poznaje povijest, pa pravi besmislene usporedbe. Amerikanci su mogli biti "velikodušni" prema protivnicima koje su u potpunosti porazili i okupirali. A budući da hrvatski tenkovi 1995. nisu ušli u Banja Luku, onda zaista nije jasno zašto bi Hrvatska trebala pomagati Republici Srpskoj da "ustane na noge". Kuljiš je zatim Josipoviću postavio i pitanje mogućnosti destabilizacije stanja u slučaju da u Republici Srpskoj bude raspisan referendum o njezinu osamostaljenju. Josipović je odgovorio da to ne bi bilo "poželjno", ali je odmah dodao da do toga ne će doći, jer su priče o tom referendumu isključivo "sredstvo političkog pritiska radi povoljnijeg uređenja ustavnih odnosa u BiH". Odmah zatim Kuljiš je postavio i potpitnje, zaključujući (kao i svatko tko voli

Boris Tadić i Dejan Jović, jedan od stratega predsjednika Josipovića

Milorada Dodika i Borisa Tadića) da je i referendum o osamostaljenju Republike Srpske samo "posljedica" osamostaljenja Kosova. Josipović je na ovo odgovorio da je o tome razgovarao s Tadićem, da se hrvatska strana tu treba "držati delikatno" i da je Zagreb priznao samostalnost Kosova i to je "sve što je dosad trebalo učiniti", dok Hrvatska također treba uložiti napore prema "općem popuštanju, da se stvori nova atmosfera i unese jedna nova pristojnost u međusobne komunikacije".

Nakon što se Josipović vratio iz prvog posjeta Banja Luci, oglasio se i **Milorad Pupovac**, koji, kako sam to opisao u prvom dijelu ovog teksta, kao dio vladajuće koalicije u Hrvatskoj vrijedno radi na zastupanju svesrpskih interesa, od "srpskog" Kosova do "srpske" Banja Luke.³ Pupovac je u intervjuu za banjalučki *Glas Srpske*, iznio svoje mišljenje o Josipovićevu posjetu Banja Luci. Zaključio je da je bivši hrvatski predsjednik **Mesić** kretao od "spornih stvari i samo produbljavao nesporazume". Nasuprot tome za Josipovića nema "nikog suvišnog, niti unaprijed odbačenog", a to je "prepoznato" i u Republici Srpskoj. Tako zahvaljujući Josipoviću nitko u Bosni i Hercegovini više "nije dežurni krivac", dok je Dodik na "visoko dodanu loptu" Josipovića odgovorio "vrlo, vrlo znalački". Na kraju je Pupovac zaključio: "Josipović je u politiku regije unio novu dimenziju raskida s politikom

koja je dugo bila prisutna i u Hrvatskoj. Ta politika imala je devizu 'sa svima drugima prije nego sa Srbima'. Josipović se očigledno odlučio za politiku 'sa Srbima a ni protiv koga'".

I Kuljišev tekst o razgovoru s Josipovićem u banjalučkim *Nezavisnim novinama*, kao i Pupovčeva izjava za (opet!) banjalučki *Glas Srpske* vode do žalosnih zaključaka. Kuljiš, kao što sam naveo, za eventualno osamostaljenje Republike Srpske zapravo krivi kosovske Albance i njihovu nezavisnost, a Josipović se tome ne suprotstavlja, pri čemu ostaje dojam da mu je gotovo žao što je Hrvatska priznala nezavisnost Kosova, a zatim dodaje da je o svemu tome pričao s Tadićem. To ne iznenađuje, Tadić je uostalom njegov "partner". Moglo bi se postaviti pitanje zašto o svemu tome Josipović nije pričao i s kosovskim vlastima, s kojima također imamo diplomatske odnose? Ali što će Josipoviću Kosovari, kada mu je Tadić "partner", a Dodik novootkriveni prijatelj?

Iz Kuljiševa teksta vidljiva je i Josipovićeva blagost prema stalnim Dodikovim tvrdnjama da će provesti referendum o samostalnosti Republike Srpske. To je za Josipovića samo sredstvo "političkog pritiska". Krajem prosinca 2010. Dodik je gostovao u emisiji Radio televizije Srbije "Svedok". Bio je to još jedan primjer da pokaže svoj talent za agresivnu vulgarnost. I u toj emisiji Dodik je izjavio: "I ja

2 <http://www.kliker.info/index.php?id=6351>, pristup ostvaren 1. siječnja 2011.
3 Jasno je da će Pupovac učiniti sve potrebno da i nakon budućih parlamentarnih izbora u Hrvatskoj i dalje ostane na vlasti, bez obzira na to

što će na njima pobijediti. Tako je za zagrebački dvotjednik *Objektiv* krajem listopada 2010. izjavio: "Teško bi se moglo razumjeti buduća vjerojatna lijeva koalicija na vlasti koja u svojem sastavu ne bi imala SDSS. Na mnogim bi se mestima moralo tumačiti zašto je to tako. Ne samo građanima srpske nacionalnosti nego i u relevantnim institucijama". Dakle svatko onaj u hrvatskoj politici tko ne prima SDSS i Pupovca u vladajuću koaliciju morat će zbog toga "polagati račune" građanima srpske nacionalnosti i "relevantnim institucijama"? Zaista žalosno...

sam uvjeren da će Republika Srpska imati svoj referendum o statusu, kao što to imaju druga zrela društva. Ali sam isto tako svjestan, da to ne smijemo da radimo sto puta, taj se referendum samo jednom provodi. I samo jednom se može da bude uspješan. Ako ga često upotrebljavate, onda gubite na značaju onoga što želite da uradite. A ako to uradite u vremenu kad se stvore minimalni uslovi da to bude uspješno, onda imate šansu da to uradite". No, da je predsjednik Josipović ovo čuo, on bi sigurno blago odmahnuo rukom i to opisao isključivo kao sredstvo "političkog pritiska". U emisiji "Svedok" Dodik je, po tko zna koji put, ponovno preuzeo i ulogu zaštitnika interesa bosansko-hercegovačkih Hrvata, roneći krokodilske suze nad njihovim teškim položajem, dajući potporu težnjama za "trećim entitetom". Odmah zatim dodao je da taj hrvatski "treći entitet" ne može računati niti na jedan pedalj teritorija Republike Srpske. Zaista velikodušno od njega...

A kada je riječ o "novoj pristojnosti" koju u političkoj komunikaciji zaziva Josipović, naši su se glavni mediji posljednjih godina, u sklopu "detuđmanizacije", dobro uvježbali da politički korektno provode hajku i na zao glas dovedu hrvatski nacionalizam u svim njegovim pojavnim oblicima. To mnogim našim novinarima dobro polazi za rukom. No, isti ti novinari, komentatori i mediji u kojima su zaposleni, gromoglasno šute o poplavi vulgarnih i šovinističkih izjava koje u svakom svom nastupu ispaljuje banjalučki poglavica Milorad Dodik. Valjda bi im bilo "politički nekorektno" da ponekad i o tome nešto kažu.

Što se tiče Pupovčeve izjave za *Glas Srpske*, moglo bi se reći da taj istaknuti član SDSS-a zaista ima zavidnu vještinu iskrivljavanja činjenica. Tako je za bivšeg predsjednika Mesića naveo da je, za razliku od Josipovića, u Bosni i Hercegovini "produbljivao nesuglasica". Pretpostavljam da Pupovac ne misli kako je Mesić "produbljivao nesuglasice" kada je "detuđmanizirao" Hrvatsku, kada je "antifašistički" proganjao "ustaše" i "ustašoide" i činio sve što je mogao da dokaže svoju ljubav prema Srbima u Hrvatskoj. No, kad Mesiću nije po bio po volji Milorad Dodik, onda Pupovac odmah okreće plo-

Ovako je, prema Newsweeku iz studenoga 1990., imao izgledati "Zapadni Balkan" 2000. godine

ču, pa Mesić postaje konfliktna osoba koja "produbljava nesuglasice".⁴

Zato je Pupovac mogao biti zadovoljan što je Josipović započeo voditi sasvim suprotnu politiku, pa je izvukao i zaključak o početku hrvatske politike u kojoj će ona biti "sa Srbima a ni protiv koga". Jasno je da Pupovac čezne za takvom politikom u kojoj će Hrvatska biti pod vlašću permanentne hrvatsko-srpske koalicije, čiji će srpski dio biti rezerviran za njegov SDSS, dok će Zagreb istovremeno biti servilni vodonoša Banja Luke i Beograda. No, dok je Pupovcu to priželjkivani cilj, moje je mišljenje, očito, da takva politika predstavlja hrvatski poraz.

I tako je na kraju Josipović 6. prosinca 2010. stigao u Banja Luku, gdje su mu *Nezavisne novine* Dodikova prijatelja Željka Kopanje dodijelile nagradu za "Osobu godine". I ja se slažem da je predsjednik Josipović zaslужeno dobio spomenutu nagradu. Nakon svega što je u go-

dinu dana učinio za Dodika i Tadića, to je najmanje što je mogao dobiti zauzvrat.

Tijekom ovog Josipovićeva posjeta Banja Luci, najavljen je i Dodikov posjet Hrvatskoj, gdje će se on sastati s Hrvatima koji su u posljednjem ratu imali sreću da ih Srbi, kada su stvarali Republiku Srpsku, nisu pobili, nego su ih samo protjerali iz njihovih domova. Dodik će ih "velikodusno" pozvati da se vrate u njegov entitet, gdje im on jamči sigurnost. Nažalost, bojim se da je zbog cijelog niza razloga vrlo malo vjerojatno da će doći do većeg povratka Hrvata u Republiku Srpsku. No, Dodika ništa ne košta da Hrvate poziva na povratak, a istodobno je to pred hrvatskom javnošću dobra dimna zavjesa koja prikriva pravu prirodu zbljižavanja Banja Luke i Zagreba. A ona se sastoји u tome da je taj srpski entitet "normaliziran" i od Zagreba "diplomatski" priznat kao ravнопravan (i poželjan) sudionik u svim budućim razgovorima i pregovorima.

⁴ I tu je zapravo svojevrstan paradoks oko Stjepana Mesića. Koliko god se za vrijeme svog predsjedništva trudio očiniti Tuđmana, koliko god ljubo partizane, druga Tita i ZAVNOH, ipak mu Srbi nikad neće oprostiti što je početkom 1990-ih bio u vodstvu HDZ-a s tim istim Tuđmanom.

Posebno ih žuju rečenicu koju je Mesić izrekao u Saboru nakon povratka s dužnosti u Predsjedništvo Jugoslavije: "Mislim da sam obavio zadatak, Jugoslavije više nema". Jasno, Srbi ne mogu shvatiti da su upravo oni srušili Jugoslaviju, ali Mesiću svejedno oprostiti ne će, ili, kako je u lipnju

2008. zaključio dr. Dejan Jović, danas glavni politički analitičar predsjednika Josipovića, ipak je Mesić "suptilni hrvatski nacionalist".

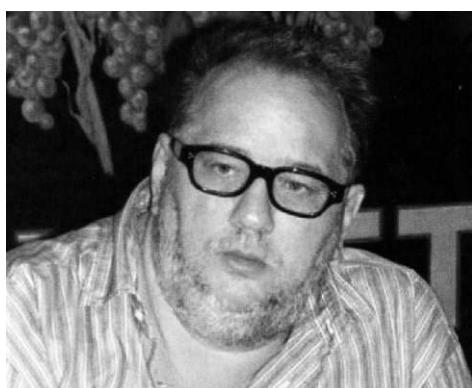
U međuvremenu su, nakon posljednjih izbora u Bosni i Hercegovini, odnosi između bošnjačkih i hrvatskih stranaka doista slabi, pri čemu Dodik pruža potporu Hrvatima jer je "zabrinut" za njih, a vidljiva je i blokada u konstituiranju državnih tijela vlasti. Tako su odnosi u Federaciji Bosne i Hercegovine i na državnoj razini nepovoljni, dok se Republika Srpska može hvalisati svojom "stabilnošću". Može se samo sa zabrinutošću zamisliti kako bi se napeti odnosi između Bošnjaka i Hrvata mogli pretvoriti i u incidente, međusobne sukobe i terorističke napade koji bi Federaciju mogli odvesti u nestabilnost. U tom smislu dovoljno je prisjetiti se sukoba bošnjačkih i hrvatskih navijača u Širokom Brijegu (listopad 2009.) ili napada eksplozivnom napravom na policijsku postaju u Bugojnu (lipanj 2010.).⁵ Na ovakav razvoj događaja, a za nadati se je da do njega nikada ne će doći, u Banja Luci bi zadovoljno trljali rukama i izjavljivali kako sve to pokazuje da je Bosna i Hercegovina kao država neodrživa, pa nastupa trenutak da Republika Srpska, kao, kako reče Dodik, "zrelo društvo", konačno raspiše onaj svoj referendum koji se mora provesti samo jednom, kada kucne povoljni trenutak.

Pred sam kraj 2010. naši mediji obavijestili su nas i da je Boris Tadić operirao Ahilovu tetivu. Ozlijedio se *lepi Boris* dok je igrao košarku, pa se otisao operirati na beogradsku Vojnomedicinsku akademiju. Nakon operacije prvi koji ga je nazvao i poželio mu brzi oporavak bio je Ivo Josipović. Tek nakon Josipovića nazvao ga je i Milorad Dodik...

Također tih dana u utjecajnom londonском *Financial Timesu* pojavio se i komentar u kojem je zaključeno da Europska unija ne bi trebala brzati s ulaskom Hrvatske u njezin sastav. Ovakvo stajalište objašnjeno je činjenicom da Hrvatsku potresa korupcijski skandal u sklopu kojeg je uhićen i bivši predsjednik njezine vlade, **Ivo Sanader**. Dok ne dokaže da je u stanju raskrinkati raširenu korupciju, zaključeno je u komentaru, ne treba žuriti s primanjem Hrvatske u Europsku uniju.

Kada je pročitao spomenuti članak iz *Financial Timesa*, svojim se komentarom u *Jutarnjem listu* oglasio se i glavni

urednik tih novina, **Mladen Pleše**. On je u gotovo zaplakao nad neveselom nam sudbinom, zaključujući da iza takvog komentara u *Financial Timesu* stope politike Velike Britanije i Nizozemske, koje žele da Hrvatska u Europsku uniju bude primljena "u paketu" sa Srbijom. Pleše je spomenuo kako je Hrvatska preskočila "zapeke" koje su prethodno stajale na njezinom putu prema Europskoj uniji, od uhićenja generala **Ante Gotovine**, preko privatizacije brodogradilišta, zaštićenog ekološko-ribolovnog pojasa, do dogovora sa Slovenijom i pitanja "topničkih dnevnika". Na kraju je zavatio: je li Hrvatska "dužna skrštenih ruku podnositi takvo ponižavanje i mrvarenje" Britanca i Nizozemaca, koji uvijek iznova nalaze razloge zašto Hrvatska i dalje ne bi trebala biti pripuštena u Uniju. Na cijeli komentar gospodina Pleše teško da bi se trebalo potrošiti više od ironičnog osmi-

Denis Kuljiš, jedan od glavnih medijskih promotora Milorada Dodika

jeha. On se, dakle, žali što neke europske države "ponižavaju" i "mrvare" Hrvatsku? No, zapravo to ponižavanje i mrvarenje, kako se prisjetio i sam Pleše, traje već prilično dugo. Ali, ako se ne varam, hrvatske "elite" (a siguran sam da se i gospodin Pleše smatra njezinim dijelom, čak i boljim) uglavnom su pokorno prihvatile da budu i ponižavane i mrvarene, samo da uđu u Europsku uniju. Ako je to tako, zašto se sada žale? Neka igru koju su prihvatali i poslušno provodili sada odigraju do kraja...

No, ako zanemarimo gospodina Pleše, svakako jest zanimljivo kako se u pojedinim britanskim krugovima pojavljuju

težnje da Hrvatska u Europsku uniju uđe zajedno sa Srbijom, i to upravo na kraju godine u kojoj su Josipović i Tadić izgradili srdaćne "partnerske" odnose.

Kad je **Ilija Garašanin**, ministar unutarnjih poslova Kneževine Srbije, još prije više od 160 godina osnovao tajnu organizaciju koja je trebala širiti srpsku političku propagandu po okolnim područjima, koja su tada, kao i Srbija, i dalje bila u sastavu Osmanskog carstva, onda je tu organizaciju podijelio na "sjeverni" i "južni" predjel. Na čelu tih predjela bili su "kolovođe" kojima su bili podređeni "agenti". Danas, više od stoljeće i pol kasnije, gotovo se može reći da se malo toga promijenilo od vremena Ilike Garašanina. U protekloj 2010. Srbi su na "sjevernom predjelu" ostvarili veliki uspjeh. Izgrađeno je "partnerstvo" između Beograda i Zagreba, a puno je postignuto i na blžavanju Zagreba s Republikom Srpskom. U tom smislu rekao bih da srpska strana i danas na "sjevernom predjelu" među Hrvatima ima dovoljno svojih "kolovođa" i "agenata", štoviše možda i više nego ih je imao Garašanin.

Jasno je da ne želim reći da je riječ o izravnim agentima Beograda. No rekao bih da je riječ o osobama koje svojom politikom, iako smatraju da teže nekim svojim ciljevima, ili, kako bi se danas reklo, imaju svoju "agendu", zapravo neizravno najviše koriste srpskoj strani. To se, nažalost, može reći za hrvatskog predsjednika Josipovića, kao i za one hrvatske političare u Bosni i Hercegovini koji saveznika traže u Miloradu Dodiku. O brojnim zagrebačkim novinarima, književnicima i drugim umjetnicima i "intelektualacima" koji marljivo rade na svestranoj suradnji s Beogradom da i ne govorim.⁶ No, za sve to zapravo nisu krivi Srbi. Za to su odgovorni sami Hrvati, odnosno dublja pozadina razvoja svjetonazora naših "elita" koje očito nisu u stanju voditi emancipiranu i samouvjerenu hrvatsku politiku, nego, naprotiv, tu politiku, čini se, zapravo i ne mogu zamisliti bez "partnerstva" s Beogradom.

Dakle, srpska strana je na onom što je još Garašanin nazvao "sjeverni predjel" tijekom 2010. ostvarila veliki uspjeh i, rekao bih, u potpunosti onemogućila bilo

5 A tko zna, možda neki radišan operativac srpske Bezbednosno-informativne agencije, na privremenom radu u Republici Srpskoj, već smisla i planira kako bi se, u nekom povoljnijem trenutku, takvi bošnjačko-hrvatski incidenti mogli potaknuti i rasprištiniti...

6 U tom smislu nesumnjivo je najdalje otisao naš književnik **Miljenko Jergović**, koji, čini se, čeže da jednog dana bude uvaženi pisac s mjestom prebivanja u Beogradu, jer mu je "ustašoidni" i "fašistoidni"

ostalim je spomenuto da se kod nas neprekidno širi osjećaj hysterije zbog gospodarske krize. Za razliku od toga, zaključio je Jergović, ako se prate srpski mediji, krize u Srbiji "zapravo više i nema". Čini se da je nakon toga čak i samog voditelja emisije o Jergovićevu otvorene srbofilije pomalo zaboljela glava, pa ga je Jergović odmah opovrgnuo, odgovorivši da se u Hrvatskoj živi "pomalno gadno", pri čemu je odmah naveo veći broj primjera. Među

kakav hrvatski postupak koji bi štetio srpskim interesima. U novoj 2011. to će Srbima olakšati da ostvare što više mogu i na "južnom predjelu". U prvom dijelu tog teksta spomenuo sam da Beograd u stvarnosti više ne računa da će zadržati Kosovo u svom sastavu. No, za Beograd bi povoljno rješenje bilo ako bi moglo doći do podjele Kosova, tako da njegov sjeverni dio s Kosovskom Mitrovicom, naseljen Srbima, ostane u sastavu Srbije. Istodobno Beograd osamostaljenje i eventualnu podjelu Kosova koristi kao presedan za buduće izdvajanje Republike Srpske iz Bosne i Hercegovine.

Davno, još u rujnu 1990., "otac" srpske nacije, akademik **Dobrica Ćosić**, razgovarao je s **Borisavom Jovićem**, srpskim članom tadašnjeg Predsjedništva Jugoslavije i bliskim suradnikom **Slobodana Miloševića**. Bilo je to razdoblje neposredno prije velikosrpske agresije na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. U tom razgovoru, kako je u svojim dnevničkim bilješkama zapisao Jović, Ćosić je izjavio da treba raditi na stvaranju srpske države, a kao budući "prostor Srbije" vidio je područje od Šibenika i preko Like, zajedno s velikim dijelovima Bosne i Hercegovine. U vezi s Kosovo Ćosić je tada rekao Joviću: "Kosovo se ne može sačuvati. Istorija je činjenica da se Srbi pokreću ka severu, da napuštaju jug. Ne mogu oni napuštati jug a zadržavati teritoriju. Uzeli smo Vojvodinu. Na Kosovu je realno da se razgraničimo zadržavajući ugalj i neke svetinje (Gračanicu, Gajzimestan). Takav plan treba uraditi u tajnosti i u pogodnom trenutku ga aktivirati. Inače, kratkog je daha ovo što se sada radi".

Očito, ova Ćosićeva ideja nije imala većeg odjeka u okolnostima kad se Kosovo nalazilo pod čvrstom kontrolom Miloševićeva režima. No, stvari su se promjenile kad su se krajem istog desetljeća kosovski Albanci uspjeli oslobođiti srpske vlasti. Nakon toga ideje o podjeli Kosova su na srpskoj strani zadobile veću važnost. **Dr. Dejan Jović** (danas glavni politički analitičar predsjednika Josipovića) na svom je "blogu" na web-stranici beogradske radio-televizije B92 početkom 2008., a zatim ponovno početkom 2009. iznio svoj plan za rješenje pitanja Kosova. Dr. Jović je, slično kao i Dobrica

Ćosić 1990., predložio da se dio Kosova koji nadziru Srbi priključi Srbiji, dok se ostatak Kosova, velikodušno je ponudio Jović, može priključiti Albaniji. Kako je mudro objasnio dr. Jović, dobro je da se albanski dio Kosova ujedini s Albanijom, jer je u "prirodi svakog nacionalizma da pokušava stvoriti jednu, a ne dvije nacionalne države".⁷ Ono što dr. Jović na svom blogu nije napisao, ali što iz njegova skromnog prijedloga proizlazi, zapravo je to da se albanski dio Kosova može priključiti Albaniji u cilju stvaranje jedne albanske nacionalne države, ali to onda, ako se dosljedno primjeni, znači i da se Republika Srpska treba priključiti Srbiji, jer i srpski nacionalizam, kao uostalom i svaki, teži stvoriti "jednu nacionalnu državu". No, nije problem što dr. Dejan

Završni račun Srba i Hrvata?

Jović ima spomenute ideje, ali – zar je zaista u interesu hrvatske države da upravo on bude glavni analitičar hrvatskog predsjednika?

I američki diplomatski dokumenti koji su tijekom 2010. objavljeni u sklopu afere "Wikileaks" pokazuju da su američki diplomati tijekom te godine uzimali u obzir mogućnost da Srbi preuzmu nadzor nad sjevernim dijelom Kosova, i da zatim, zahvaljujući kolebljivosti i neodlučnosti Europske unije, koja bi popustila srpskim pritiscima, ostvare podjelu Kosova. Tako su srpski predstavnici izrazili mišljenje da će se oni pomiriti s tim da ne mogu

vladati cijelim Kosovom, ali se isto tako i kosovski Albanci moraju pomiriti da ne će uspostaviti svoju vlast na dijelu Kosova sjeverno od rijeke Ibar. Upravo u takvim okolnostima tijekom 2011. doći će do pregovora između Beograda i Prištine na kojima bi trebalo riješiti međusobne odnose. Krajem 2010. pojavilo se i izvješće **Dicka Martyja**, posebnog izvjestitelja Vijeća Europe, u kojem je, iako uglavnom bez pouzdanih podataka, optužio kosovske Albance da su tijekom borbe za oslobođenje od srpske okupacije vršili ratne zločine, među ostalim i da su zarobljenim Srbima vadili organe, koje su zatim prodavali. Jasno je da je ova priča naišla na plodno tlo u Srbiji, čija javnost radio sluša priče u kojima "srpska nejač" stradava od "šiptarskih terorista", dok se sasvim pouzdani podaci o više tisuća kosovskih Albanaca koje su likvidirali Srbi mogu gurnuti pod tepih.

Cijeli priča s Martyjevim izvješćem nesumnjivo jača srpsku poziciju pred predstojeće pregovore s Prištinom, kao što je očito da se Beograd tijekom tih pregovora neće morati brinuti da će ga pogoditi neki neugodan potez Zagreba. To se neće dogoditi jer je Zagreb, kako sam opisao, temeljito "pacificiran" i oduveni na put (čitaj: strampoticu) "partnerstva" sa Srbijom.

A zapravo je stvar u tome da se Srbija u cijeloj spomenutoj politici služi blefom. Ona više nema vojne sile, kojom je početkom 1990-ih vodila agresivne ratove. Isto tako, ona svoju snagu ne može temeljiti ni na gospodarskoj snazi. Osim rješavanja problema Kosova ima naznaka da se pred Beogradom otvara i problem Sandžaka. U zadnje vrijeme u Novom Pazaru sve je intenzivnija djelatnost muftije **Muamera Zukorlića** koji s Beogradom vodi pravi verbalni rat, zahtijevajući autonomiju za to području u kojem većinski živi bošnjačko stanovništvo. Za razliku od Miloševićeva vremena, Beograd sada u Sandžak ne može poslati ni tenkove, ni nekog novog **Arkana** ili **Kapetana Dragana**. U takvim okolnostima srpskoj politici je na vrlo vješt način uspjelo iskovati "partnerstvo" sa Zagrebom, iako je upravo i isključivo Hrvatska ta koja ima potencijala da, drukčijom politikom, uspješno i samouvjereni parira Beogradu.♦

⁷ <http://blog.b92.net/text/7831/Rjesenje-za-Kosovo-drugi-put/>, pristup ostvaren 1. siječnja 2011.

HOĆE LI HRVATSKI PREDSJEDNIK BITI POČASNI GOST NA POGREBU «PRVOGA GERILCA EUROPE»?

Vijesti iz prijateljske i bratske Republike Srbije ohrabruju: Srbija je poodavno izjednačila pravni status srpskih četnika i jugoslavenskih partizana (što za nas Hrvate i ne treba biti nikakvo iznenađenje: mi smo od travnja 1941. načistu s time da

"Draža - naš savremenik" (2010.)

za nas faktičke razlike nema), donedavni srpski ministar vanjskih poslova **Vuk Drašković** – što je sa svim počastima i bez ikakvih rezervi dočekivan u glavnom gradu Hrvatske – godinama je središnja osoba svakogodišnjih okupljanja «Ravnogoraca», a sva se državna tijela poodavno upinju ne bi li pronašli mjesto gdje je nakon smaknuća pokopan «srpski čića», legendarni «prvi gerilac Europe», *đeneral Draža Mihailović*.

Najnovije vijesti iz Beograda upućuju na to da bi potraga mogla biti pri kraju: vlastima se javio očevidec posljednjih Dražinih trenutaka, koji tvrdi da je još uvijek prilično velik broj živih ljudi koji su sudjelovali u Mihailovićevoj egzekuciji. S obzirom na zakonske odredbe, vrlo je realno očekivati da će Mihailovićevi posmrtni ostaci biti pokopani uza sve državne počasti. Režim će tom događaju – nema sumnje – dati i veliko simboličko i političko

značenje. To će na kušnju staviti i neke od čimbenika hrvatske politike.

U prvom redu će biti zanimljivo vidjeti, hoće li vodstvo Hrvatske seljačke stranke na Dražin pogreb poslati visoko stranačko izaslanstvo s vijencem okićenim bojama koje su resile i izvorno, američko izdanje

Mačekovih uspomena. To bi bilo i pošteno i dosljedno: tzv. vođa hrvatskog naroda je svoje uspomene, «In the Struggle for Freedom», «U borbi za slobodu» objavio 1957. u plavo-bijelo-crvenom ovitku, pokazujući tako za slobodu kojih boja se je zalagao. Njegov je tajnik **dr. Branko Pešelj** znao na američkom kontinentu klipsati tisuće kilometara kako bi prispio na *molepstvije* za Dražu, a tijekom rata u istim su vladama s Mihailovićem sjedili najviši dužnosnici HSS-a – koje Maček, po vlastitim riječima, «nikad nije dezavuirao» – i koji su na valovima BBC-a višekratno vatreno pozivali Hrvate da se stave pod Dražino zapovjedništvo. Dakle, već bi pravila elementarne pristojnosti nalačala da se ministarskom drugu i kolegi pošalje vijenac i podsjeti na zajednički put u vremenima teških iskušenja. To tim više kad je ta zajednička borba okrunjena obnovom Jugoslavije 1945., a onda i njezinim aktualnim oživljavanjem u sklopu današnje Hrvatsko-srpske koalicije kojoj je HSS sastavni dio i čvrst i stabilan oslonac.

Ako ipak stranačko vodstvo HSS-a bude zabavljeno kušanjem juha ili ispitivanjem novih začina u «Podravci», njihov bi vijenac na sprovod «srpskog čića» mo-

gao – zašto ne – ponijeti «plavi voz» predsjednika Josipovića. Predsjednik, poznat po svom humanizmu i «antifašizmu», može previdjeti kad **Milorad Dodik** govori kako je u Jasenovcu pobijeno najmanje 700.000 Srba. Može mu se dogoditi da se toliko koncentriira na uzbudljiva i intelektualno zahtjevna izlaganja svog analitičara **Dejana Jovića**, pa ne zamijeti da je **Boris Tadić** opet nazvao *Bljesak i Oluju* zločinačkim, genocidnim pothvatima, ali da propusti *parastos* za «prvoga gerilca Europe» komu su čak i Sjedinjene Američke Države dodijelile visoko odličje, pa sve što uz to ide, eh, to se predsjedniku Josipoviću zasigurno ne će dogoditi!

Mihailović kao uzor mladim naraštajima

Jer, kao što znademo, stalno nas on – kao humanist i stručnjak za kazneno postupovno pravo – podsjeća na Gata i Kožicu, što su tako blizu njegova zavičaja, stalno hodočasti u Srb, Španovicu, Boričevac i u Kulen Vakuf, a u sklopu putovanja na Ravnu goru posjetiti će Derventu i Plehan, potom Foču, Gorazde i Višegrad. Onda mu ni Srebrenica ne će biti predaleko. A ne treba brinuti da će se «plavom vozu» nešto dogoditi: otkad su se udružile, «srpsko-hrvatsko-slovenske železnice» doživljavaju pravi procvat... (R. P.)

Povratak u prošlost Revizija suđenja četničkom vodi I akademici traže da se Mihailović rehabilitira

Hrvatski povjesničari smatraju kako bi rehabilitacija Mihailovića mogla los utjecati na odnose Hrvatske i Srbije

U beogradskoj Palači pravde prekupčer je održano prvo ročište o rehabilitaciji Draža Mihailovića, vode četničkoga pokreta u Drugome svjetskom ratu. Zahvaljujući za rehabilitaciju Koste Čavoski te profesorica međunarodnog prava Smilja Avramović. Istodobno predstavnici SUBNOR-a, NOB-

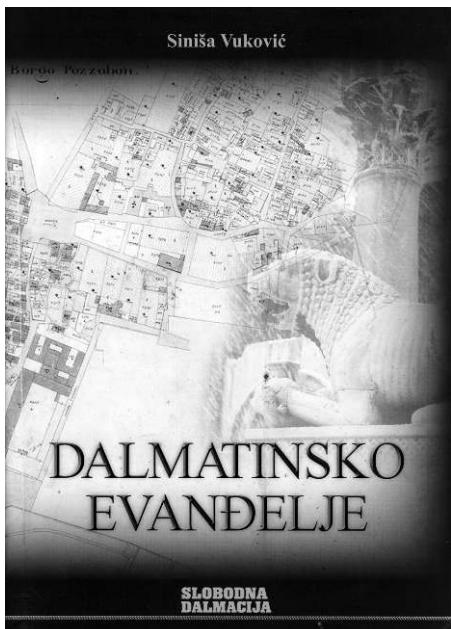
Iović. Mihailović je strijeljan 1946. poslije presude Vojnog suda. Njegov unuk tvrdi da je suđenje Mihailoviću bilo montirano te da nije imao pravo na obranu. Zahvaljujući za vratjanju građanskih prava Mihailoviću pridružili su se i Srpska liberalna stranka akademika Koste Čavoski te profesorica međunarodnog prava Smilja Avramović. Istodobno predstavnici SUBNOR-a, NOB-

Draža Mihailović strijeljan je 1946. ARHIVA VL

ZAGREB = BEOGRAD?

Imade, nema sumnje, i onih koji su svjesni svoga hrvatstva i onda kad naglašavaju vlastito dalmatinstvo, istrijanstvo, slavonstvo, hercegovstvo, bosanstvo. Može se, doista, uz nacionalni njegovati i zavičajni identitet. Ne čini on nužno Hrvatsku siromašnjom, naprotiv. No, previše često se u našoj povijesti dogodilo da je ta pokrajinska, regionalna oznaka promicana na štetu općenacionalnoga, hrvatskog identiteta. Od tisuće mogućih primjera, spomenimo onaj kad je narodnjački zadarski *Narodni list* 29. siječnja 1881. donio dopis iz Imotskoga, prema kojem su od 30.000 stanovnika te krajine, njih preko 29.000 «zgoljni Hrvati, osim nekoliko varošana, koji se samo zovu dalmatini, premda jim je sto puta kazano, da dalmatinsko ime nije narodno nego pokrajinsko; tako, da i krak u nekojoj prigodi može biti nazvan dalmatinac, jerbo se je u Dalmaciji okotio, kao što i neku vrstu magarca naši primorci zovu puljizom, jerbo je se u Pulji omagario».

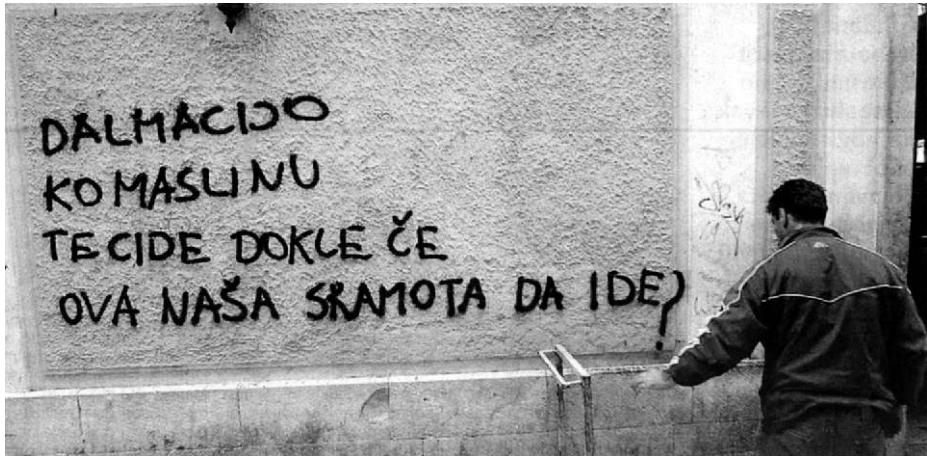
Kako smo svakodnevno svjedoci da to teško ulazi u glave (osobito neke), uvijek smo ponavljali da se *onaj koga su zmije grizle i gušterice boji*. Zato je na ovim stranicama višekratno isticano kako se u nazivu auto-ceste što vodi od Zagreba preko Banovine i Like do Splita i Dubrovnika i što je (neslužbeno) nazvana *Dalmatinom*, krije i pokušaj da se pokrajinskomu dade prednost u odnosu na nacionalno, što se dade iščitati već iz jezika na

kome je taj naziv skrojen, a on hrvatski – nije. U međuvremenu smo doživjeli da su uz auto-cestu koja se između Slavonskog Broda i Županje odvaja prema Đakovu, Osijeku i dalje prema Mađarskoj, i službeno postavljene oznake s nazivom *Slavonica*, pri čemu je opet upotrijebљen nehrvatski, latinski oblik. Narod koji se stoljećima krvavo borio i za to da svoj jezik naziva svojim imenom – pa tu borbu, kao što vidimo – nije okončao ni danas, usred vlastite nacionalne države doživjava da mu ceste koje su žile kucavice njegova gospodarskoga i kulturnog života, nazivaju tuđinskim imenima!

Uz ovu bilješku donosimo nekoliko suvremenih ilustracija koje pokazuju koliko su žilava nastojanja da se Zagreb, kao

glava i simbol svega hrvatstva, prikaže izrabljivačem i okupatorom, ne bi li se tako i gospodarska kriza iskoristila kao poluga u rastakanju hrvatskoga nacionalnog bica. Izdanci su to istoga onog duha koji se tako žestoko upinje Split poistovjetiti s **Miljenkom Smojom**, ne bi li ne samo na simbolički način nego i stvarno u tome hrvatskom gradu podigao spomenik apollogetu boljševičkog pomora i simpatizeru **Slobodana Miloševića**. «Slaveni i sutra, samo Hrvati – nikada!» No nadajmo se da su zauvijek prošla vremena «crvenog Splita», makar je i nesuđeni predsjednik **Nadan Vidošević** – potomak pouzdane komunističke obitelji – popriličan novac uložio u tiskanje monografije koja bi htjela drugačije. (A. B.)

RAĐANJE EUROPE (VII.)

Uvodne napomene - nastavak:

Bizantsko carstvo

Kad je germanski vojskovođa Odoakar 476. srušio Zapadno rimske carstvo, bijaše to, politički gledano, njegov konačan silazak s povijesne pozornice. Davno prije toga bijaše to naslućivao i njegov velik vladar Gaj Aurelije Valerije Dioklecijan (284.-305.) te je, želeći zaustaviti njegovo rasulo, pokušao s velikim preustrojstvom golemoga carstva: državu je podijelio na 12 upravnih jedinica, 101 pokrajinu i 4 kraljevske oblasti; najprije je svoga prijatelja Maksimilijana imenovao suvladarem, predavši mu Zapadni dio carstva, sebi je zadržao azijski dio države i ujedno Egipat, ali je za pomoćnika i suvladara izabrao svoga zeta Gelerija, dok je Maksimilijan uzeo sebi za pomoćnika i suvladara Konstantca I. Tako je nastalo svojevrstno četverovlađe, pa Rim nije više bio glavni grad Rimskoga carstva. Zakone su pak, koji bi imali vrijednost za cijelo carstvo, izdavali zajednički. Ta se razdioba kraljevske vlasti nije mogla dugo zadržati, pa je poslije smrti cra Teodozija (347.-395.) izvršena nova podjela, i to na dva dijela: njegov sin Honorije (395.-423.) dobio je zapadni dio, dok je Arkadije (395.-408.) preuzeo istočni dio carstva.

Propadanje carstva nije se ipak dalo zaustaviti. Prevelika raskoš, rasulo obiteljskoga života, učestale provale barbarских naroda te sve veći priljev stranaca u redove vojske, jer domorodaca nije bilo dosta, kao i sve slabija vojna stega, učinili su rasulo carstva nezaustavlјivim. Bilo je iščekivati prvu veću nepriliku, i Zapadno će carstvo posrnuti. I to se dogodilo. Germanski plaćenici u Italiji nisu dobili ugovorenou plaću pa su se pobunili. Na čelu bune stavio se germanski plaćenik Odoakar koji nekoć bijaše u Galiji pa je odatle došao u Italiju, stavio se na čelo pobunjenika i bio proglašen kraljem. Nakon toga srušio je mladoga kralja Romula Augustula, i to bijaše svršetak Zapadnoga rimskog carstva. Put stvaranju novih državica i država barbarских naroda bijaše širom otvoren.

Piše:

Dr. Vjeko Božo JARAK

Carska vlast u Konstantinopolu nije krila svoje namjere: sačuvati Rimsko carstvo u cjelini te dovesti u pokornost doseljene narode; ako to ne bi išlo silo, onda vještim pregovorima ili pak, ako niti to ne bi išlo, šutnjom i povlačenjem.

To zorno predviđa i novonastalo stanje u Italiji.

Odoakar je suvereno vladao Italijom i širio svoje kraljevstvo. Međutim, Teodorik, sin istočnogotskoga kralja boravio je kao talac 10 godina na kraljevskom dvoru u Carigradu. Nakon toga vratio se ocu u Panoniju, a odatle s njim otišao u Ilirik i Makedoniju. Nakon očeve smrti, preuzeo je vlast nad Istočnim Gotima; čas je bio u savezu s bizantinskim carem, a čas s njegovim neprijateljima. Konačno je u dogovoru sa Zenonom, bizantskim carem, krenuo u Italiju. Ratovao je s Odoakarom 3 i pol godine i pobijedio ga (493). Potom je zavladao Italijom. Priznanje je iz Carigrada uslijedilo tek 4 godine kasnije.

Slična se slika i dalje ponavlja: oko 450. do 1066. Angli i Saksonci vladaju dijelovima Britanije; 456.-711. Zapadni Goti čvrsto drže svoje kraljevstvo u Španjolskoj; 481.-511. Klodvig, franački kralj iz vladalačke kuće Merovinga, 486. ili 487. dokinuo je rimsku vlast u Galiji i zavladao Francima. Poslije njegove smrti, država se podijelila na četiri njegova sina: Merovinge je na prijestolju zamjenila kuća Karolinga. God. 493. do 555. Istočni Goti imali su svoju državu na području Italije sa sjedištem u Raveni. Postupno je ta država slabila te ju je 553. pobijedio bizantski kralj Justinijan (482.-565.).

Justinijan bijaše sposoban i poduzetan vladar. Namisao mu bijaše: obnoviti staro Rimsko kraljevstvo. Među prvim njegovim značajnim potezima svakako je proналazak i poziv u službu sposobnih i odvažnih ljudi. Tako je među vojskovođama prva mjesta povjerio dvojici istaknutih junaka Belizaru i Narzesu. Želio je ojačati vojsku i zavesti red u carstvu. Kad je u Carigradu nastao nemir zbog povećanih poreza, pobuna se proširila i zaprijetila svrgavanjem cara, vojskovođa Belizar brzo je ugušio pobunu i pritom poubjiao mnoštvo ljudi.

Nakon toga car je sklopio primjerice sa susjednom Perzijom, i to je nazvano "vječnim mirom" između Istočnorimskoga kraljevstva i Perzije. Uslijedila su potom druga osvajanja: među prvima bijaše vandalska država u Sjevernoj Africi. Vandali bijaše istočnogermansko pleme, nemirno i ratoborno. Konstantin I. bijaše im dopustio naseljavanje u Panoniji, ali su oni uskoro opustošili Galiju i prešli u Španjolsku. Nu ni tu se nisu smirili. Bijahu i nadalje odani pljački i nasilju te su se preko Gibraltara naselili u Sjevernoj Africi. Postali su treća sila na Sredozemlju. Odatle su 455. opljačkali Rim; usput su opljenili i židovski hram u Jeruzalemu. Bijahu odista pogibeljni, pa nije čudno što se pojmom "vandalizam" zadržao u vrlo nepovoljnu značenju. Njima su se pak dogodili unutarnji nemiri, što je car Justinijan znao iskoristiti. Savladao ih je, i njihovo se ime izgubilo.

Car Justinian I. na diptihu od bjelokosti (Italija, 6. st.)

Kroz ove i druge vojne pothvate jasno se očituje Justinianova zamisao ne razdvajati nego nanovo ujedinjavati veliko i značajno Rimsko carstvo. Stari Grci bijahu zadovoljni svojim pojmom grada kao male države; Aleksandar Veliki bijaše ponesen mišlu kako stvoriti veliko svjetsko kraljevstvo, ali osim nagla i nasilna pokušaja, od njegove zamisli nije bilo velikih plodova, premda se ne može zaboraviti otvaranje putova i protok duhovnih vrijednosti s jednoga kraja svijeta na drugi. Međutim, Rimsko carstvo javlja se u povijesti kao silna duhovna snaga koja je željena objediniti svijet i duhovno ga uzdignuti. Pojam *rimski građanin* ostao je u povijesti kao živ znak visokoga dometa u razvoju ljudskoga duha.

Vodeći o tome računa, treba istaknuti mjesto i ulogu Istočnoga rimskog carstva. I nakon propasti Zapadnoga dijela rimskoga carstva, Bizantsko carstvo nastavilo je živjeti sve do 1453. Ono je zadržalo grčki jezik, a ne treba zaboraviti kako je taj jezik vladao cijelim Rimskim carstvom preko 300 godina te ga je latinski jezik počeo potiskivati tek krajem 2. stoljeća nakon Krista. Međutim, nije riječ samo o jeziku nego o kulturi uopće, o filozofiji i književnosti, posebice pak o pravu i pravnom uređenju države i života u njoj. Car je Justinian probrao deset najpoznatijih pravnika u carstvu i povjerio im zadatak: proučiti sve pravne uredbe u povijesti rimske države i stvoriti jedinstven zakonik. To je dakako bilo u službi tisućugodišnjega Bizantskog kraljevstva, ali je bilo na dobro tada drugih i kasnijih naraštaja - sve do danas!

Slično se može reći, dakako, i o umjetnosti, posebice graditeljstvu, slikarstvu i kiparstvu. Za to, međutim, treba istaknuti kako je Justinian bio uvjereni vjernik kršćanin. Smatrao je kršćanstvo ne samo izuzetnom vjerom koja je u njegovu shvaćanju imala ključno mjesto, nego i bitnim čimbenikom za razvoj umjetnosti i kulture uopće.

Kada je pak riječ ot ome, onda treba prije svega spomenuti prijestolnicu - Carigrad. Prema staroj predaji, grčki doseljenik iz Megare, Bizas otputovao je u 7. stoljeću na sjeveroistok, uplovio u Darbanele i prepolovio Mramorno more tražeći pogodno mjesto za svoje novo boravište. Pronašao ga je na Bosporu i osnovao grad koji se po njemu nazvao Bizant. Kad ga je car Konstantin izabrao za svoje boravište, dobio je njegovo ime – Kon-

Aja Sofija

stantinopol, Konstantinov grad, odnosno Carigrad (Istanbul).

Zadivljen njegovom ljepotom, Konstantin je započeo s njegovim uređenjem. Nu nije želio jednostavno graditi novi Rim nego lijep kršćanski grad; preuzeo ga je 324., a već 330. slavio je njegovu posvetu. Grad se naglo razvijao i prerastao prvotne zamisli. Car Teodozije II. (408.-450.) dao ga je opkoliti s dva prstena obranbenih zidova. Bijahu vrlo dobro napravljeni i do 1204. izdržali su sve pokušaje razaranja i osvajanja grada. To je jedino što se još uvijek nazire kao ostatak ostataka onoga što bijaše Konstantin učinio. A on je učinio mnogo. Posebice započeo je graditi Aja Sofiju i sagradio više crkava. Međutim, tek je Justinian I. (482.-565.) dao Carigradu blistav sjaj i veliku vrijednost. Njemu se za to pružila izuzetna prilika.

Godine 532. nastala je u gradu pobuna koja je poprimila razorne oblike, a tek što bijaše ugušena, izbio je požar koji je trajao pet dana i uništio polovicu grada. Car je djelovao brzo i odlučno. Potražio je najbolje graditelje koje je u carstvu mogao pronaći, a među njima dvojicu najcjenjenijih: Izodora iz Mileta i Antemija iz Tralesa. Carigrad je, dakako, i nakon Justinihana I. izgrađivan i uljepšavan, ali ono što je urađeno u doba Justinijana I. predstavljalo je u bitnim crtama ljepotu i vrijednost koja bijaše blistava sve do 1453.

Tri dijela treba izdvojiti: trkalište (hipodrom) za konjske utrke, kraljevsku palaću i crkvu sv. Sofije ili crkvu Božanske Mudrosti (Aja Sofija).

To je djelo neopisive i neizrecive ljepote! U predaji se sačuvalo iznenadeće Justinijana I. kad ga je 537. ugledao dovršeno. Prisjećajući se kako je stotina-ma godina širena prosudba o nenadmašivoj ljepoti Salomonova hrama u Jeruzalemu, car je uskliknuo: "Nadmašio sam te, Salomone!" Poseban čar predstavlja veličanstvena kupola - kupola nad kupolama (promjer 32 m, a visina 54 m), ona kao da lebdi u bestežinskom stanju te se čini da ne stoji na čvrstim zidovima nego visi s neba. Aja Sofija nije samo uzvišena ljepota Carigrada nego stvaran odraz Svjetla što bijaše zasjalo sjajem i toplinom na Kristovu licu i ljudima se zorno predstavilo kao Božje Čovjekoljublje. Nije stoga čudo što toj crkvi hrle i dan danas ljudi svih vjera i narodnosti. Turci su Aja Sofiju nakon 1453. pretvorili u džamiju i uz nju dogradili četiri minareta, ali je po nalogu predsjednika Kemala Atatürka 1934. njezina uloga promijenjena - Aja Sofija je danas muzej.

Općenito se smatra kako je Aja Sofija najvrjednije ostvarenje bizantske umjetnosti. Ona je od svoga početka postala uzorom bizantskom crkvenom graditeljstvu, a utjecala je i na osmanlijsko graditeljstvo.

Pored isticanja vrijednih primjera graditeljstva, treba nadodati kako je bizantska umjetnost veoma zasluzna i za unutarnja likovna uređenja građevinskih djela. Tu na prvo mjesto treba staviti slike u mozaiku i zidnom tzv. fresko-slikarstvu. Uporaba mozaika bijaše dobro poznata u ranijim razdobljima, ali pretežno kao ukras poda. U bizantskoj umjetnosti mozaiku je dano

mjesto na unutranjim zidovima; a kad je riječ o vjerskim objektima, onda treba reći kako su udarna mjesta u njima zauzele slike s prikazima najvažnijih vjerskih dođaja u prelijepim mozaicima.

Justinian je dobrom dijelom bio i ostvario svoju zamisao: obnovio je, prostorno gledano, veličinu jedinstvenoga Rimskoga carstva i nastavio djelovati kao jedincat vladar u njemu. Nakon njegove smrti nije bilo moguće sačuvati carstvo u granicama do kojih on bijaše dopro sa svojom vojskom. Carstvo bijaše preveliko, a provale novih naroda, tzv. barbara, sve jače. Očito su to pokazali Langobardi. Oni su 568. napustili Panoniju (današnju Mađarsku) i ušli u Gornju Italiju. Zapadni Goti bijahu se već ustalili u Španjolskoj. Na prijelomu 6. u 7. stoljeće, na istočne granice Bizantskoga carstva prodirali su Avari, a potom i Slaveni. U to doba počela se - pod vlašću Sasanida - uzdizati i Perzija (590.-628.). Ona je udarala na granice carstva, a uspjela je osvojiti cijeli Egipat.

Unatoč tim zbivanjima, carstvo se nastalo održati kao svjesno kršćanstvo s istaknutim likom Isusa Krista i sviješću poslanja. Danas možemo jasnije razabrati koliko je bilo korisno, a koliko štetno, povozivanje državne i crkvene vlasti na Istoku, ali se ne može osporiti ni isticanje Kristove osobe, a ni njegovanje kršćanskoga života, posebice u raskošnu bogoslužju i njegovanju samostanskoga života. U toj sredini i s tim obilježjima bijahu ponikli i veliki slavenski apostoli Ćiril i Metodije.

To treba imati u vidu kad se promatra cjelokupna povijest kršćanstva slavenskih naroda. Prebogata kršćanska baština Jeruzalema, Antiohije, Aleksandrije, Cezareje u Kapadociji, kao i drugih kršćanskih žarišta, bijaše silan poticaj kršćanskim misionarima u svim predjelima od Carigrada do Aachena i o Jeruzalemu do Kieva. Gleda-

mo li pak na hrvatski narod, treba reći kako se na hrvatskim prostorima zadržao bizantski utjecaj preko 600 godina. Na tim mjestima nije bilo mnogo vojnih pothvata, ali je i danas prisutan živ utjecaj kulture, bogoštovlja i umjetnosti. Dostatno je samo sjetiti se Grgura Ninskog i glagoljice! Ili pak Eufrazijeve bazilike i njezinih mozaika u Poreču! A što tek reći o crkvi sv. Apolinarij u Raveni ili sv. Marku u Veneciji!

Kad su pak posrijedi drugi slavenski narodi, njihove crkve i samostani, onda je doprinos kršćanskoj vjeri i sakralnoj umjetnosti jednostavno nemjeriv. I tu je dosta prisjetiti se samo istaknutih primjera: Mileševa i Sopoćana u Srbiji, fresko-slika u crkvi sv. Klimenta u Ohridu, crkve sv. Sofije i sv. Mihajla u Kijevu. Ti i nebrojivi drugi plodovi bizantskoga carstva i kršćanstva neosporno traže odgovor na pitanje: zašto je došlo do propasti Bizantskoga kraljevstva, a još upornije je pitanje: kako je moglo doći do otvorena sukoba među kršćanskim crkvama Istoka i Zapada?

Tražeći odgovora na ta pitanja, treba imati pred očima jasnu sliku zbilje danas na obadva područja i uvidjeti koliko je među kršćanima nesuglasica zbog prijepornih pitanja koja nemaju svoga izvora u Evanđelju nego u stanovitoj crkvenoj praksi!? Još više: imaju ga u postupcima koji su u Evanđelju otvoreno neprihvatljivi!

Spomenimo neke primjere! Je li trebalo dopustiti križarima IV. križarskog pokušaja oslobođanja svetih mjesta u Palestini "usputno" osvajanje Carigrada te pljačku i zločine u njemu, a nakon toga mirno promatrati kako "kršćanski" rušitelji Bizantskoga carstva neodgovorno vladaju od 1204. do 1261.!? U nakoko malim razmjerima nisu "takvi" primjeri strani ni današnjem kršćanstvu! Kršćanski je neprihvatljivo mirno promatranje očite nepravde komu god se ona činila. Treba samo malo

poštena uvida u stanje ranoga kršćanstva i nije teško uočiti prirodne, društveno-političke i kulturne razlike koje tijekom vremena bivaju većima te zbilja predstavljaju pravo bogatstvo pogodno za oplemenjivanje i daljni rast svih ljudi. Olako prelaziti preko tih razlika ili ih, što više, zatirati, znači oma-lovažavanje i sijanje razdora među ljudima i za-

Uzmimo kao primjer jezik! Još u doba Marka Porcija Katona (234.-149) prevladao je u Rimskom carstvu grčki jezik. Nije to bilo baš pravo svim Rimljanim. Tomu se i sam Katon otvoreno protivio, ali je uvidio kako je u sve većem carstvu prijeka potreba imati sredstvo međusobna sporazumijevanja koje krije u sebi i naširoko posreduje velike kulturne vrijednosti, pa je i sam pod stare dane naučio grčki jezik. Tada je nastala poslovica: "Starac Katon nauči grčki jezik!" Prva kršćanska knjiga napisana je na latinskom jeziku tek krajem 2. stoljeća! Bijaše to početak postupne prevlasti latinskoga jezika u zapadnim predjelima Rimskoga carstva. U ističnim pak dijelovima ostao je na snazi i uporabi grčki jezik sve do pada Carigrada 1453. Nakon propasti Zapadnoga rimskog carstva raste ugled i utjecaj rimskoga pape, što je i razumljivo kad se uvaže velike seobe i ujedno pokrštavanje naroda.

Međutim još uvijek nemamo uravnotežena i kršćanski utemeljene gledanja, pa ni prosudbe mnogih događaja u kršćanskoj povijesti. U jeku zapletenih i međusobno spornih vjersko-teoloških raspri, ističu se carigradski vladari za koje se tvrdi kako su se suviše upletali i donosili odluke važne za vjerski život, što je donekle točno. Međutim, istodobno je parapi pripisivana uloga i ovlast koju on na temelju Evanđelja nije imao, kao na primjer: razvlastiti bilo kojega vladara, što je značilo oslobođiti podanike obveza koje su neophodne za život naroda i države. U sklopu tih prilika i neprilika već početkom 5. stoljeća nema na papinu dvoru nikoga tko bi poznavao grčki jezik! To je u ono doba, bili toga ljudi svjesni ili ne, uistinu bilo veoma neodgovorno.

Pojedinačno gledano, bilo je toga i u Katoličkoj crkvi naših dana! Ako pak u tom kontekstu promotrimo vladanje križara u Carigradu 1204.-1261. jasno je samo jedno: učvrstilo i produbilo se nepovjerenje što se razbuktavalo u doba raskola Istočne i Zapadne crkve od 9. do 11. stoljeća! I to je potvrđeno činjenicom: kršćanski Zapad nije pomogao kršćanskom Istoku kad su Turci osvajali i konačno 1453. osvojili Carigrad.

Danas raste svijest kako je kršćanstvo u sebi prebogato i kako nam ga raskošno otkrivaju različite i mnogobrojne kršćanske predaje. To treba upoznavati i poštivati! I jedno i drugo treba činiti vjerno!

(nastavit će se)

Lik vandalskog plemića na mozaiku iz Kartage (oko 500. g.)

jednicama.

LIJEVA INTELIGENCIJA I ANTIFAŠIZAM (IX.)

Piše:

Vladimir MRKOĆI

Europske demokracije nisu reagirale na ovu novu manifestaciju nasilja odnoso na komunističko gušenje zametaka demokracije. Komunistička akcija u Čehoslovačkoj, gušenje «Praškog proljeća», izazvala je najgoričenije osude i prosvjede u političkim i kulturnim krugovima Europe, Brežnjevljeva doktrina «ognaničenog suvereniteta» bila je osuđena kao komunistički imperijalizam, a borba u Češkoj kao oslobođilačka borba protiv komunističkog ugnjetavanja. Međutim, Brozovo gušenje početaka demokracije u Hrvatskoj, represalije i teror, nisu u Europi osuđene, nego su dočekane sa simpatijama. Brežnjevljev zločin je Brozova vrli na. Po standardima europske demokracije, borba Čeha bila je borba za oslobođenje, a borba Hrvata – nacionalizam. To je politika na crti europske tradicije čuvanja Jugoslavije. Štoviše, simpatije za Broza u političkim krugovima Europe su porasle, a komunistička Jugoslavija proglašena interesom europske politike. Sloboda Hrvatske i demokracija u njoj, nebitni su za interesu europske demokracije. Interesi su iznad načela. Zato najvećega poslijeratnog ubojicu i europskog diktatora primaju na britanskom dvoru. Prima ga i papa, usprkos Brozove odgovornosti za ubojstva nekoliko stotina svećenika, pa i jednoga budućeg sveca.

Brutalno gušenje pokreta u Hrvatskoj pokazalo je važnost Broza i ponovno uspostavilo njegov uzdrmani autoritet, naročito kod Srbiyanaca. Nakon što je «sredio» Hrvatsku, on se okreće na Srbiju koja je bila i glavna opasnost za njegovu autokraciju, jer je opozicija u Srbiji i tamošnja lijeva inteligencija za unitarizam i Rankovića, a protiv Brozova apsolutizma. U Hrvatskoj toleriraju Broza zbog borbe protiv unitarizma, u Srbiji ga mrze zbog uklanjanja Rankovića i sprječavanja potpune unitarizacije. Već u Karađorđevu je rečeno da je Hrvatska samo početak, i spomenuto da je «nacionalizam... velikodržavni hegemonizam», a to se moglo odnositi jedino na Srbiju. Tek dvije godine nakon Karađorđeva, 1973., Broz je izvršio čistku u Srbiji. U *Pismu* je za Srbiju izjavio da «decentralizacija... u repub-

likama, zahtijeva još čvrše jedinstvo Saveza komunista». Time je znatno obogaćena teorija demokratizacije u samoupravnom socijalizmu. Čistka u Srbiji ograničila se na najuže vodstvo, bez uhićenja, bez suđenja, bez Golog otoka. Nije bilo represalija, a ni emigracije. U Srbiji nije bilo Baltića, Dragosavca, Bakarića, nije bilo ni nacionalizma, jer – Velika Srbija nije nacionalizam, ona je unitarizam. Ljeva inteligencija u Srbiji je bila srpska, u Hrvatskoj jugoslavenska.

Likvidacijom opozicije u Srbiji, najopasnijeg protivnika Brozova apsolutizma, ponovno je Broz uspostavio svoj uzdrmani autoritet. Politička ironija bila je da su Srbi u Hrvatskoj, nositelji unitarizma, pomogli Brozu ugušiti unitarizam u Srbiji: 1971. u Hrvatskoj bila je uvjet za 1973. u Srbiji.

U doba rata su Broz i komunisti, naime, svoj program temeljili na paroli federalizma i bratstva i jedinstva. Nakon rata Broz je vlast osnovao na praksi centralizma i unitarizma, a bratstvo je postalo jedinstvo. Praktički je to značilo srbizaciju, najveća nacija postala je vladajuća nacija. Centralizam i unitarizam pretvorili su se u velikosrpstvo. Ojačani Srbijanci željeli su se oslobođiti Brozove diktature. Ranković je ugrozio Broza. Ugrožen od velikosrpstva, ovaj se odriče unitarizma i vraća na federalizam. On želi unitarnu partiju i vojsku, ali federalističku državu, pa zato, da bi se suprotstavio srpskom unitarizmu koji ga je počeo ugrožavati, on potiče hrvatski federalizam. U idućoj fazi izigrava taj hrvatski federalizam i iskorištava ga da bi ojačao i ugušio srpski unitarizam te sačuvao svoj autoritet. Kao što je spomenuto, Srbi u Hrvatskoj su u tom stvaranju i održavanju diktature odigrali ključnu ulogu.

Kroz cijelu historiju, Srbi u Hrvatskoj bili su tradicionalno sluge diktature i tuđina. Došli su s Turcima i sa svim su osvajajućima (Austrijancima, Mađarima, Talijanima i Srbijancima) bili protiv Hrvatske. Najmračniju ulogu odigrali su za Jugoslavije. Tijekom obje, i Aleksandrove i Brozove, bili su nositelji diktature, i samo zahvaljujući njima je komunizam i pobijedio u Jugoslaviji.

Nakon 1971. u Hrvatskoj je i lijeva inteligencija temeljito očišćena. Izbačeni su iz struktura svi oni koji su imalo nacional-

23. SJEDNICA CK SAVEZA KOMUNISTA HRVATSKE

Milka Planinc predsjednik CK SK Hrvatske

• Za sekretara Izvršnog komiteta CK SKH izabran JOSIP VRHOVEC, a za novog člana Izvršnog komiteta CK SKH MILAN MIŠKOVIĆ

ZAGREB, 14. prosinca — Dvadesettreća sjednica Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske završila je u ponedjeljak nešto poslije 23 sata. U dvočinom raspravi članovi najvišeg partijskog rukovodstva u Hrvatskoj izrazili su svoju punu odluku da hitno i potpuno ostvare stavove druga Tita i odluke Predsjedništva Saveza komunista Jugoslavije. Na kraju sjednice usvojeni su i zaključci za budući rad.

Predsjednik CK SKH Milka Planinc

Sekretar CK SKH Josip Vrhovec

no osjećali, a ostali su samo prekaljeni Jugoslaveni i istinski poklonici kulta. Čistka je pokazala da ni «samoupravljanje» niti sva «demokratizacija» nisu mogli promjeniti duh «Topusko-kulture», koji je i nakon četvrt stoljeća ostao jednak «budan» i spremjan na čuvanje klica zasijanih u «NOB-u». U toj se borbi afirmirala nova generacija lijeve inteligencije, koja je sad imala priliku braniti tu «kulturu». Mora se priznati da nije ni malo zaostajala u metodama, oduševljenju i borbenom žaru. Nova generacija bila je dostojan nasljednik stare: zadojeni duhom Topuskog, oni su

postali psi tragači Partije, otkrivali sumnjeve ideje i skretanja te na njih upozoravali «zaštitnike naroda».

Riječ antifašizam je postala čarobna riječ, formula poput one koju su u srednjem vijeku tražili alkemičari da bi pretvorili kamen u zlato. Antifašizam je čarobna riječ novovjekovnih hrvatskih dijalektičara, koji su komunizam pretvorili u demokraciju, a 50-godišnje komunističke zločine u herojska djela. Antifašizam u postkomunizmu, nakon propasti komunizma, doživljava svoju novu egzistenciju: komunizam je poput ptice feniks izgorio, i iz pepela komunizma izašao pomlađen kao antifašizam. To je bila prijevara, obmana, politički kriminal. Stari komunistički trik semantičke mistifikacije, kao kad firma poslije stečaja mijenja ime. Međutim, politička javnost nije uopće reagirala ni osudom niti porugom. Antifašistički travestiti nisu se stidjeli, već su cinički u zboru vikali: «Samo volovi ne mijenjaju mišljenje», da bi opravdali svoje ideoško kameleonstvo. Održavajući komunističku tradiciju da se vlastite mane prikaže kao vrline, tako su 95 posto Hrvata koji nisu promijenili mišljenje, proglašili volovima. Radi usporedbe, in-

teresantno je navesti činjenicu da se fašisti poslije poraza nisu pretvarali u antikomuniste.

Ova promjena imena omogućila je drugi dijalektički salto: antifašisti, bivši komunisti, svečano su proglašili da je antifašizam, tj. bivši komunizam, tvorac demokracije i neovisne države Hrvatske. Nakon što je stvorio i pola stoljeća branio komunističku diktaturu i Jugoslaviju, borio se protiv demokracije i neovisne Hrvatske, *antifašizam* se pretvara u svoju suprotnost, u ono protiv čega se 50 godina borio.

A glavna zadaća postkomunističkog antifašizma, osim očuvanja vlasti bivših komunista, postala je rehabilitacija komunizma. Svi korifeji komunizma postali su apostoli demokracije: sekretari Partije, pukovnici UDB-e, komunistički državni tužitelji, profesori marksizma, postali su instruktori demokracije. Što je viši bio partijski hijerarhijski stupanj, to je postao veći demokratski autoritet. Propovijedali su «nauk» demokracije kao nekad nauk **Marxa, Engelsa, Lenjina, Staljina i Tita**, jezikom ljubavi, jezikom agitpropa, koji su naučili na najvišem učilištu demokracije - u Kumrovcu.

Nekad su s partijskih tečajeva u Moskvi dolazili u zemlju kao instruktori komunizma, sada su bivši «kursanti» iz Kumrovca dolazili kao instruktori demokracije. Tvrđili su da je samostalna država Hrvatska plod antifašističke borbe i da ima temelje u komunističkoj SR Hrvatskoj, pa su tu tvrdnju, koja je ilustracija potpunog nepoznavanja povijesti, nametnuli u Ustav na tipično agitpropovski način. SRH nije bila ni država niti hrvatska. Ona je bila gubernija Jugoslavije, kojom je vladala srpska manjina uz pomoć hrvatskih komunista, po smjernicama iz Beograda. Federacija je bila samo maska za najgori centralizam i unitarizam. U cijeloj svojoj povijesti Hrvatska nije bila tako ugjetavana i eksplorativana kao u komunističkoj Jugoslaviji.

PRISTUP FRAZNE JEDINSTVU SAVJETA KOMUNISTA JUGOSLAVIJE
I IZVRŠNOG BIROA FRAZNE JEDINSTVA SSK

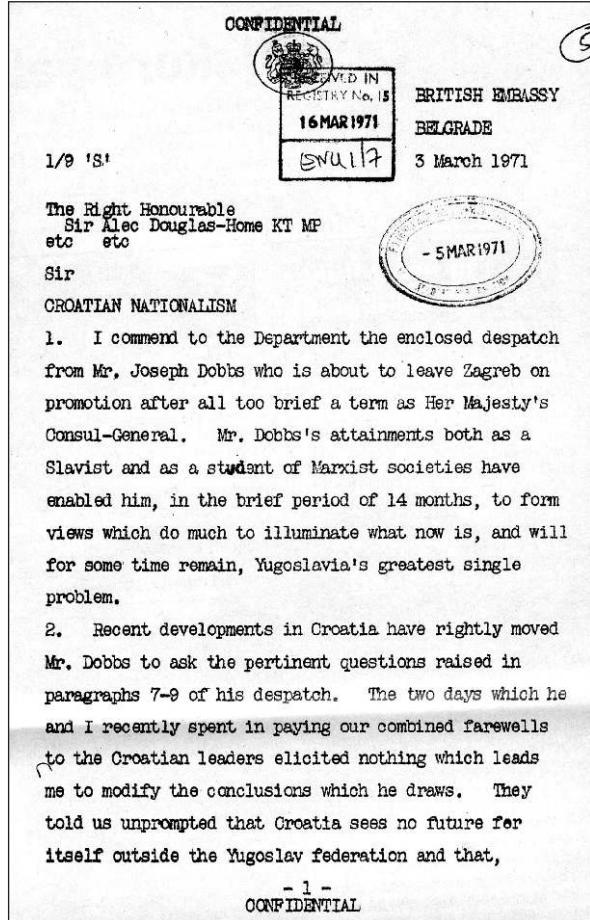
SVIM ORGANIZACIJAMA I ČLANOVIMA SSK

Zloglasno Titovo "Pismo"

U Austro-Ugarskoj je Hrvatska imala veću autonomiju, imala je Sabor kao nositelja suvereniteta, preko koga se borila za svoje interese, dok je u komunizmu «sabor» pretvoren u skupštinu komunističkih delegata koji, dirigirani od Partije, sprovode centralizam. U formi Banovine (1939.-1941.) Hrvatska je postigla daleko više političke i ekonomske samostalnosti nego u SRH, a u doba NDH je Hrvatska imala i vanjskopolitičko priznanje i daleko veću neovisnost od Rima i Berlina, nego što ju je SRH imala u odnosu na Beograd.

U svakoj od svojih tamnica Hrvatska je imala više samostalnosti nego u zadnjoj Jugoslaviji. Konačno slobodna postala je u kravoj borbi protiv antifašističke SRH. Antifašisti su tvrdili da je samo zahvaljujući antifašističkoj borbi Europa priznala neovisnost Hrvatske. Ako je tako, zašto je nije priznala 1945.? Zašto je onda Europa 45 godina priznavala komunističku Jugoslaviju i do zadnjeg trena sprječavala njezin raspad? Jer, tek nakon kravne borbe ta je Europa bila prisiljena priznati Hrvatsku, pa je i onda to učinila nevoljko.

I dva desetljeća nakon propasti komunizma i Jugoslavije, antifašisti još ponavljaju stare agitpropovske mitove i ocjene. Uporno govore o NOB-u, premda su ga prekrstili u AFB, dok komunističku borbu za vlast nazivaju oslobođilačkom, a stvaranje komunističke Jugoslavije «oslobodenjem». Za kojeg Hrvata je Jugoslavija bila «oslobodenje»? Za koga uopće je ko-

Britanci su odobravali gušenje Hrvatskog proljeća

munizam mogao biti oslobođenje? Ako su komunistička diktatura i Jugoslavija bili oslobođenje, onda je borba protiv njih bila fašizam. Tijekom pedeset godina antifašistička borba je bila borba protiv demokracije i samostalnosti Hrvatske. Antifašisti su branitelji Jugoslavije i komunizma.

Tijekom pola stoljeća ni jedan *antifašist* nije bio demokrat. No, antifašisti ne priznaju logiku, nego dijalektiku. *Antifašisti*, jednako političari i «naučnici», opravdavaju i Svibanjski pokolj, masovna ubojstva od Bleiburga, Maribora, Kočevskog Roga, Maclja, Jazovke i drugih. **Goldstein** kao uvjereni *antifašist* i historičar, piše za taj najveći od svih komunističkih pokolja, da je «motiviran zločinima iz 1941» i da je «osveta koja nije bezrazložna». Zar može biti «motiva» i «razlog» za ubojstvo mnogih desetina tisuća civila i zaroobljenika, i to poslije rata? Zar se uopće može za ikoje masovno ubojstvo reći da ima «motiva» i da «nije bezrazložno»? Može li se za Babi Jar i Katyn reći, da «imaju motive» i da «nisu bezrazložni»?

Zar to nije način mišljenja jednog **Eichmana** i **Himmlera**, **Ježova** i **Višinskog**, jer – putovi u Auschwitz i Gulag popločani su «motivima» i «razlozima».

Antifašisti nastavljaju kult Tita: «I poslije Tita, Tito». Najveći ubojica u povijesti Hrvatske i jedan od 10 najvećih ubojica XX. stoljeća, priznat je i slavljen kao prvi i najveći antifašist. U svim postkomunističkim zemljama su komunistički vode, od Staljina preko **Honeckera** i **Ceausescua** sve do **Pol Pota**, osuđeni. Samo u Hrvatskoj je, zahvaljujući *antifašizmu*, rehabilitiran i obnovljen i službeno kult Tita. Hodočasti se u Kumrovec, najljepši trg u Zagrebu nosi ime najvećeg zločinca u povijesti Hrvatske. A vrhunac drskosti antifašista predstavlja određivanje 22. lipnja danom antifašističke borbe. Priča o grupi komunista koja je počela prvi otpor protiv Nijemaca u Jugoslaviji i Europi, tipična je agitpropovska glupost i laž. U Francuskoj, Poljskoj i Norveškoj već su 1940. postojale jezgre otpora Njemačkoj, dok su još komunisti bili u savezu s nacionalsocijalistima. Osim toga, već krajem travnja 1941. bilo je više četničkih grupa,

a početkom svibnja te godine jaka je četnička grupa napala Nijemce oko Sanskog Mosta.

Ni jedan narod u svijetu, pa niti jedan od naroda bivše Jugoslavije, nije proglašio dan njemačkog napada na SSSR državnim praznikom niti početkom borbe za slobodu, osim Hrvata!

Učinili to, značilo je priznati komunističku interpretaciju rata, prema kojoj je tek napadom na SSSR dotad imperijalistički rat postao oslobođilački. Do 22. lip-

tske, antifašistički političari i «istoriografi» nastavljaju klevetanjem, ignoriranjem i prešućivanjem 50-godišnje antikomunističke borbe za neovisnu Hrvatsku. Borba protiv komunizma i Jugoslavije naziva se fašizmom, pa se i ustaše poistovjećuju s fašistima. Ako se komunisti nazivaju antifašistima, onda su ustaše antikomunisti, s jednom razlikom: ustaše su ogorčeno otklanjali da ih naziva fašistima ili nacistima, dok su antifašisti s ponosom sebe zvali komunistima i boljevicima.

Činjenica jest, koliko god to zvučalo blasfemično za uši antifašista, da su se jedino ustaše, za razliku od svih ostalih stranaka, u cijeloj pedesetgodisnjoj antikomunističkoj borbi, borili za neovisnu državu i protiv Jugoslavije.

Antifašisti istodobno potpuno ignoriraju borbu u emigraciji.

Hrvatska emigracija je bila glavni faktor oslobođilačke borbe, i u njoj se kroz 50 godina očuvala ideja neovisne države. Od svih antikomunističkih emigracija, hrvatska je bila najborbenija i bez njezine pomoći, i političke i stvarne, ostvarenje neovisne Hrvatske ne bi bilo moguće. Tu su emigraciju jugoslavenski komunisti optuživali za fašizam. To je bilo glupo, jer tijekom tih 50 godina antikomunističke borbe nitko u emigraciji, pa ni ustaše, nisu bili niti su mogli biti za fašizam (dok su kroz to vrijeme svi *antifašisti* bili za komunizam i Jugoslaviju).

Zato je neshvatljivo da se, umjesto 22. lipnja, ne slavi 21. srpnja 1972. Tada je skupina od 19 hrvatskih emigranata iz Australije, vojnički organizirana i naoružana, tajno ušla u Hrvatsku s namjerom da u Hercegovini digne ustanak protiv komunista i Jugoslavije. Nakon sedam dana borbe protiv 20.000 vojnika, bili su ubijeni. Akcija australskih Hrvata predstavlja jedinstven primjer antikomunističke borbe u Europi, koji po svojoj hrabrosti, idealizmu i efektu nadmašuje podvig **Che Guevere** u Južnoj Americi. Međutim, ovu akciju emigranata za hrvatsku samostalnost i demokraciju, postkomunistički antifašizam je prešutio, dok je akciju grupe komunista za obranu SSSR-a, za komunizam i Jugoslaviju, proglašio – državnim praznikom!

(nastavit će se)

Uzori jugoslavenskih "antifašista"

nja nije bilo antifašističke borbe; rat do tog dana nije bio antifašistički, jer su komunisti i fašisti bili saveznici, ali 22. lipnja su komunisti gurnuli narod u obranu SSSR-a i izazvali građanski rat. Ni jedna komunistička partija u Europi nije gurnula svoj narod u rat radi obrane SSSR-a. Slaviti 22. lipnja znači ne samo slaviti laž, već i vrijeđati i ponižavati cijeli narod. Jer, time je hrvatski narod prikazan kao branitelj SSSR-a, ljubitelj Staljina i boljevizma. Na koncu, određivanje 22. lipnja državnim praznikom znači i službeno priznanje identičnosti komunizma i antifašizma, i službenu rehabilitaciju komunizma.

Usporedno s time, i dva desetljeća nakon rušenja komunističke Jugoslavije i stvaranja neovisne i demokratske Hrv-

HRVATSKA ČISTA STRANKA PRAVA

10000 Zagreb, Frankopanska 2/II, tel/fax: 01-4846-645

www.hcsp.hr

OTVORENO PISMO PREDSJEDNIKU RH DR. IVI JOSIPOVIĆU

Poštovani gospodine predsjedniče,

prepostavljamo da ste upoznati sa zahtjevom grupe Hrvata koji od Savezne Republike Njemačke traže posthumno oduzimanje njemačkog državnog odličja komunističkom diktatoru J. B. Titu jer je u međuvremenu nedvojbeno ustanovljeno da je upravo J. B. Tito osobno naredivao i ubojstva nekadašnjih hrvatskih političkih emigranata u Njemačkoj. Zahtjev podržavaju i *Međunarodna udruga bivših političkih zatvorenika i žrtava komunizma te njihova njemačka sekcija Saveza udruženja žrtava komunističke tiranije.*

Vaše privatno pravo je ponositi se Vašim ocem i isticati njegovu pripadnost Titovim partizanima i njegovu vodeću ulogu u jugokomunističkom totalitarnom režimu. Nu, kao predsjednik Republike Hrvatske nemate pravo javno poručivati da jugokomunističke pratizanske kape i odličja treba nositi s ponosom i da one nose poruku ljubavi i mira. Još manje imate pravo javno klicati "Živio Tito" kao što ste to činili u hrvatskom mjestu Srbu 27. 7. 2010.

Time ne samo da vrijeđate masovne hrvatke žrtve toga totalitarnog režima kojemu je J. B. Tito bio na čelu; od pokolja nevinih hrvatskih civila, hodočasnika i svećenika u mjestu Srb, preko Širokog Brijega, Travnika, Odžaka, Bleiburga, Golog Otoka, Vukovara...već time kršite i rezolucije Vijeća Europe 1481 od 25. 01. 2006. i 02. 04. 2010. (2010/C 137 E/05) te Deklaraciju Hrvatskoga sabora 1786 od 30. 06. 2006., koje zahtijevaju jasno distanciranje od zločina počinjenih od strane totalitarnih komunističkih režima i osudu tih zločina i režima bez ikakvih nejasnoća.

Slijedom toga, očekujemo od Vas da ćete prigodom svoga skoroga službenog posjeta SR Njemačkoj javno podržati inicijativu da SR Njemačka posthumno oduzme njemačko državno odličje komunističkom diktatoru J. B. Titu, kao i nedvosmisleno osuditi taj totalitarni jugo-komunistički režim, njegove zločine i sve današnje podržavatelje i sljedbenike toga strašnoga povijesnoga razdoblja hrvatskoga naroda, koje je rezultiralo genocidom i gotovo biološkim istrijebljenjem Hrvata.

S poštovanjem!

Josip Miljak, predsjednik HČSP-a Ivan Lozo, međunarodni tajnik HČSP-a

Zagreb – Köln, 23. 12. 2010.

Informativno:

Kancelarki S.R. Njemačke dr. Angeli Merkel
Ministru unutarnjih poslova SR Njemačke dr Thomasu de Maizière
Podpredsjednici Europskog Parlamenta Viviane Reding
Sredstvima javnog priopćavanja

APEL HRVATSKIM VLASTIMA

Povodom Dana ljudskih prava koji se prema Općoj deklaraciji Generalne skupštine UN-a o ljudskim pravima br. 217/11 u svijetu obilježava 10. prosinca,

- uvažavajući činjenicu da su Hrvatska i hrvatski narod veličinom i tragičnošću stradanja od posljedica vladavine totalitarnih sustava XX stoljeća na samom europskom vrhu,

- pozivajući se na činjenicu da su Europa i Hrvatska uz fašizam i nacizam označile i komunizam kao zločinački sustav pa osudile njegove zločine protiv čovječnosti, i to:

Rezolucijom Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o mjerama za uklanjanje naslijeda bivših komunističkih totalitarnih sustava iz 1996. godine;

Rezolucijom Parlamentarne skupštine Vijeća Europe broj 1481. o osudi komunističkih zločina od 25. siječnja 2006., kojom su osuđeni totalitarni komunistički sustavi bez iznimke te označeni masovnim povrijedama ljudskih prava poput pojedinačnih i masovnih ubojstava i smaknuća, umiranjima u koncentracijskim logorima, izglađnjivanjima, deportacijama, mučenjima, prisilnim radom i ostalim oblicima fizičkog terora, uz utvrđenje da se neke države nisu distancirale od zločina koje je počinio totalitarni komunistički režim pa se stoga snažno osudilo masovno kršenje ljudskih prava od strane komunističkih režima i izrazilo sučut, razumijevanje i priznanje žrtvama, a sve se postkomunističke partije odnosno države pozvalo, ako to već dodatak nije učinile, da ponovo procijene povijest komunizma i svoju vlastitu prošlost, jasno se distanciraju od zločina komunističkog režima i osude ih bez ikakvih nejasnoća;

Deklaracijom Hrvatskog Sabora iz 2006. godine o osudi zločina počinjenih tijekom totalitarnog komunističkog perioda u Hrvatskoj u vremenu od 1945. do 1990., kojom se u Hrvatskoj do danas na žalost samo deklarativno prihvatiло njom

zadane obveze, ali ne i započelo s njezinom društvenom provedbom, unatoč činjenici da je hrvatsko društvo posve rijedak primjer europskog društva današnjice još teško opterećenog neriješenim pitanjima posljedica totalitarnih sustava iz vremena II. svjetskog rata i posebno njegovog porača, ali i još uvijek živućeg naslijeda totalitarnog sustava komunizma kao posljedice vladanja komunističke totalitarne diktature od 1945. do vremena demokratskih promjena 1990., kada je upravo zlo takvog komunističkog totalitarnog, jednopartijskog, nedemokratskog i protunarodnog sustava, hrvatski narod umjesto u mir, slobodu i političko višestranačje slobodnih europskih društava, nespremnog i razoružanog izručilo kravoj borbi sa srpskim vanjskim i unutarjnjim napadačem za sam narodni i državni opstanak;

Rezolucijom Europskog Parlamenta o europskoj savjeti i totalitarizmu od 2. travnja 2009., kojom je utvrđeno da ni jedno političko tijelo ili politička stranka nema monopol tumačenja povijesti pa se pozvalo na specijalizirano znanstveno istraživanje povijesti totalitarizma te otkrivanje i prosudbu svih zločina koje su počinili komunistički totalitarni režimi, a sve to u cilju pomirbe koju je moguće postići priznanjem odgovornosti za počinjene zločine i traženjem oprosta, imajući pri tome u vidu potrebu moralnog preporda;

Deklaracijom Europskog parlamenta o proglašenju 23. kolovoza Europskim danom sjećanja na žrtve staljinizma i nacizma, koja se u Hrvatskoj do danas na žalost institucionalno i javno prešućuje;

- pozivajući se na Zaključke Petog hrvatskog žrtvoslovnog kongresa održanog od 18. do 20. lipnja 2010. u Zagrebu i Voćinu kojima je zatraženo da hrvatske vlasti primijene europske pravne norme na zločine totalitarnih režima počinjene u Hrvatskoj;

- podsjećajući na apele Hrvatskog žrtvoslovnog društva i Udruge Daksa 1944/45 upućene državnim vlastima Republike Hrvatske za uvođenjem 23. kolovoza Danom žrtava totalitarizma u Hrvatskoj sa svojih skupova održanih u Zagrebu i u Dubrovniku 23. kolovoza 2010.;

- podržavajući peticiju Komisije „*Justitia et pax*“ Hrvatske biskupske konferencije upućenu Hrvatskom saboru i Vladu Republike Hrvatske u povodu Svjetskoga dana ljudskih prava i uoči popisa pučanstva 2011. godine;

- uzimajući u obzir opću neupitnost važenja pravila međunarodnog ratnog i humanitarnog prava te obvezu njihove primjene i u razdoblju prije, tijekom i nakon II. svjetskog rata, budući da povijest nastanka, važenja i razvoja ženevskih konvencija o zaštiti žrtava rata seže sve do daleke 1864. godine; upućuje

A P E L

**Vladi Republike Hrvatske,
Hrvatskom saboru i Predsjedniku
Republike Hrvatske**

za neodložnu primjenu europskih normi o pravu i zaštiti žrtava totalitarnih sustava u Republici Hrvatskoj, kojom će se uz nepristranu primjenu ustavnih i zakonskih odredbi hrvatskog zakonodavstva stvoriti uvjeti za:

- specijalizirano znanstveno istraživanje povijesti totalitarizma, otkrivanje i prosudbu svih zločina koje su počinili komunistički totalitarni režimi i prestanak svakog daljnog manipuliranje brojem žrtava čime se do sada, iz ideoloških, političkih ili inih razloga, vrijedalo sve žrtve i nad njima činilo daljnji produženi zločin, neovisno o totalitarnom sustavu koji im je uskratio osnovno ljudsko pravo na život, slobodu i dostojanstvo;

- istraživanje mnoštvenih grobišta iz II. svjetskog rata i porača (preko 1500 do sada otkrivenih) te za obvezujuće otkrivanje

još do sada neotkrivenih, dostoјно покапање посмртних остатака ћртава, за дolično обilježavanje mjesta njihova stradanja i njihovom mučeništvu дoličan javni i образовни спомен, а у овоме trenutku posebno за обvezujuću daljnju истрагу и дostoјно покапање ћртава besprimjernog monstruoznog злоčina počinjenog u slovenskom rudniku Huda jama, čija su mučenička trupla као svjedočanstvo nad njima počinjenog sotonskog злоčinstva остала сачувана, а којима пријети неčovjeчно враћање у окна njihovoga mučeništva;

- израду hrvatskog ћrtvoslovnika koji će поименice bilježiti svaku hrvatsku ћrtvu totalitarnih sustava XX stoljeća, за koje postignuće smatramo да је попис hrvatskog pučanstva у 2011., с обрасцем који će садрžavati и упит о члановима обitelji stradalim у рату, пораћу и током касније totalitarne komunističke владавине, hrvatskim vlastima обvezujuća пригода и испит savjesti;

- поврат насиљно одузете имовине и дистранства преживјелим ћrtvama злоčina ili njihovim потомцима, podsjećajući да је savjest hrvatskih državnih vlasti до данас teško оптерећена onemogućavanjem права повратка на своја огњишта тисућама оних Hrvata који су тек збјегом успјели spasiti своје živote, а који су попут прогнанika Boričevca, Zrina, Španovice, Udbine, Pribroja i ostalih brojnih hrvatskih mjesta i krajeva, у статусу прогнанika још од 1941., 1943. i/ili 1945. godine. Republika Hrvatska обvezana je svoјим уставним i zakonskim odredbama, као i европским односно меđunarodnim normama o праву i заштiti ћrтava i na neodgodivo djelatno zauzimanje za право на povratak i nezakonito им отету имовину за десетке tisuća Hrvata прогнаних s подручја susjednih i okolnih država, како оних iz vremena II. svjetskog rata i пораћа, тако и оних iz vremena Domovinskog rata;

- zakonska забрана величанja i javnog isticanja simbola totalitarnog sustava komunizma te pokušavanja pretvorbe komunističkog sustava koji je нормама europske i šire međunarodne zajednice народа jednodušno označen злоčinačkim bez iznimke u navodni antifašizam, jer је комунизам за своје владавине u Hrvatskoj izravno затираo i stvarno poništio sve odlike odnosno vrjednote antifašizma, o čemu primjerice зorno svjedoče i počinjeni најтеžи злоčini protiv čovječnosti

nad dokazanim i od fašističkih talijanskih vlasti proganjanim dubrovačkim antifašistima nakon partizanskog zauzimanja Dubrovnika u jesen 1944., чime су комунистичke vlasti iskazale svoju pravu ideo-лоški totalitarnu ili protuhrvatsku злоčinačku narav prispodobivu fašizmu ili нацизму, ali nikako antifašizmu;

- jasno određenje тijела državne vlasti Republike Hrvatske o komunističkim tzv. „revolucionarnim“ ili „sudovima националне časti“, као i потонјим jugokomunističkim sudovima kao ideo-лоškim i političkim sudištimima па за поништење njihovih presuda i rehabilitaciju njihovih ћrтава, uz stvaranje uvjeta za provedbu mogućih обнова поступакa, razumijevajući da је osnovna svrha постојања tih sudova bila postignuće ideo-лоške represije u kojoj су u Hrvatskoj ostvarili punu narav okupacijskih судова, a da pritom zbog izostanka свake nezavisnosti, provedbe испитног поступка, чак i забране права на obranu i правни лик па sve do основне правне неукости tog revolucionarnog pravosudnog osoblja, nisu ostvarivali ni jedno od bitnih правних обилježja pravosudnih тijela;

- zasluženi dostoјni društveni ugled hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i дolično državno спомен-obilježavanje svih mjesta који су zbog почињених stravičnih mnoštvenih злоčina srpskog нападаča постали simboli stradanja hrvatskog народа попут Borova Sela, Čelija, Voćina, Škabrnje, Nadina, Dalja, Saborskog, Široke Kule, Gvozdanskog i inih mjesta u Republici Hrvatskoj, ali i susједним joj državama, као i za pronalazak па kažnjavanje ratnih злоčinaca, umjesto suprotnо europskim odносно међunarodnim нормама, njihovog dosadašnjeg nedoličnog занемарivanja ili чак i pokušaja уманjivanja i prikrivanja.

Pozivamo Vladu Republike Hrvatske да предложи Hrvatskom saboru да se 23. kolovoza i u Republici Hrvatskoj прогласи европским danom сjećanja на ћrte totalitarnih sustava (нацизма i комунизма).

Pozivamo сва тijела hrvatske državne vlasti на neodložno испunjene svoje обвеze uspostave jednakih мјерила за sve ћrte totalitarizma, jednako како је Опća skupština UN-a uspostavila Opću deklaraciju o правима чovjeka kao заједничко мјерило за sve narode i sve države, neodložnim djelovanjem k uspos-

tavi i održavanju takvih društvenih uvjeta који ће omogućiti поштovanje i djelatno promicanje onih животних vrijednosti које су hrvatski narod i меđunarodna zajedница naroda kroz duže povijesno razdoblje искustveno спозnali pa u svoju ukupnu баštinu i prihvatali као здрave темеље душевног i материјалног bitka, разvoja i опстанка pojedinca, обitelji i naroda, država i меđunarodnih zajedница, u које vrijednosti neupitno спадају i опće признate европске odносно међunarodne норме о праву i заштiti ћrтava.

Ovaj Apel je prihvaćen na Svečanoj akademiji Hrvatskog ћrtvoslovnog društva održanoj u dvorani музеја „Mimara“ u Zagrebu, u subotu 11. prosinca 2010. godine. Apel ostaje otvoren za potpisivanje свим hrvatskim udru-gama koje promiču ljudska prava.

**Prof. dr. sc. Zvonimir Šeparović
Predsjednik Hrvatskog ћrtvoslovnog društva**

Udruge potpisnice:

Hrvatsko ћrtvoslovno društvo

Udruga Daksa 1944/45, Dubrovnik

Hrvatska udruga Domobran, Dubrovnik

Hrvatski obredni zdrug Jazovka, Zagreb

Fondacija Kardinal Alojzije Stepinac, Zagreb

Zdrug hrvatske obrane N.Š. Zrinski, Zagreb

Hrvatsko odgovorno društvo, Zagreb

Hvidra Čnomerec, Zagreb

Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb

Udruga za potporu bačkim Hrvatima, Zagreb

Hrvatska baščina, Zagreb

Zajednica прогнаних, изbjegлих i иселjenih Bosanska posavina, Zagreb

Udruga bosanskohercegovačkih Hrvata, Zagreb

Udruga hrvatskih ratnih veterana 5. gbr. HV „Sokolovi“, Zagreb

Udruga „Dr. Milan Pl. Šufflay“, Zagreb

Hrvatski obranbeni red, Zagreb

Hrvatski pokret za život i obitelj, Zagreb

Narodni savez Nijemaca Hrvatske,

Zagreb

Hrvatsko-njemačka udruga, Zagreb

Društvo za обилježavanje grobišta ratnih i poratnih ћrтava, Varaždin

Hrvatski obredni zdrug Jazovka – Krila Đakovo

Hrvatsko društvo političkih затворениka•

JOŠ JEDAN JAVNI PROSVJED KRUGA ZA TRG

U povodu Međunarodnog dana ljudskih prava, Građanska inicijativa „Krug za trg“ još je jednom, u subotu, 11. prosinca 2010., javnim prosvjedom od Gradske skupštine Zagreba zatražila uklanjanje komunističkih simbola iz javnih prostora. Prosvjednici su se okupili na pločnicima uz tramvajsku prugu na zapadnoj strani zagrebačkog trga koji sada nosi naziv „Trg maršala Tita“ te istaknuli transparente: ZLOČINCI I ZATIRACI LJUDSKIH PRAVA NISU ZASLUŽILI IMENA TRGOVA te UBIJANJE RANJENIKA IZ BOLNICA SPECIJALNOST SU TITA I JNA.

Na prosvjedu se okupilo oko 200 ljudi, kako je za ovu prigodu bilo i za-

mišljeno. Veliki godišnji prosvjed održat će se naime ponovno 8. svibnja, o nesretnoj obljetnici ulaska partizana (Jugoslavenske armije) u Zagreb – ne dođe li u međuvremenu do promjene imena Trga.

Prosvjed je bio osmi u nizu, od veljače 2008., otkako Inicijativa djeluje. Do sada je upućeno sedam pisanih zahtjeva za promjenu imena Trga. Na njih je stigao tek jedan odgovor, u kojem se tvrdi da bi za promjenu imena bio potreban dogovor svih stranaka, što da nije moguće postići. Na ostale zahtjeve Grad nije ni odgovorio. Sadašnji predsjednik Odbora Marin Knezović (SDP), upitan nedavno o zahtjevima za promjenu imena

Trga, izjavio je da se *ime Trga maršala Tita neće mijenjati jer je Tito važna ličnost 20. stoljeća* (ZG NEWS, 15. listopada 2010.)

Članovi i prijatelji „Kруга за trg“ uvjereni su da će Titu ipak doći kraj! Prolaznicima te novinarima ovom su prigodom dijelili letke s podatcima koji su još jednom podsjetili da su jugoslavenski partizani likvidirali ranjenike iz svih zagrebačkih bolnica, da su to činili i u mnogim drugim mjestima – tako da se Vukovar može smatrati tek tužnom reprizom..

Maja RUNJE

11.12.2010 10:43

NIKAKVE KORISTI OD ANTIFAŠISTA

Tragajući za počiniteljima masovnih likvidacija nakon Drugoga svjetskog rata i mjestima masovnih grobnica, palo mi je na pamet da bi nam netko od brojnih članova tzv. *Saveza antifašističkih boraca* mogao biti od pomoći. Nitko mi ne može prigovoriti, da sam promašio adresu.

Isto tako, uvažavajući brojnost te udruge, opravdano sam se nadao kako vjerojatno još uvijek ima članova, koji bi sada u sumrak života mogli otvoriti dušu i progovoriti. Nažalost, samo muk. Naime, već godinama očekujem kako će se barem nekome od njih probuditi savjest, a mi dobiti odgovor na otvorena pitanja koja postavljamo već dvadeset godina. Usredotočio sam se na dva mesta stradanja, Macelj, gdje ove godine kanimo napraviti korak dalje u istraživanju, te na žrtve logora Sesvete-Badel, gdje smo obradom svjedoka proteklih godina saznali za nekoliko mjesta u šumi Duboki jarak, na kojima su izvršene likvidacije povremeno dovoženih žrtava iz Zagreba, ali glavnu tajnu, mjesto masovne grobnice gdje počivaju pobijeni iz logora, još uvijek nismo utvrdili.

O partizanskim zločinima (zločinima Jugoslavenske armije) počinjenima nakon Drugoga svjetskog rata ne mogu svjedočiti žrtve: nema živih, oni počivaju u skrivenim grobnicama više od 65 godina, a počinitelji zločina uništili su dokumente koji bi ih mogli razotkriti.

I, tko je ostao?

Samo dvije instance, dragi Bog koji mi je nedostupan i Savez antifašističkih boraca koji me odbio pristojnim pismom. Pismom koje ih ne oslobađa, već naprotiv optužuje, pošto još uvijek nastoje zataškati grozno nedjelo koje su počinili neki od njihovih članova. Uvodno toliko, sve ostalo možete saznati iz pisama koja smo razmijenili.

(A. OBRANIĆ)

HRVATSKO DRUŠTVO POLITIČKIH ZATVORENIKA

ZAGREB, I.Vojnovića 15

Zagreb, 23.studenog 2010.godine

SAVEZ ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I ANTIFAŠISTA

REPUBLIKE HRVATSKE

Poštovani,

naša udruga bavi se među inim istraživanjem o stradanju hrvatskih političkih zatvorenika i publiciranjem radova o rezultatima takvih istraživanja. Poštujuci odredbe Statuta naše udruge bavimo se također obilježavanjem mjesa stradanja hrvatskih političkih osuđenika kao i mesta zločina nad hrvatskim narodom.

Kao što vam je vjerojatno poznato članovi naše udruge otkrili su na području Macejca mnoštvo masovnih grobnica od kojih su 23 otvorene, zemni ostaci 1163 žrtava ekshumirani i pokopani u zajedničkoj grobniči pokraj Spomen crkve Muke Isusove. Izvjetan broj grobniča je sondiran, utvrđeni su ostaci ljudskih kostiju, ali grobniče nisu otvarane. Veći broj grobniča samo je registriran, opisan njihov položaj na terenu i određene koordinate, tako da se bilo kada u budućnosti može nastaviti i istraživanjem. Dosadašnjim postupcima je nepobito utvrđeno, da su likvidacije obavljane tijekom ljetnih mjeseci 1945. godine pod zapovjedništvom OZN-e iz Krapine, a jedan od tadašnjih dužnosnika te službe bio je Stjepan Hršak, danas član vaše udruge. S obzirom da je vjerojatno jedini živući svjedok, ali i uvažavajući njegovu visoku starost željeli bi obaviti razgovor, dok bi popunili praznine u mozaiku utvrđivanja povijesne istine o tim tragičnim događajima. Molimo vas da nam omogućite takav razgovor.

Isto tako se već nekoliko godina bavimo sudbinom ljudi iz logora Sesvete-Badel. Prema svjedočanstvima preživjelih logoraša i domaćinskog stanovništva u logoru Sesvete-Badel bilo je tijekom ljeta 1945. nekoliko tisuća zarobljenika, koji su svakodnevno voženi na pogubljenje u okolicu Sesveta. Tragajući za glavni masovni grobničom došli smo sa saznanjem, da su u Šumi Duboki jarak vršena pogubljenja grupa civila dopremenih iz Zagreba i te grobnične smrte registrirali, no nismo uspjeli utvrditi mjesto masovne grobniče u kojoj su posmrtni ostaci logoraša iz spomenutog logora Sesvete-Badel. Stoga smo pomisili, da bi među vašim mnogobrojnim članstvom možda mogao biti netko od sudionika tih događaja i pomogao nam da riješimo taj slučaj za kojim tragamo već treću godinu.

Pretpostavljamo da je i vama u interesu, da mesta stradanja žrtava pogubljenih bez suda i suđenja ne ostanu prikrivena, te da se sazna prava istina o spomenutim događajima naše novije povijesti.

S poštovanjem

Predsjednik

Alfred Obranić

Alfred Obranić

SAVEZ ANTIFAŠISTIČKIH BORACA I
ANTIFAŠISTA REPUBLIKE HRVATSKE
Pavla Hatzia 16, 10 000 Zagreb
tel: 48 39 996, 48 39 997; fax: 48 40 826

HRVATSKO DRUŠTVO POLITIČKIH ZATVORENIKA

Zagreb, 13.12.2010.

I. Vojnovića 15
10000 ZAGREB

Poštovani gospodine predsjedniče,

Ponajprije željeli bих se ispričati što kasnije odgovaram na vaše cijenjeno pismo od 23. studenog 2010. godine.

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske osuđuje svaki zločin i smrta potrebnim utvrditi individualnog zločinca koji je dotično kriminalno djelo počinio. Mi smo organizacija antifašističkih boraca - sudionika II. svjetskog rata. Zadužba nam je brinuti o svom ostajelom članstvu i njihovim potrebama, a otkrivanje grobišta su stvar eto vaše i drugih institucija. U koliko budemo imali neka saznanja o zločinima počinjenim iz partizanskih redova, smatramo da smo van dužni pomoći.

Željeli ste da vam pomognemo uspostaviti kontakt s našim članom Stjepanom Hršakom kako bi utvrdili povjesnu istinu o tragičnim događajima i egzekucijama "tijekom ljetnih mjeseci 1945. godine pod zapovjedništvom OZN-e iz Krapine". Prema našim znanjima OZN-a je organizirana na razini Kotara, Republike Hrvatske i savezne države Demokratske Federativne Jugoslavije. Stoga smatramo da sve što je provodila Kotarska OZN-a radila je po zapovijedi viših institucija, tj. pojedinac ništa nije mogao na svoju ruku raditi.

Prema izjavama gospodina Hršaka iz 2009. godine upućenoj gospodinu Tomislavu Dragunu, a i prema izjavama koje smo mi dobili od gospodina Hršaka, on je još „početkom mjeseca svibnja 1945. bio komandant Zagorskog odreda te je s vojskom zauzeo Krapinu i ostala mjesto u blizini Krapine“. On kao komandant Zagorskog odreda nije imao nikakve veze sa zatvorima, suđenjem i egzekucijama. U vezi optužbe - da je izvršio ubojstvo 21 svećenika u Šumi Macelj kod Krapine 5. lipnja 1945. godine - izjavio je da tada više nije živio u Krapini nego u Zagrebu na drugoj dužnosti.

Gospodin Hršak je u lipnju 1992. bio na Županijskom sudu u Zagrebu kad je dao izjavu o svom djelovanju početkom 1945. godine i tom prilikom je izjavio da je već tada bio premješten za Zagreb. Tužilac je u nedostatu dokaza optužbe odustao od tužbe i time prekinuo proces.

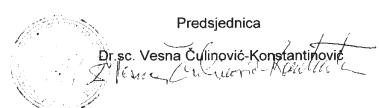
Moram vas izvestiti da nismo uspjeli dobiti suglasnost gospodina Hršaka za razgovor, jer njegovo zdravstveno stanje to ne omogućava, a i zato što je sve već dokazao na sudu 1992. godine.

Što se tiče sudbine ljudi iz logora Sesvete-Badel ljeti 1945. ne možemo vam pomoći jer naši članovi neznaju o tome nikakve pojedinosti. Moramo vas uputiti jedino na dokumente u povjesnim arhivima i sudovima.

Srdačno,

Predsjednica

Dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović

RAZMIŠLJANJA O STARENJU I STAROSTI (5)

NEKOLIKO SAVJETA

Prošli je put bilo riječi o životnim zaćama u starosti te o promjenama i novim, nedovoljno poznatim osjećajima koje starost nosi. Sada, u nastavku, pokušali bismo spomenuti neka rješenja i mogućnosti:

Ljutnja, sram, zavist

Promjene i gubitke u starosti mnogi će ljudi doživjeti kao očekivani i normalni dio života, no drugima će ipak biti stoniti potencijal za ogorčenost. Manjak privlačnosti, otežano kretanje i opterećenost bolestima mogu izazvati osjećaj srama ili čak i zavisti prema mlađima i zdravijima. Svakako ima smisla biti iskren prema samome sebi, suočiti se sa svim, pa i neugodnim osjećajima, te se pitati ne stoje li možda u vezi s ranijim dijelovima naših biografija. A dobro se sjetiti da smo tijekom života imali dovoljno mladosti i snage te da smo u nekim razdobljima čak pomalo zavidjeli starima – radi njihova slobodnog vremena, prostranog stana ili sigurnih prihoda. Najvažnije je ipak imati na umu da ovaj splet osjećaja – ljutnja, sram i zavist - u ovom kontekstu, ne vodi nikamo. Dobro ih je u potpunosti odbaciti!

Smijeh je dopušten

Lijepo je smijati se! Ne postoje razlozi zbog kojih se stari ljudi ne bi smjeli češće smijati. Smijeh i humor dobri su lijekovi za suzbijanje depresije. Ozbiljna lica starih ljudi u nekim su ranijim generacijama i kulturama možda pomagala uspostavljanju autoriteta, no danas se ni pred kim ne trebamo praviti „ozbiljnima“. Ne ovisimo ni o selu, ni o rođacima. Želimo zaštiti autoritetom, no onim koji dolazi iznutra.

Brak

Današnji brakovi imaju dugo postrodielsko razdoblje te za njega mnogi i nemaju modele. O unutarnjoj dinamici dugih brakova često pak vladaju stereotipi. Obično se naime misli da uspješnost oponaša pravilno zaobljenu krivulju – s radošću i ushitom na početku braka, s više ili manje sukoba i komplikacija u sredini, te s harmonijom na kraju – što nije točno.

Piše:

Maja RUNJE, prof.

Mnogi se parovi u kasnim godinama vesele novom dijelu zajedničkog života te jedan za drugoga uistinu imaju više razumijevanja negoli su imali u mladosti, no ima puno brakova u kojima se muž i žena upravo u starosti počnu naglašeno udaljavati. Obično je žena ta koja podvlači balance te zaključuje da je brak na puno mesta ograničavao njene mogućnosti i potrebe. Ponekad se čak vidi da žena nakon smrti muža odjednom razvije novu vrstu samostalnosti i životne snage, a što pokazuje da joj u braku i nije bilo najbolje.

Bračna sreća u starosti stoji u vezi sa zadovoljavajućim iskustvom u dotadašnjem bračnom životu. Brakovi koji su bili sretni tijekom života, obično su izvor radoći i u starosti. Pri tome se razumije da se i u tom, sretnom slučaju, i dalje treba truditi. U manje sretnim okolnostima trebalo bi se, naravno, truditi tim više! Nikada nije kasno u braku pokušati unijeti više topline, razumijevanja i otvorenog razgovora. Jako je uz to važno da muž i žena ne počnu izvrati svoje uloge, već da do kraja života ostanu ono što jesu - muž i žena. S drugim se nikad ne postupa kao s djetetom, ne oslovjava ga se s „tata“ ili „mama“, ne sramoti ga se pred drugima radi ove ili one slabosti, a djecu se nikada ne uvodi u unutarbračnu dinamiku. Međusobno treba o svemu otvoreno i iskreno govoriti. Također i o seksualnosti. Pri tome svaki par treba za sebe zaključiti želi li tu stranicu zatvoriti ili im je seksualnost i dalje važna, odnosno koje želje i potrebe i dalje postoje, te kako ih ostvariti.

Veze s ljudima, prijateljstva

U svim životnim razdobljima čovjek treba susret, razgovor i podršku. Osamljivanje u starosti znatno povećava opasnost od depresije i ranijih demencija. No, kako održati dobre veze s ljudima? Živimo u zatvorenim stanovima, djeca i drugi članovi obitelji ponekad žive na udaljenim

mjestima, a telefoni su ukinuli spontano kucanje na susjedova vrata! Zadaća se može pokazati dodatno teškom nakon smrti supruga /supruge, nakon rastave, nakon selidbe u drugi stan ili čak u drugi grad ili u slučaju teže bolesti. Zadaći zato treba pristupiti s osobitom pažnjom te pravodobno. Treba nastojati izlaziti, uključiti se u aktivnosti pojedinih grupa te treba ljudi pozivati k sebi. Nitko nam ne će doći i tražiti nas ako mi ne budemo tražili druge! A uvijek se treba kloniti prigovaranja i kritiziranja prijatelja i poznanički. Svaka je veza osobita, drugačija od neke druge. Svako prijateljstvo ima svoju vrstu dubine i svoje amplitude. I uvijek je dragocjeno.

Obitelj

Svoj odnos s roditeljima, djecom, braćom i sestrama, sestričnama i bratićima te drugim članovima obitelji često stiliziramo idiličnima (ili nad njima očajavamo, opisujući ih crno – bijelim tehnikama!), iako duboko u sebi kao odrasli ljudi u međuvremenu znamo da se uvijek radi o složenim odnosima, koji su, uz sve ostalo, nužno obilježeni nekom vrstom konflikta.

Osobito je složen, a u isto vrijeme i osobito važan, odnos s djecom. Velika je sreća pretežu li u njemu toplina i povjerenje, no ni u tom slučaju ne treba računati s idiličnošću. Djeca će uvijek u nekoj mjeri u svojim sjećanjima prevrtati povrede za koje nas smatraju odgovornima, a roditelji će se uvijek žalostiti da se djeca nisu razvila u svemu onako kako su oni planirali. Nezgodno je da roditelji znaju sve o životnom razvoju svoje djece, a da djeca ne znaju o djetinjstvu i mladosti svojih roditelja. Također je nezgodno da se među generacijama prešutno vodi velika „dužnička knjiga“, u koju se upisuje što su roditelji učinili za svoju djecu te koliko su djeca emocionalno i fizički uzvratila.

Obiteljske je odnose, kao i sve druge, uvijek potrebno čuvati i njegovati – imajući na umu narav njihove dvojnosti, ali i mogućnosti razvitka. Uvijek ih je moguće pokušati privoditi manjoj napetosti – u očekivanju da će do izražaja doći ljepota i toplina.♦

SAVJET LIJEČNIKA: VODE! VODE!

Vode! Dramatičnog li vapaja izgubljenog putnika u pustinji ili brodolomca na dalekome moru! Svatko ga može razumjeti i svatko suošće! Svi znamo da bez vode nema života, da je ona nezaobilazni uvjet svih životnih procesa! Čemu onda uopće raspravljati o tome? Zato jer u našem sigurnom blagostanju s dobrim vodovodima sami često mučimo svoje tijelo kao da smo u pustinji ili u brodiću za spašavanje! Upravo je zastrašujuće koliko je ljudi, osobito starijih ljudi, *suho kao barut*, jer nedovoljno piju.

A posljedice nedovoljnog unosa tekućine su mnogobrojne. Mogu nastati problemi s krvotokom, poremećaj krvnog tlaka, smetnje u radu bubrega, smetnje prokrvlenosti mozga s mogućim moždanim udarom, smetnje svijesti te smetnje u radu srca, s povećanom opasnošću od infarkta. Također su moguće učestalije tromboze, začepljenje crijevnih arterija (a što je bez hitne operacije smrtonosno!) te, skoro redovito, problemi s tvrdom stolicom i začepljenošću.

Kako to da ljudi premalo piju? Vjerojatno je da takvo ponašanje započinje već krvim uputama koje smo kao djeca – to se osobito odnosi na stariju generaciju – slušali od roditelja i starijih: *Ne pij toliko, narast će ti žabe u trbuhi! Ne pij prije ručka! Ne pij, jeo si voće! Ne pij dok si znojan, dobit ćeš upalu pluća!* Još lošije i

Piše:

**dr. med. Drina
BLAŽEKOVIC-SOJČIĆ**

opasnije su (bile) upute: *Proljev - što manje piti, da bi prestao! Vrućica, ne piti, da se ne upale pluća!* To su naime upravo situacije u kojima je nadomještanje izgubljene tekućine nužno za preživljavanje i oporavak.

Ponekad ljudi premalo piju i zato jer su razmaženi te su stekli loše navike. Žele pititi slatke napitke, coca-colu, pivo ili vino, a ne žele piti vodu. Zaboravljuju da je Bog ljudima, biljkama i životnjama za život i za utaživanje žeđi darovao vodu!

Sljedeći razlog premalog unošenja tekućine je i oslabljeni ili izgubljeni osjećaj žeđi, što je česti slučaj kod starijih ljudi.

Potpuno je sigurno da ljudski organizam za nesmetano funkcioniranje, za važne procese pročišćavanja krvi te za izlučivanje štetnih metabolita, treba litru i pol do dvije litre vode dnevno. Prosječna potreba je oko dva decilitra vode na svakih osam kilograma težine. Ne dobiju li organi tu vodu, trpet će. Bubrezi, primjerice, moraju raditi teškom mukom, koncentrirajući mokraću da bi štedjeli i tijelu vraćali vodu. Isto je i s crijevima. Srce pak počinje udarati *na prazno*, povećavajući

frekvenciju da bi tjeralo gustu krv. Takva stanja moraju trptjeti Bušmani u Kalahariju, ali ne moramo mi! Pa znamo da Bušmani ne žive dugo!

Osobita velika potreba za vodom, pa i po nekoliko dodatnih litara, nužna je kod povećanih gubitaka tekućine – kod jakog znojenja kod velikih vrućina, napornog rada ili športa, zatim proljeva te vrućice. Često je u takvim situacijama potrebno uz vodu nadoknađivati i sol, a u težim slučajevima i ostale minerale. Piće, inače, naravno, ne mora biti samo voda. Za održavanje kemijskih procesa i krvotoka te rada bubrega u količinu se ubrajaju i čajevi, juha, sokovi, pa i voće bogato vodom (lubenice, naranče, grožđe). Mlijeko se ne ubraja, jer je mlijeko hrana, a ne piće za žeđ. Dobro je također znati da je bolje tekućinu piti u manjim, ali zato češćim obrocima. Tijelo je tada prima i iskoristava ravnomjernije, krvotok ne bude opterećen naglo, pa ni bubrezi ne reagiraju prekomjerno. Često se čuje: *Ali ako toliko pijem, onda moram više mokriti!* Odgovor je da treba kleknuti i zahvaliti Bogu da bubrezi još tako dobro rade! A naravno da se ne mora piti baš sat ili dva prije polaska u krevet ili odlaska u kazalište.

Uvijek je dobro imati priređenu bocu, vrč ili termosicu s pićem, pa pomalo piti, dok se ne namiri dnevna potreba. Stariji ljudi kod kojih je slabiji osjećaj žeđi, trebaju se disciplinirati i paziti koliko su stvarno popili. Kod dementnih starijih ljudi brigu treba preuzeti obitelj, odnosno njegovatelji.

Ima li u tijelu dovoljno tekućine ili tijelo trpi dehidraciju, moguće je ustanoviti podignemo li nabor kože na ruci ili na nadlaktici te gledamo li hoće li se izravnati brzo, polako ili će dapaće ostati neko vrijeme stajati. Također je moguće pogledati vene na zapešću i vidjeti jesu li lijepе, pune i uzdignute ili izgledaju kao tanki plavi končići. Da se premalo pije vidi se i po maloj količini jutarnje mokraće – osim ako ste ustajali noću.

Kod starijih se ljudi dehidracija može očitovati i slabоšću, vrtoglavicom i zbuњenošću – uz brzi i slab puls. Ove teškoće mogu čudesno nestati nakon čaše ili dvije vode ili čaja, a da se ne gutaju lijekovi za usporavanje pulsa. Rješenje je ponekad jako jednostavno i prirodno. Moj je savjet: Piti! Piti! Piti!•

AKTIVNOST ĐAKOVAČKOG OGRANKA

Rekli bi se da je nevjerojatno, ali je – istina: dok se članstvo HDPZ-a zbog jasnih razloga smanjuje, đakovački ogrank Podružnice osječko-baranjske primio je tijekom 2010. čak 12 novih (izvanrednih i pridruženih članova). Riječ je o ljudima srednje dobi, koji su registrirali rad đakovačkog ogranka, pa se i sami priključili mnogim aktivnostima, komemoracijama i obilježavanjima spomen-dana (Čaglin 22. siječnja 2010., Ruševi 18. travnja 2010., Virovitica 10. travnja 2010., Cetingrad 30. travnja 2010., Bleiburg 15. svibnja 2010., Našice - Crni Potok 19. lipnja 2010., Đakovo 22. lipnja 2010., Udbina 11. rujna 2010., predstavljanje žrtvoslova 23. siječnja 2010. u Starim Jankovcima, 30. siječnja 2010. u Mikleušu, premijera dokumentarnog filma o đakovačkim žrtvama 23. listopada 2010. u Đakovu itd.).

Odazvali smo se i pozivima udruga na njihove skupštine, žrtvoslovnomu kongresu u Zagrebu i Voćinu 19. i 20. lipnja 2010., pozivu načelnika općine Stara Gra-

Sa sjednice đakovačkog ogranka u prosincu 2010.

diška i gradonačelnika Osijeka, a razumije se da smo sudjelovali na pogrebima naših suradnika i članova. U Đakovu je 8. prosinca 2010. održana izvještajna sjednica, predstavljen plan rada za 2011. i po-

dijeljene članske iskaznice novim članovima koji su zadovoljni i zahvalni što je s vrlo skromnim sredstvima ostvaren plan aktivnosti za 2010. godinu. (Ivo TUBANOVIC)

NOVI BROJ KARLOVAČKOGA POLITIČKOG ZATVORENIKA

U listopadu 2010. iz tiska je izšao 41. broj *Karlovačkoga političkog zatvorenika*, čime je povremenik koji objavljuje karlovačku podružnicu Hrvatskog društva ušao u XVI. godište svoga izlaženja. Kako se navodi u uvodniku na naslovnoj stranici, tijekom prvih petnaest godina objavljeno je više od 300 priloga iz pera 39 suradnika, u nakladi koja je znala dosegnuti i do petsto primjeraka. KPZ se dostavlja besplatno svim članovima Podružnice, kao i Središnjici odnosno svim podružnicama HDPZ-a u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini te brojnim knjižnicama, ustanovama i pojedincima diljem Hrvatske i inozemstva.

Uz niz zanimljivih priloga memoarskoga i aktualnopolitičkog značaja, posebnu vrijednost ovoga broja ima izračun štete koju hrvatski politički uznici nepravedno trpe uslijed restriktivne mirovinske politike hrvatske države. Država za koju su robijali i opet – nakon primjera s jednostranim i retroaktivnim izmjenama Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika – iznova pokazuje da joj je najlakše obračunati se s hrvatskim robijašima. S Miloradom Pupovcem i Čedom Višnjićem bi to već teže islo... (B. C.)

ISSN 1331-8535

Godina XVI Broj 41 LISTOPAD 2010.

Karlovački politički zatvorenik

"Kad jedino okore skinem, kad oči izduš, za sve vremena, Nek zauvek, za sva vremena, samoće ostaju same..."
Vera Mutak Hauptfeld

GLASILO HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

RIJEČ UREDNIKA

NAŠA IZDAVAČKA DJELATNOST

Jedna od važnih aktivnosti naše Udruge je izdavačka djelatnost. Na nju nas obvezuju, kako statut HDPZ-a, tako i pravila naše Podružnice i na njima zasnovani godišnji programi rada.

Do sada smo izdavatelj djeplatnost u smjeruvali na dva područja:

- izдавanje knjiga o stradanjima naših supatnika i
- izдавanje državstvenog glasila.

Prije tri godine izdali smo opsežnu knjigu „Zatajeni grobišta i prešućene žrtve Drugoga svjetskog rata i poraća u Karlovačkoj županiji“. U knjizi su objavljena sjećanja na Bleiburg, krize putove, logore, zatore, a zatim i svjedočanstva nekoliko sudionika tih zbiljivanja. Treći dio knjige sadrži podrobniji popis i opis 23 zatajenih grobišta i 7.746 imena žrtava. Poruka knjige je da se ISTINA mora utvrditi, objaviti i da se ne smije zaboraviti.

Naravno, ova knjiga je još uvijek otvorena. Neprekidno nam pristižu podaci o neotkrivenim grobištima i imenima nevinih žrtava u njima. Zbog toga je naša Udruga odlučila izdati i drugi dio knjige. U njoj će, pored najnovijih informacija, biti registrirano još oko 1500 do sada neobjavljenih nevinih žrtava. I zato, poštovani članovi, prijatelji i čitatelji, ukoliko raspolazežte s podacima o drugim grobištima i žrtvama **POZIVAMO VAS DA NAS O TOME ŠTO PRIJE OBAVIESTITE** na našu adresu, kako bismo im odali počast i trajno sjećanje na njihovu patnju i smrt.

Druugi dio knjige biti će tiskan početkom 2011. godine.

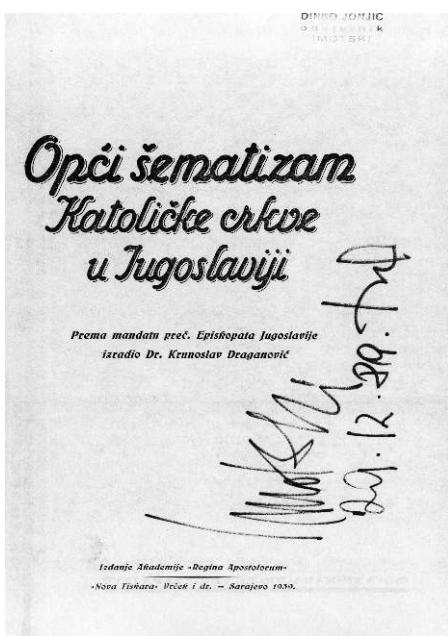
Prešle godine objavili smo i memoare našeg člana Božidara Božićevića pod naslovom „Kržni put dugačak pet godina“ (svjedočenje o jednom vremenu).

Ove godine proslavili smo i 15-godišnjicu neprekidnog izlaženja našeg društvenog glasila „Karlovački politički zatvorenik“. U ožujku 2010. tiskan je njegov 40. broj. Objavljeno je više od 300 priloga naših, do sada, 39 suradnika. Autori su ponajviše iz Karlova, ali i iz drugih krajeva domovine, iz Europe, pa čak i iz SAD-a i Kanade. Naknadna glasila kretala se i do 500 primjeraka po broju. Glasilo se besplatno dostavlja svim našim članovima diljem Županije, svim podružnicama HDPZ-a u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, knjižnicama i na mnoge druge adrese. Više brojeva odlazi i u druge zemlje Europe i Amerike. Autori priloga, uredništvo i logistika rade volonterski, bez ikakve naknade. Grafički priprem i tisk obavljaju moderne tiskara Počarić i Radiočaj. Temeljne troškove izlaženja pomažu nam snositi Karlovačku županiju i grad Karlovac, koji s puno razumijevanja prate našu aktivnosti i time u najvećoj mjeri ostvaruju kontinuirano izlaženje glasila.

Ali, kao i u svim redakcijama, priloga nikada dosta. Stoga pozivamo sve buduće autore i suradnike, da nam šalju svoje priloge s temama primjereno našoj djelatnosti (opise sudjenja, robljanja, patnji, komentare, prikeze, osvrte, pjesme i sl.). Kvalitetne priloge vrlo rado ćemo objaviti na stranicama našeg i vašeg glasila.

HRVATSKE I SRPSKE ŽRTVE 1941.-1945.: DEMOGRAFSKA STUDIJA (VI.)

Na jugu se događalo nešto slično. Uzetićemo u razmatranje područje koje Bićanić nazivlje "Makedonija i Sandžak". To područje obuhvaća današnju Makedoniju i Kosovo, dok je Sandžak podijeljen između Crne Gore i Uže Srbije. Zbrojimo li u području "Makedonija i Sandžak" tzv. jugoslavenske narode, tj. Srbe, Crnogorce, Makedonce, Hrvate i Slovence[1], dobivamo 966.000 osoba. To predstavlja 53,4% od sveukupnog broja tamošnjih stanovnika, dakle absolutnu većinu. No da je na tom području bilo samo 63.800 slavenskih stanovnika manje, tj. da je bilo 1931. svega 902.200 "Jugoslavena", njihov bi postotak iznosio samo 49,9%, tj. bilo bi ih manje od polovice stanovništva.

Jedan od dragocjenih izvora za svaku demografsku studiju

Kočović je pak pronašao da je na području današnjeg Kosova, Makedonije i Uže Srbije bilo 1948. godine 90.000 Albanaca više od predviđenih.[2] Taj broj odgovara u godini 1931. broju od 63.900. Dakle, godine 1931. trebalo je biti 63.900 Albanaca više nego što stoji u popisu od 1931., pa da dođemo u godini 1948. do onog predviđenog broja koji je i pronađen putem popisa.

Uočljiva je velika sličnost između pronađenog viška za 1931. (63.900) i broja kojim se "Jugoslaveni" spuštaju na 49,9% (63.800).

Piše:

Kazimir KATALINIĆ, prof.

Zato je moj zaključak da je prigodom popisa od 1931. godine pribrojeno skupini "jugoslavenski narodi" oko 64.000 Albanaca, da ne bi "jugoslavenski narodi" sačinjavali manje od polovice stanovništva toga područja, koje je za Jugoslaviju, a posebice za vladajuću srpsku ekipu, predstavljalo veoma važno uporište za srpsku ekspanziju prema jugu.

Trebalo je, dakle, pomoću falsifikata popisnih rezultata osigurati srpsku ekspanziju prema sjeveru (Vojvodina) i prema jugu (Makedonija i Kosovo), pa su zato Mađari i Albanci pretvoreni u "Jugoslavene". No u koje "Jugoslavene"? Razmotrio sam slučaj Vojvodine i zaključio sam da su pretvoreni u Srbe, a razmotrit ću sada slučaj područja Kosova, Makedonije te Sandžaka koji je podijeljen između Crne Gore i Uže Srbije.

17. Kome je pridodano 64.000 Albanaca?

Na tom području se od "jugoslavenskih" naroda nalaze samo Crnogorci, Srbi i Makedonci. Razmotrit ćemo najprije mogućnost da su pribrojeni Makedoncima.

Na temelju popisa po vjeri i po jeziku nije moguće odrediti broj Makedonaca. Naime, godine 1931. makedonski nije bio priznat kao poseban jezik, pa se zato oni (po vjeri pravoslavci) nisu mogli razlikovati od Srba i Crnogoraca. Bićanić je na temelju jedne privatne ankete zaključio da je 1931. bilo ukupno 642 tisuće Makedonaca i on ih je sve uračunao u područje "Makedonija i Sandžak". Kočović je pak izračunao na temelju rezultata iz 1948. godine, koliko je trebalo biti 1931. godine Makedonaca i Bugara, pa je zaključio da je 1931. bilo svega 590 tisuća Makedonaca i 52 tisuće Bugara što čini zajedno broj od 642 tisuće, dakle isti broj koji je pronašao Bićanić za broj Makedonaca. Znači, dakle, da broj Makedonaca, prema Bićaniću, odnosno Makedonaca i Bugara prema Kočoviću, odgovara stvarnosti i da nije bio 1931. falsificiran, jer se

do istog broja dolazi na temelju tadašnje privatne ankete, kao i na temelju matematskog izračunavanja koje se temelji na popisu iz 1948. godine, a ne na onom iz 1931. godine.

Zbog toga se 64.000 falsificiranih Albanaca ne smiju odbiti od Makedonaca (niti Bugara), nego samo od Srba i Crnogoraca.

Taj broj od 64.000 falsificiranih Srba i Crnogoraca pretvara se god. 1948. u 86.000.[3] Od toga otpada na Srbe 76.000, a na Crnogorce 10.000. Treba dakle, od demografskih i stvarnih gubitaka Srba u Jugoslaviji, kao i na tom području, odbiti 76.000, a od crnogorskih demografskih i stvarnih gubitaka 10.000.

18. Kako odbiti 31.000 "Jugoslavena" u Vojvodini?

Što se pak tiče falsifikata na području povijesne Vojvodine, treba od broja demografskih i stvarnih gubitaka Srba na području cijele Jugoslavije odbiti barem 30.000, a od crnogorskih barem tisuću. No, prema Kočoviću, u Vojvodini je izginalo svega 33.000 Srba i Crnogoraca, što znači da se je jamačno u Vojvodinu uselio veći broj Srba i Crnogoraca nego što je to prepostavio Kočović. Međutim, ako je u Vojvodinu došao veći broj Srba recimo iz Bosne i Hercegovine, znači da je u Bosni i Hercegovini broj stvarnih i demografskih gubitaka bio za toliko manji. Nemoguće nam je točno otkriti za koliko bismo trebali smanjiti broj srpskih žrtava u pojedinim republikama i jedino što nam preostaje je smanjiti sveopći broj, za čitavu Jugoslaviju. Ipak, ako izračunamo taj broj proporcionalno prema broju stvarnih žrtava koje je izračunao Kočović za pojedina područja, dolazimo do zaključka da bismo trebali smanjiti broj stvarnih (a time i demografskih) srpskih žrtava u SR Hrvatskoj za 7.216, a u SR Bosni i Hercegovini za 12.065. Ako pak kao ključ za izračunavanje uzmememo omjere broja srpskih useljenika iz pojedinih područja u Vojvodinu, onda za SR Hrvatsku dobivamo 9.351, a za SR Bosnu i Hercegovinu 11.400. Da bismo bili što bliže istini, odbit ćemo za oba područja od srpskih žrtava samo polovicu minimalnog broja koji

dobivamo pomoću ova dva ključa, tj. 3.600 (zaokruženo 4 tisuće) za područje SR Hrvatske i 5.700 (okruglo 6 tisuća) za SR Bosnu i Hercegovinu. U slučaju područja "Makedonija i Sandžak" nismo odobili iz područja SRH i SR BiH, jer nije vjerojatno da su Srbi iz toga područja migrirali u područje "Makedonija i Sandžak", premda bi iz SR BiH moglo biti ipak nešto migracije Srba.

19. Odakle su potjecali popisani vojnici?

Popisna masa god. 1931. i 1948. nije bila ista. Naime, godine 1931. popisano je prisutno stanovništvo, kako trajno tako i prolazno, koje se nalazilo u pojedinom mjestu dne 31. 3. 1931. Bilo je popisano ne samo civilno stanovništvo, nego i vojska. Popis od 1948. nije postupao tako, već je popisivao stalno stanovništvo, tj. trajno prisutne i privremeno odsutne.

Ta razlika je veoma važna u slučaju vojske, jer je tendencija u prvoj Jugoslaviji bila da su Hrvati služili vojsku u nehrvatskim područjima i obratno.

Popis 1931. izvršen je 31. ožujka, kad su se u vojarnama nalazila dva godišta: novaci i oni koji su bili pri kraju svoje vojne službe. Prema popisu iz 1931., u Bosni-Hercegovini bilo je muškaraca starih 20 i 21 godinu 49.401, a u Hrvatskoj svega 70.663. Uvezši u obzir omjer Srba, Hrvata-katolika i Hrvata-muslimana, dolazimo do zaključka da je na području današnje Hrvatske bilo 1931. pozvano u vojsku 13.041 Srba i 51.586 Hrvata, a na području današnje BiH 21.512 Srba, 11.202 Hrvata-katolika i 15.305 Hrvata-muslimana.

Ako bismo prepostavili da su na mjesto Srba došli Hrvati, a na mjesto Hrvata Srbi, došli bismo do zaključka da je na području današnje Hrvatske 1931. godine bio višak od 38.545 Srba koji su došli iz drugih područja, a da je falilo isto toliko Hrvata. Istovremeno je na području današnje BiH bio višak od 4.995 Srba dok je falilo 2.111 Hrvata-katolika i 2.884 Hrvata-muslimana.

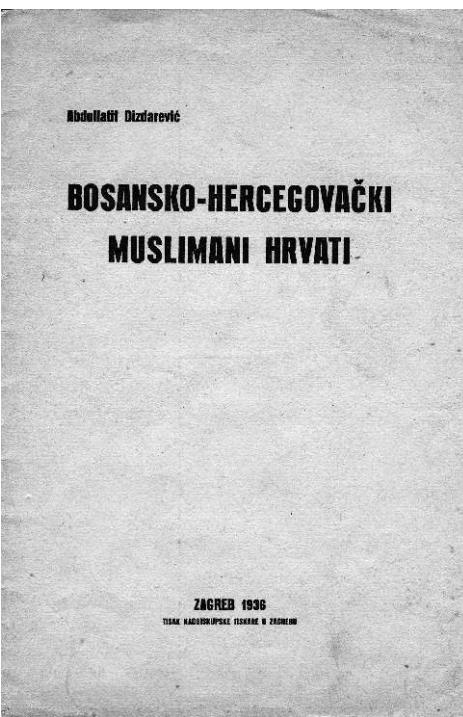
No ti su brojevi maksimalni. Činjenica je da je slanje Hrvata u nehrvatska područja i obratno bilo samo tendencija, ali ne strogo pravilo. Zato će prepostaviti da se ta tendencija ostvarila samo u 25% slučajeva, pa je potrebno prijašnje brojeve podijeliti sa 4. Uzmemo li u obzir priraštaj između 1931. i 1948. godine, dolazimo do

zaključka da bismo na području Hrvatske trebali očekivati 1948. god. oko 12.000 manje Srba nego što je izračunao Kočović, a Hrvata oko 11.000 više. To znači da treba od izračunatih demografskih i stvarnih gubitaka Srba na tom području odbiti 12.000. Hrvatske gubitke će povisiti za samo 6.000, jer prepostavljam da se 5.000 nalazi među onim Hrvatima van Hrvatske za koje je Kočović već prepostavio[4] da su se vratili do 1948. u Hrvatsku.

Postupivši na isti način u slučaju BiH, trebamo od demografskih i stvarnih gubitaka Srba odbiti 2.000, dok broj žrtava Hrvata-katolika kao i Hrvata-muslimana treba povisiti za tisuću.[5]

20. Muslimanske žrtve u Bosni

Teško je prepostaviti da su u prvoj Jugoslaviji jedini popisni falsifikati učinjeni na području Vojvodine i na području Kosova, Makedonije i Sandžaka. Sigurno da je bilo i drugih prevara, a uvijek s ciljem da se osigura politika koja će učvršćivati državu, što je u glavama vladajuće ekipe bilo istovjetno s velikosrpskom ekspanzionjom.

Ako se upitamo, koje bi još područje velikosrpska vladajuća ekipa mogla smatrati naročito važnim, odgovor se nameće sam po себи: Bosna i Hercegovina. Dakako, u slučaju Bosne i Hercegovine veoma je teško otkriti popisni falsifikat, jer je to područje naročito stradalo. No ipak možemo zamijetiti tragove prevare kod ta-

mošnjih muslimana, dok to nije moguće otkriti kod katolika, iako prepostavljam da je i njihov broj umanjen u prvoj Jugoslaviji.

U nastavku navodim podatke iz popisa pučanstva iz 1910., 1921., 1931. i 1948. na području Bosne i Hercegovine. Tačkođer donosim i podatke o stanju god. 1939., dakle zadnje podatke koji postoje prije ulaska Jugoslavije u rat. Podatke iz 1910. i 1921. donosim prema "Enciklopediji Jugoslavije", knjiga 2, str. 35, a sve ostale na temelju Kočovićeve knjige. Za god. 1948. dodao sam broju pronađenih stanovnika one koji su migrirali unutar Jugoslavije. Svi brojevi su u tisućama.

Godina	Srbi i Crnogorci	Hrvati-katolici	Hrvati-muslimani
1910.	817	395	606
1921.	817	418	587
1931.	1.023	515	715
1939.	1.219	604	846
1948.	1.158	593	885

Vidimo da su između 1910., dakle zadnjeg popisa izvršenog u doba Austro-Ugarske, te 1921., tj. prvog popisa izvršenog u doba Jugoslavije, Srbi ostali na istom, Hrvati-katolici porasli su za 23 tisuće ili za 5,7%, a jedino su muslimani nazadovali za 19 tisuća, odnosno za 3,1%.

Budući da su muslimani dosta emigrirali, a i prirast im je bio manji od prirasta pravoslavaca i katolika, možemo donekle protumačiti taj manjak manjim prirastom i emigriranjem. No analiza daljnijih popisa pokazuje da možda i nije bilo tako. Naime, usporedimo li popis iz 1948. godine (dodajući mu unutrašnju migraciju) s brojčanim stanjem godine 1939., tj. prije rata, vidimo da su unatoč rata muslimani narasli za 39 tisuća, tj. 4,6%, dok su ostali Hrvati pali za 11.000, tj. za 1,8%, a Srbi i Crnogorci za 61.000, tj. za 5,0%.

Da bismo još bolje uočili taj čudnovati uspon muslimana u Bosni i Hercegovini unatoč ratnih strahota, usporedit će brojeve iz 1948. s brojevima iz 1931. u raznim područjima Jugoslavije. Neću usporediti s godinom 1939., jer za tu godinu ne donosi Kočović za sve krajeve apsolutno točan podatak već brojeve koji se temelje na njegovim predviđanjima razvijenim. Dakle, ako usporedimo broj muslimana godine 1948. (uz ispravke uvjeto-vane migracijom) s brojevima iz 1931., vidimo da se broj muslimana podigao u Bosni i Hercegovini, te u Crnoj Gori i Užoj Srbiji, dok je istovremeno pao u Kosovu i Makedoniji:

Područje	Razlika u postotku
Bosna i Hercegovina	+23,8%
Crna Gora	+16,0%
Uža Srbija	+13,7%
Kosovo	-16,0%
Makedonija	- 2,5%

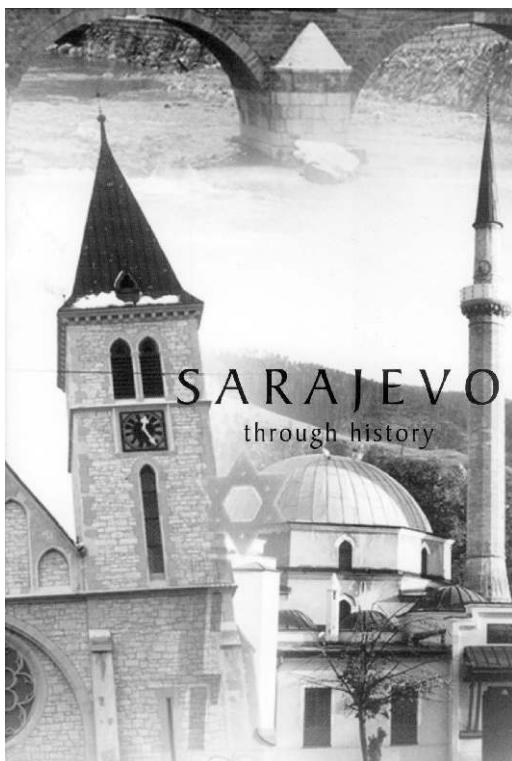
Ako uzmemo u obzir da se muslimani u Užoj Srbiji i Crnoj Gori nalaze na području Sandžaka, koji je podijeljen između ove dvije republike, onda ispada da su muslimani napredovali baš u onim područjima (Bosna, Hercegovina i Sandžak) koja su bila poprište žestokih borbi i užasnih klanja muslimana (poput Foče), a da su nazadovali u relativno mirnim područjima Kosova i Makedonije.

Cinjenicu njihovog napretka, unatoč rata, na području Bosne i Hercegovine nije moguće objasniti većim priraštajem, jer je taj bio do 1939. nešto malo veći od priraštaja katolika, a za isto toliko manji od priraštaja pravoslavnaca: od 1931. do 1939. muslimani su porasli za 18,3%, katolici za 17,3%, a Srbi za 19,2%. Osim toga, veći postotak morao bi dovesti do većeg vjerojatnog broja u godini 1948., a time i do većeg demografskog i stvarnog gubitka.

Ostaje, dakle, drugo objašnjenje prividnog brojčanog povećanja muslimana tijekom rata na području Bosne-Hercegovine i Sandžaka, a taj je da je njihov broj bio 1931. godine veći nego što je tada bilo zapisano.[6]

Ako usporedimo gubitke Hrvata-muslimana u prvom svjetskom ratu s gubitkom Hrvata-katolika u drugom svjetskom ratu, bit će nam još vidljivije da nije moguće da je 1921. bilo samo 587.000 muslimana u Bosni i Hercegovini. Naime, broj Hrvata-katolika pao je od 1939. do 1948. sa 604.000 na 593.000, dok je broj muslimana pao od 1910. do 1921. sa 606.000 na 587.000. Znači da je po prilici isti broj Hrvata-katolika (tj. njih 604.000) smanjio u drugom svjetskom ratu svoj prijašnji broj za samo 11.000, a isti broj Hrvata-muslimana (tj. njih 606.000) je smanjio zbog prvog svjetskog rata svoj prijašnji broj za 19.000. Zar je moguće pretpostaviti da su muslimani Bosne-Hercegovine više stradali u prvom svjetskom ratu nego katolici Bosne-Hercegovine u drugom, puno užasnjem, svjetskom ratu? Konačno, zar je logično ustanoviti, da su muslimani Bosne-Hercegovine u prvom svjet-

skom ratu izgubili 19.000 osoba a u drugom svjetskom ratu povećali svoj broj za 39.000? Ako je to logično, zar ne bi onda iz toga proizlazio apsurd, da je prvi svjetski rat bio tragičniji za muslimane od drugog? Vidljivo je, dakle, da je muslimana bilo više 1921., a i 1931. godine. No to pak znači, da su i njihove žrtve u drugom svjetskom ratu bile veće nego što je izračunao Kočović, kao i da su žrtve Srba (kojima su sigurno bili pridodani muslimani) bile manje od onih koje donosi Kočović.

Međutim, budući da je teško ustanoviti za koliko je 1931. smanjen broj muslimana, a povećan broj Srba, neću za svaki slučaj praviti nikakve ispravke savezno s time.

Možda će netko primijetiti da su falsifikati postojali i prigodom popisa god. 1948., pa da zato možemo pretpostaviti da je tom zgodom popisano manje muslimana i katolika, a više Srba, te da su time povećane hrvatske žrtve, a smanjene srpske. Dakako da postoji i ta mogućnost. No već sam prije iznio, da je 1931. postojala samo jedna "falsifikatorska kuhinja", jer su Srbi držali čvrsto vlast u svojim rukama. Zato se direktiva o povećavanju broja Srba a smanjivanju broja Albanaca, Mađara i muslimana (a jamačno i katolika u Bosni-Hercegovini) mogla izvršiti bez većih smetnja i točno u zacrtanom pravcu. No u ovoj drugoj Jugoslaviji postoji više "falsifikatorskih kuhinja", svaka sa svojim pravcem i direktivom. Vidjeli smo, na

primjer, da su muslimani pridodani 1948. drugim narodima, ali u svakoj sredini drugom matičnom narodu, u skladu s lokalnom "kuhinjom". U Bosni-Hercegovini su popisivači 1948. vršili pritisak na muslimane da bi se izjašnjavali kao Srbi-muslimani, ali se nije kanilo prešutjeti muslimane. Htjelo se dokazati da se muslimani osjećaju Srbima, a ne Hrvatima, što je uspjelo u sasvim malom broju. Prof. Krinoslav Draganović je o tome napisao veoma zanimljiv i dokumentaran članak,[7] u kojem navodi da su se kao Srbi izjavili baš oni muslimani, koji su bili kompromitirani svojom suradnjom s vlastima NDH, sve pod pritiskom i strahom da će u protivnom biti proglašeni "ustašama".

Možemo, dakle, u biti zaključiti, da su popisne prevare 1931. godine povisile broj Srba, a smanjile broj drugih, pa su time automatski povećane srpske ratne žrtve, a smanjene žrtve drugih.

(svršetak u idućem broju)

Bilješke:

- [1] Muslimane toga područja nisu tada ubrajali među "jugoslavenske narodnosti" nego među "narodne manjine". Vidi str. 6. knjige dr. Rudolfa Bičanića: "Ekonomski podloga hrvatskog pitanja", drugo izdanje, Zagreb, 1938.
- [2] Kočović, nav. dj., str. 160 (34.000 Albanaca), str. 177 (36.000 Albanaca), str. 178. (2.000 Albanaca) i str. 179 (18.000 Albanaca), tj. svega 90.000 Albanaca odviše.
- [3] Razlika između 90.000 Albanaca kojih je odviše 1948., a koji odgovaraju broju od samo 86.000 (a ne 90.000) "Jugoslavena", koje treba smanjiti 1948. godine, uzrokovana je drugaćijom stopom priraštaja.
- [4] Kočović, nav. dj., str. 173.
- [5] Ovo je poglavlje djelomično prerađeno, jer sam došao do novih podataka (Op. K. K., 1993.).
- [6] Kad sam godinu dana kasnije pripremao raspravu "Bosna između Srbije i Hrvatske" otkrio sam i prevare učinjene 1931. na području Bosne i Hercegovine (Republika Hrvatska, br. 166, listopad 1989., str 40 i 41.)
- [7] Prof. Krinoslav Draganović: "Croatian Lands in the Light of Statistics", zbornik "The Croatian Nation in its struggle for freedom and independence", Chicago, 1955., str. 355. do 391.♦

LIŠANE OSTROVIČKE: RATNE I PORATNE ŽRTVE JUGOSLAVENSKIH KOMUNISTIČKIH ZLOČINA

Lišane Ostrovičke mjesto je koje se nalazi u Zadarskoj županiji, na istočnoj granici Ravnih kotara. U Drugome svjetskom ratu imalo je goleme ljudske i materijalne gubitke. Većina mještana priključila se oružanim snagama Nezavisne Države Hrvatske, razmjerno velik broj njih i prije 1943. godine odnosno talijanske kapitulacije. Zbog takvoga hrvatskog rodoljublja, jugoslavenski su se partizani okomili na ove radišne i mirne ljudе: mnogi su Lišanci ubijeni, a mnogi "nestali" u ratu i u poraću (rat je, prisjetimo se, na tom području završio prije tragičnog svibnja 1945.). Selo je razaranо, župna kućа i župne matice spaljene. Trebalо je izbrisati svaki trag hrvatske opstojnosti. Neprijatelj je želio smaknuti svakog branitelja svog domа i domovine, a župniku, čije je jedino oružje bila vjera i poštovanje naroda, priedio je pravu mučeniku smrt. **Fra Andriju Zjačiću**, poznatoga šibenskog franjevca, partizani su oteli, mučili i još ga živog zakopali.

U posljednjoj srpskoj agresiji na Hrvatsku Srbi su uz pomoć svoje jugoarmije Lišane okupirali u rujnu 1991., a osim dugog izbjeglištva mještani su doživjeli nova ljudska stradanja i golema materijalna razaranja. Četnici su mjesto potpuno razorili kako bi sprječili da se hrvatsko stanovništvo vrati na svoja ognjišta. To im nije uspjelo. Lišane Ostrovičke su oslobođene 5. kolovoza 1995. godine.

U nastavku donosimo popis ratnih i poratnih žrtava Lišana Ostrovičkih. Izvorno je on objavljen na međumrežnim stranicama visovačkih franjevaca - www.visovac.hr (bez podatka o autoru popisa). Donosimo taj popis uz neznatne ispravke i nadopune. Ispravljen je podatak o **Ivanu Šimuncu** (u izvornom popisu nazvan je Stipić) zv. Baraba, križaru i suborcu **Vida Mijića**. Pridodali smo ime i podatke o još jednom poginulom mještaninu, **Šimi Šimuncu**, pripadniku hrvatskog redarstva koji je sahranjen u Zagrebu.

I. Ubijeni izvan borbe

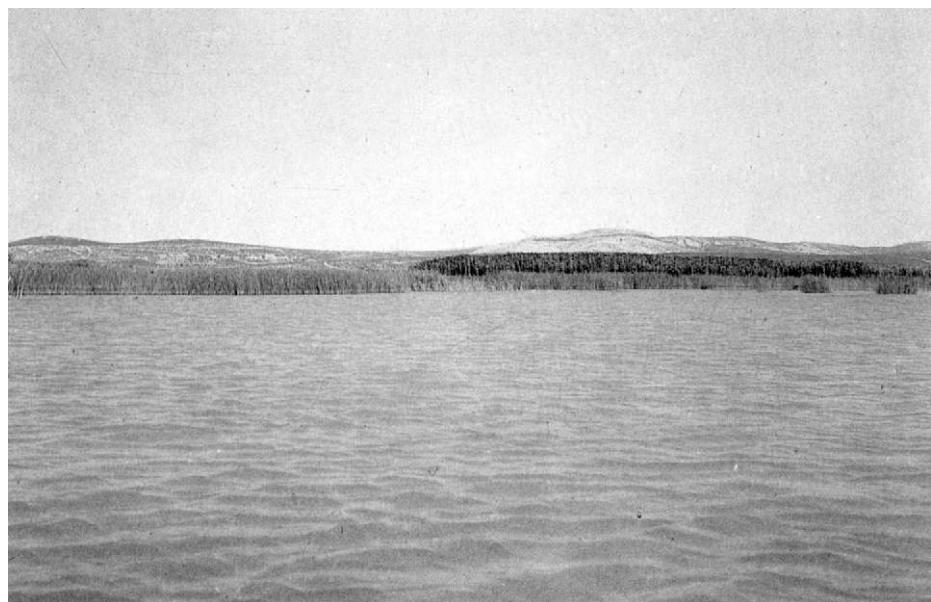
1. Čurčija, Ivan (Šimin), ustaša, nestao na križnom putu - Bleiburg 1945.;

Piše:

Bruno ZORIĆ, prof.

2. Čurčija, Joso (Stipin), ustaša, nestao na križnom putu - Bleiburg 1945.;
3. Čurčija, Nikola (Božin), ustaša, hrvatski časnik, viđen u Mariboru na križnom putu na kojem je i nestao 1945.;
4. Čurčija, Zdenko (Tomin), hrvatski domobran, viđen u Splitu, nestao;
5. Dević, Petar (Ivanov), nestao tijekom rata;

12. Mamić, Ante (Ivanov), 1943. ga odveli partizani, od tada mu se gubi svaki trag;
13. Mamić, Božo, ustaša, na križnom putu - Bleiburg 1945. do Osijeka, dalje mu se gubi svaki trag;
14. Mamić, Ivan (Ivanov), ustaša, 1943. ga odveli partizani, dva puta pokušao pobjeći, izrezali su mu žile na nogama, umro u Gospicu;
15. Mamić, Ivan (Jurin), ustaša 1943., poginuo na Gradini iznad Lišana 1944., pokopan na malom groblju ispod Mijića;

Vransko jezero

6. Filipin, Ante (Markov), 1944. prisilno odveden u partizane, od tada mu se gubi svaki trag;
7. Kalcina, Gašpar (Matin), civil, partizani ga ubili 1945., sahranjen kraj Sv. Mihovila u Lišanima;
8. Kalcina, Mile (Gašparov), ustaša 1943., nestao na križnom putu - Bleiburg 1945. ;
9. Kalcina, Stipe (Matin), hrv. oružnik 1943., ubijen 1944. u Drnišu na mosku Čikole;
10. Kalcina, Stipe (Krstin), prisilno odveden u partizane, poginuo kraj Knina;
11. Mamić, Ante (Franin), hrvatski vojnik, u Sisku 1944. odveden u nepoznato, od tada mu se gubi svaki trag;
16. Mamić, Jadre (Božin), partizani ga odveli iz kuće i ubili u Parčićima 1944. ;
17. Mamić, Joso (Šimin), ustaša, odveden 1944. iz logora u Sisku, nestao na križnom putu - Bleiburg 1945.;
18. Mamić, Luka (Vladin), 1943. išao u Benkovac da bi se uključio u hrvatsku vojsku, odgođeno za tri dana, vraćajući se kući partizani ga zarobili ispod Lepura, živoga ga pekli na ražnju u Kolarini;
19. Mamić, Mardan (Markov), hrvatski vojnik od 1942., na križnom putu - Bleiburg, pobegao iz Osijeka, 1945. ga ubila Ozna u Zagorju;

20. Mamić, Mirko (Nikolin), 1943. partizani ga odveli iz Siska, uspio pobjeći i doći ustašama, nestao kod Gospića;
21. Mamić, Mirko (Stipanov), ustaša 1943., kraj Lišana ranili ga partizani, zarobljen i u Parčićima ubijen 1944.
22. Mamić, Nikola (Markov), civil, 1944. partizani ga ubili u Lišanima, sahranjen na malom groblju ispod Mijića;
23. Mamić, Petar (Jadrin), ustaša, 1944. ga zarobili partizani u Lišanima i odveli u Šibenik, gdje je iste god. ubijen kraj Sv. Mare;
24. Mamić, Petar (Petrov), partizani ga mobilizirali 1943., od tada mu se gubi svaki trag;
25. Mamić, Srećko (Vladin), hrvatski časnik u Zagrebu od 1941., na križnom putu - Bleiburg 1945., gubi mu se svaki trag;
26. Mamić, Šime (Stipanov), ustaša 1943., nestao u Ripaču kraj Bihaća 1945. ;
27. Mamut, Frane (Jurin), poginuo od partizana 1944., sahranjen kraj Sv. Mihovila u Lišanima;
28. Mijić, Ivan (Josin), domobranički časnik u Kninu od 1941., nestao na križnom putu - Bleiburg 1945. ;
29. Mijić, Jure (Jadrin), ustaša u Lišanima od 1943., nestao na križnom putu kraj Siska 1945. ;
30. Mijić, Lovre (Šimin), redarstvenik od 1941. u Zagrebu, gdje su ga partizani zaročili, odveli u Šibenik i ubili;
31. Mijić, Matija (Petrova), hrvatska vojnikinja u Lišanima od 1943., po svršetku rata u križarima, 1946. ubijena u Dragišićima, u groblju kraj Sv. Jurja;
32. Mijić, Mile (Ivanov), od 1943. ustaša u Lišanima, na križnom putu - Bleiburg, umro od tifusa u logoru u Vojvodini;
33. Mijić, Mile (Matin), od 1943. ustaša u Lišanima, na putu prema Austriji stradao u nesretnom slučaju;
34. Mijić, Mirko (Ivanov), hrvatski časnik u Zagrebu od 1941., nestao na križnom putu - Bleiburg 1945. ;
35. Mijić, Stana (žena Vidova), civil, u zatvoru u Šibeniku ju partizani mučili, od čega je umrla 1946. ;
36. Mijić, Stipe (Jerkov), partizani ga odveli 1943. i ubili kraj Ervenika;
37. Mijić, Vid (Petrov), križar, ubili ga komunistički odbornici u Lađevcima 1949., pokopan kod Mostina;
38. Mijić, Vilson (Šimin), ustaša 1941. u Zagrebu, časnik hrvatske vojske, 1945. nestao na križnom putu kod Maribora;
39. Musić, Blaž (Cvitkov), hrvatski vojnik od 1943. u Lišanima, na križnom putu - Bleiburg, ubijen 1945. kod Siska;
40. Nimac, Ante (Blažev), ustaša 1943. u Lišanima, na križnom putu - Bleiburg, odveden iz Siska u nepoznatom smjeru;
41. Nimac, Ante (Blažev), nestao tijekom rata;
42. Nimac, Božo (Matin), ustaša u Lišanima od 1944., križni put - Bleiburg, ubijen u Vojvodini 1945. ;
43. Nimac, Grga (Antin), časnik hrvatske vojske, poginuo u Zagrebu 1943., sahranjen na Mirogoju;
44. Nimac, Ivan (Josin), ustaša u Lišanima 1943., na križnom putu - Bleiburg 1945., odveden iz Siska u nepoznatom smjeru;
45. Nimac, Ivan (Jurin), hrvatski časnik od 1941. u Zagrebu, nestao na križnom putu u Mariboru 1945. ;
46. Nimac, Jere (Radin), ustaša u Lišanima, na križnom putu - Bleiburg 1945., od tada mu se gubi svaki trag;
47. Nimac, Joso (Jurin), ustaša 1943. u Lišanima, partizani ga odveli u Šibenik i tamo strijeljali 1944., sahranjen kraj Svete Mare (?);
48. Nimac, Jure (Nikolin), ustaša 1943. u Lišanima, nestao na križnom putu - Bleiburg 1945.
49. Nimac, Marko (Blažov), civil, 1945. pri završetku rata otišao u Slavoniju, gdje je iste godine nestao;
50. Nimac, Marko (Stipanov), rođen 1913., prisilom odveden u partizane 1944., poginuo kraj Knina iste godine;
51. Nimac, Milan (Ilijin), 1943. prisilno odveden u partizane u Liku, tamo mu se gubi svaki trag;
52. Nimac, Nikola (Ilijin), ustaša 1943. u Lišanima, nestao na križnom putu - Bleiburg 1945. ;
53. Nimac, Nikola (Tomin), partizani ga ubili 1944. iznad kuće Ante Nimca Pešine, sahranjen kraj Sv. Mihovila u Lišanima;
54. Nimac, Petar (Nikolin), civil, partizani ga odveli u Šibenik i tamo strijeljali 1944. ;
55. Nimac, Šime (Antin), civil, partizani ga ubili 1944. ispred kuće, sahranjen kraj Sv. Mihovila u Vukšiću;
56. Nimac, Tome (Tumeško), ustaša u Lišanima 1944., na križnom putu, iz Siska partizani ga odveli u nepoznatom smjeru 1945. ;
57. Pavić, Ika (žena Šimina), osuđena od komunista 1946., umrla u zatvoru u Šibeniku;
58. Pavić, Mile (Šimin), ustaša 1941. u Zagrebu, dočasnik hrvatske vojske, iz Bihaća samovoljno vraćen u Lišane, partizani ga 1945. odveli u Šibenik i tamo strijeljali;
59. Pelaić, Božo (Lukin), civil, kovač, partizani ga ubili u Lišanima na brdu Mišljen 1944., sahranjen kraj Sv. Mihovila u Lišanima;
60. Pelaić, Neda (Božina), 1944. ubili je partizani u Tinju, gdje je i sahranjena;
61. Radanović, Ana (Grgina), ustaša u Lišanima - Zemunik, od partizana ubijena 1944. ;
62. Radanović, Ante (Lukin), ustaša u Lišanima 1943., zaročili ga partizani i ubili u Parčićima 1944. ;
63. Radanović, Ika (Grgina), civil, ubili je partizani 1944. u Lišanima - Stipići, sahranjena na groblju na Kolonu, Lišane;
64. Radanović, Marko (Grgin), ustaša, zaročili ga partizanski odbornici iz Lišana i predali partizanima u Šibenik, ubijen 1943.;
65. Radaš, Andrija (Mijatov), ustaša, zaročili ga partizani na Veliki petak 1944., odveli u Parčiće i tamo ubili iste godine;
66. Radaš, Ante (Jerićin), dijete od 2 godine, partizani bacili bombu i ubili ga na postelji na Veliki petak 1944., sahranjen u Lišanima;
67. Radaš, Dane (Božin), ustaša od 1944. u Lišanima, nestao na križnom putu - Bleiburg 1945. ;
68. Radaš, Ika (Ivanova), umrla u Šibenkom zatvoru uz majku, partizani je zatočili od 4 godine;
69. Radaš, Ivan (Cvitkov), odveli ga Srbi iz Ostrovice 1943. i od tada mu se gubi svaki trag;
70. Radaš, Ivan (Ilijin), ustaša u Lišanima 1944., nestao na križnom putu - Bleiburg 1945. ;
71. Radaš, Janko (Stipin), prisilno odveden u partizane u Liku 1943., i od tada mu se gubi svaki trag;
72. Radaš, Jere (Šimin), civil, pekar u službi kod Talijana 1943., da ne bi dospio partizanima u ruke bombom

- se ubio 1943., grob kraj Sv. Mihovila;
73. Radaš, Joso (Mijatov), prisilno odveden u partizane 1943., zarobili ga četnici na Zrmanji i ubili iste godine;
74. Radaš, Jure (Šimin), ustaša u Lišanima 1943., vratio se iz Like, zarobili ga i ubili partizanski odbornici na Zrmanji;
75. Radaš, Luka (Grgin), ustaša u Lišanima 1943., nestao na križnom putu - Bleiburg 1945. ;
76. Radaš, Luka (Markov), ustaša 1944. u Lišanima, nestao na križnom putu - Bleiburg 1945.;
77. Radaš, Marko (Ilijin), ustaša od 1943. u Lišanima, nestao na križnom putu - Bleiburg 1945. ;
78. Radaš, Marko (Šimin), ustaša 1943. u Lišanima, poginuo od mine kraj Podmišljena u Lišanima 1944., sahanjen na groblju Kolona u Lišanima;
79. Radaš, Marko - Markuc (Šimin), partizani ga odveli da nosi streljivo i ubili ga kraj Dobropoljaca 1944. ;
80. Radaš, Martin (Jadrin), ustaša 1943. u Lišanima, na križnom putu - Bleiburg 1945., ranjen, od trbušnog tifusa umro u logoru Prečko kraj Zagreba 1945. ;
81. Radaš, Nikola (Šimin), ustaša 1944. u Lišanima, vratio se sa Zrmanje i na putu ga ubili partizani kraj Ervenika 1944. ;
82. Radaš, Rade (Božin), ustaša, dočasnici u Zagrebu 1941., nestao na križnom putu - Bleiburg 1945.;
83. Radaš, Rade (Šimin), ustaša 1943. u Lišanima, vratio se sa Zrmanje, ubili ga partizanski odbornici u Zelengradu 1944. ;
84. Radaš, Stipe (Jakovljev), ustaša 1944. u Lišanima, nestao na križnom putu - Bleiburg 1945. ;
85. Radaš, Vice (Josin), ustaša 1943. u Lišanima, na križnom putu - Bleiburg 1945., iste godine umro u logoru u Bačkoj od tifusa;
86. Radaš, Vice (Šimin), ustaša u Lišanima 1944., partizani ga zarobili u Žegaru, poginuo u Crkvenici 1945.;
87. Stipić, Ante (Stipin), ustaša dočasnici u Zagrebu, nestao na križnom putu - Bleiburg 1945. ;
88. Stipić, Frane (Kuzmanov), partizani ga prisilno odveli u borbu u Liku 1943. i tamo je nestao 1944.;
89. Stipić, Gašpar (Kuzmanov), ustaša u Lišanima 1943., partizani ga zarobili u Lišanima i odveli u Šibenik, gdje su ga ubili, sahanjen kraj Sv. Mare 1944.;
90. Stipić, Jere (Milin), ustaša u Lišanima, nestao u borbi kraj Bihaća 1945.;
91. Stipić, Joso (Milin), odveli ga Srbi iz Ostrovice 1943. i od tada mu se gubi svaki trag;
92. Stipić, Jure (Grgin), ustaša emigrant od 1934., časnik u Zagrebu, svršetkom rata stigao u Austriju i od tada mu se gubi svaki trag;
93. Stipić, Mile (Milin), odveli ga Srbi u Ostrovicu 1943. i od tada mu se gubi svaki trag;
94. Stipić, Petar (Nikolin), prisilno odveden u partizane 1943., u bijegu ga ubili, sahanjen kraj Sv. Mihovila u Lišanima;
95. Stipić, Rade (Milin), odveli ga Srbi u Ostrovicu 1943. i od tada mu se gubi svaki trag;
96. Stipić, Šime (Jadrin), hrvatski vojnik, redarstvenik u Zagrebu 1941., dočasnici, partizani ga zarobili u Zagrebu 1945., iste godine doveli u Šibenik i ubili;
97. Šimunac, Ante (Nikolin), ustaški časnik u Zagrebu 1941., nestao na križnom putu - Bleiburg 1945.;
98. Šimunac, Ivan - Baraba (Jadrin), križar, osuđen na smrt u Šibeniku 1950., strijeljan, sahanjen kod Sv. Mare;
99. Šimunac, Šime (Jadrin), rođen 1912., hrvatski redarstvenik, poginuo 1943. ili 1944., sahanjen u Zagrebu na Mirogoju;
100. Tuta, Joso (Ivanov), civil, Srbi ga odveli i ubili u Ostrovici 1943.;
101. Zjačić, fra Andrija, župnik u Lišanima, partizani ga odveli u Nunić, tamo ga mučili i poluživog zakopali 1944.;
- II. Žrtve ratnih djelovanja**
1. Galić, Šime (Ivanov), rođen 1925., hrvatski vojnik, nesretnim slučajem poginuo u Lišanima 1945.;
 2. Mamić, Joso (Andrijin), civil, ostao bez ruke i noge, zbog teških bolova ubio se u vlastitoj kući 1944. ;
 3. Mijić, Šime (Šimin), civil, Talijani ga strijeljali u Benkovcu 1941.;
 4. Musić, Stoja (Stojanova), civil, stara 12 godina, poginula od bombe koju je našla u Lišanima 1945.;
 5. Nimac, Ante (Franin), poginuo od mine u predjelu Dočine 1945.;
 6. Nimac, Jadre (Matin), ustaša, nesretnim slučajem stradao kraj Vrane 1944., umro u Zagrebu;
 7. Nimac, Milica (Antina), dijete, nestala iz bolnice u Zadru 1943.;
 8. Radaš, Olga (Radina), dijete, poginula u okršaju njemačkih vojnika i partizana kraj kuće 1944.;
 9. Radaš, Slavko (Jadrin), ustaša 1943. u Lišanima, nesretnim slučajem poginuo od njemačke vojske 1944.;
 10. Stipić, Stipe (Antin), Talijani ga strijeljali u Benkovcu 1941.;
 11. Stipić, Stipe (Kuzmanov), Talijani ga strijeljali u Benkovcu 1941.;
 12. Šimunac, Mara (Ivanova), civil, djevojka, u Podgrađu naišla na minu;
 13. Tkalić, Šime (Šimunov), civil, njemački vojnici ga objesili na Mostinama, sahanjen 1944.;
 14. Tuta, Ana (Josina), ubijena od nepoznatih vojnika na Zemuniku 1944.;
 15. Tuta, Stipe (Ivanov), civil, poginuo prilikom okršaja njemačkih vojnika i partizana u Lišanima 1943. •

NOVA 2011.

*Stigla je godina Nova!
Snijeg se ruši sa krova,
Listići lipe drhću
i cvile suhe grane.*

*Odlaze guste magle
što zloslutno krče put.
Po blatnoj cesti vuku
svoj sivo-smeđi skut.*

*Čovjek u nebo gleda,
vjerujući u svoj san.
Nenadano vjetar zahuče
razvedrujući tmurni dan.*

*Ševa s visine cvrkuce,
Sunce ožarilo kraj.
Hrvatskoj kao i nekad
vratilo snagu i sjaj.*

Višnja SEVER

OD IMOTSKE GIMNAZIJE DO GOLOG OTOKA (V.)

Zlokobnoga je 4. kolovoza 1959. splitski javni tužitelj Ljubo Prvan, u prilogu dopisa KTI-I-221/59, dostavio sudske prekršaje NO kotara Makarska «krivični spis» (ne navodeći koji) te temeljem čl. 99. st. 1. Osnovnog zakona o prekršajima predložio «pokretanje administrativno-kaznenog postupka» protiv Ferde Crnogorca, Ante Galića i Mate Ljubića:

«...jer iz priznanja okrivljenih, iz ikaza suokrivljenika i saslušanja svjedoka proizlazi:

da su početkom 1959. g. postali članovi ilegalne ustaške organizacije 'HRM' u Imotskom, koju je organizirao Vučemil Andrija, koja je u svom programu imala za cilj da se svim sredstvima bori protiv društvenog i državnog uredjenja FNRJ, radi stvaranja 'NDH', te da su kao članovi te organizacije prisustvovali većem broju sastanaka i vršili pripreme[.] razgovarajući sa mnogim osobama[.] kako bi tu organizaciju proširili i kako bi slične organizacije formirali u okolnim selima, pa su na taj način narušavali i ometali javni mir gradjana....»

Iako je Prvan istim dopisom predložio da ih se svu trojicu zadrži u pritvoru do donošenja rješenja – istražni sudac Okružnog suda u Splitu, dr. Milan Digović, zapanjujućom je brzinom, postupio drugačije, dostavljajući toga istoga 4. kolovoza makarskoj UDB-i, «po dva primjerka rješenja o obustavi istrage protiv okrivljenih Ljubić Mate Lukinog, Galić Ante Jozina i Crnogorac Ferda Petra». To nije bilo sve: druga točka rješenja Okružnog suda u Splitu Kio. 100/59 glasi: «Okrivljeni..., koji se nalazi u istražnom zatvoru, ima se odmah pustiti na slobodu». Obrazloženje prešuće Prvanov prijedlog da ih se zadrži u istražnom zatvoru, svodeći se na jednu rečenicu, istovjetnu u sva tri rješenja:

«Okržni javni tužilac u Splitu podneskom broj KTI-I-221/59 od 4. kolovoza 1959. godine, izjavio je, da ne nalazi osnovu za daljnje gonjenje okrivljenog, te je predložio da se istraga protiv njega obustavi.»

Drugim dopisom, koji nosi isti broj spisa (Kio-100/59) tog je dana Digović naložio Upravi zatvora Makarska, da po primiku dopisa pusti «odmah na slobodu istražne zatvorenike Ljubić Matu Lukinog,

Piše:

Dinko JONJIĆ

Galić Antu Jozina i Crnogorac Ferda Petrovog, koji se nalaze u tim zatvorima». Istog dana je istražni sudac splitskoga Okružnog suda rješenjem br. Kio. 95/59-9, obustavio istragu protiv pet pripadnika grubinskog ogranka HRM-a. Obrazloženje je analogno onomu kod Ljubića, Galića i Ferde Crnogorca.

Bilo je to istog dana kad je protiv nasestoro podignuta optužnica.

*

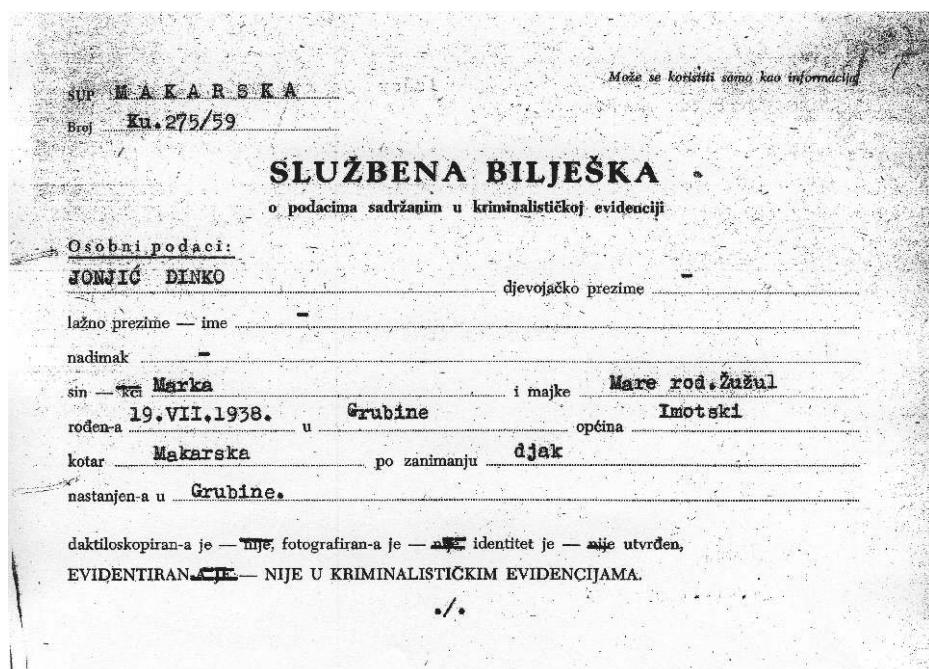
Većinu udbaških doušnika koji su vlasti obavještavali o mome neprijateljskom

biti smiren dok Hrvatska ne bude samostalna. Na ovu okolnost ipak očekiva da će biti saslušan.

Za sebe kaže kako na saslušanju ističe da je on šovinista samo radi toga što ne želi tudjih riječi u hrvatskom jeziku. Medutim[,] kaže da je on šovinista, jer ga strašno muči postojanost [sic!] Hrvatske u sastavu Federacije i da bi najviše želio kad bi Hrvatska bila odvojena od Srbije.

O sebi samo [sam? Op. D. J.] pričao kako potječe od proustaške obitelji. U vezi s tim kaže[,] da njegova obitelj nije tako ustaški nastrojena, ali da se on aktivirao na poticaj Vuković Nedjeljka i Gabrelice.

Govoreći o sebi kaže da je uv[i]jek ostao čvrst, pa u vezi s tim priča stih iz Gor-

Iz kaznene evidencije

radu, lako mogu identificirati. Dio imena navodi se u sačuvanim dokumentima (kad je UDB-a smatrala kako visok stupanj tajnosti omogućuje da se nekoga nazove «saradnikom» uz spomen njegova imena), većinu ostalih prepoznajem logičkim zaključivanjem. No još ne znam tko se krije pod imenom «Plavi», koji je Popoviću 28. srpnja 1959., nekoliko dana prije podizanja optužnice, dostavio sljedeći «Izyještaj iz éclije»:

«Jonjić Dinko (...) za sebe kaže da ga još isljudnik nije pitao o nekim citatima iz školske zadaće. Naime jedne prigode u školskoj zadaći napisao je da mu duh neće

skog vijenca: 'Tvrd je orah, voćka čudnovata, ne slomi ga, a zube polomi'.

Za Vuković Ninu isto tako kaže da je čvrst. Kaže da kad ga je primao u organizaciju[,] da mu je rekao da bi se možda moglo dogoditi da budu hapšeni i otkriveni. Na ovo da mu je Nina govorio: 'Ne sij proso, ako se vrabaca bojiš'.»

Samo mi je ovo, jedno izvješće «Plavoga» dostupno, pa još uvijek dvojim o onima, koji su bili sa mnom u écliji u Imotskome tih dana, pred kraj srpnja 1959. godine. Mislim da znam o komu se radi, ali ne s tolikom sigurnošću, da bih smio griješiti dušu.

*

U Imotskome nam je uručena i optužnica, koju je potpisao Ljubo Prvan, ovdje već spomenuti, po zlu poznati hrvatomrzac. Je li se tomu, izboru mjesta njezina uručenja, htjelo dati kakvu simboliku ili se radilo o slučajnosti, ne znam. Zapisnik o njezinu primitku kod Kotarskoga suda u Imotskome i njegova sudca Veseljka Šeparovića, datiran 8. kolovoza 1959., potpisali smo svih šestoro. U tom zapisniku (br. Kr. 57/59) spominje se da nam je istodobno uručeno i rješenje o imenovanju braniteljâ, a malodobnemu Juri Knezoviću i rješenje o provođenju jedinstvenog postupka s ostalima, punoljetnicima. Po zakonu je to spajanje s postupkom protiv maloljetnih osoba bilo dopušteno.

Protiv optužnice smo prigovore izjavili, izgleda, Andrija Vučemil, Jure Knezović i ja. Pisani su rukom: branitelje još nismo vidjeli. Prigovori su odbijeni po kratkom postupku, 19. kolovoza 1959. godine.

S obzirom na zapisnik o preuzimanju optužnice kod sudca Šeparovića, ne mogu dokučiti zašto se sjećam da je bilo nešto drugačije, da mi je optužnicu u čeliju – u pratnji policajca – donio sad pok. Ante Ujević, vježbenik kod moga branitelja Ante Jerkovića, uglednoga imotskog odvjetnika. Ni Darinka se ne sjeća potpisivanja zapisnika o primitku optužnice. No svi naši potpisi su tamo.

I oko postavljanja branitelja postoje neke nejasnoće. Izgleda da mi je, prema spisu, prvotno bio kao branitelj po službenoj dužnosti imenovan poznati splitski odvjetnik Marko Pederin, dok je Darinku trebao braniti Marin Lemešić. Jerković se na jednome mjestu u spisu spominje kao branitelj postavljen mi ureda radi. Otkud ta bilješka, ne znam, no Jerković je bio izabrani, a ne postavljeni branitelj. (...) Nakon što su moji roditelji izabrali Jerkovića, a Lemešić se sudu ispričao zauzetošću, Pederin je 7. rujna 1959. obavijestio sud, da mu je Darinka dva dana ranije potpisala punomoć, čime je on postao njezinim izabranim braniteljem. Juru Knezovića branio je Josip Mrklić, Željka Crnogorca dr. Ante Matković, Ivu Šabić dr. Dalibor Parač, a Andriju Vučemila drug dr. Zdravko Birimša.

Do početka glavne rasprave ostalo je svega desetak dana. I kad danas, s četiri desetljeća odvjetničkog iskustva, razmišljam o načinu na koji je obranu postavio Ante Jerković, ne mislim da je izbor bra-

nitelja bio kriv. On je svoj posao obavio profesionalno.

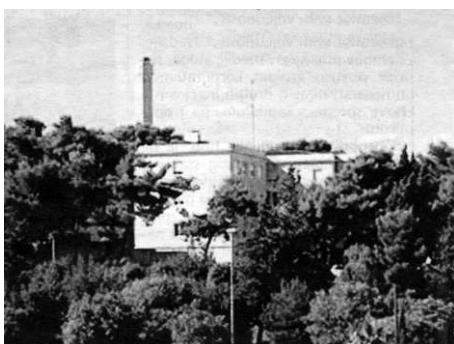
U stvari se nije moglo puno pomoći: odluka je donesena i prije nego što smo ušli u sudnicu. (...)

*

Nekoliko dana prije početka suđenja u Splitu, prebačeni smo u zatvor na Katalinića brigu.

Vezanih ruku, i onda svezani dvoje po dvoje, iz Imotskoga smo na otvorenome kamionu prevezeni u Split. Ne sjećam se, jesmo li prije toga mogli izmijeniti koju riječ o sadržaju optužnice. Vjerojatno nismo, jer takav iznimani događaj, da prijatelje i suokrivljenike ne samo čujem, nego i vidim – zasigurno bih zapamtio. Na kamionu nam nisu dali razgovarati. (...)

Dok smo mi čekali na suđenje, režim je «sankcionisao» one koje je, zbog svojih razloga, kalkulacija i kombinacija, odlučio poštediti kaznenog postupka.

Zatvor na Katalinića brigu (Split)

Stanoviti Marko Meštrović, sudac za prekršaje Narodnog odbora kotara Makarska donio je 5. kolovoza 1959. rješenje br. 590-594/59, kojim se Nedjeljko Vuković Matin zv. Nina, Petar Jonjić Ivanov, Ante Jonjić Stjepanov, Dane Vuković pok. Dane i Marijan Vuković pok. Marijana zvani Grgo, proglašavaju krivima zbog prekršaja iz čl. 2. toč. 2. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Svima je izrečena kazna zatvora u trajanju od trideset dana, te «zaštitna mjera upućivanja na boravak u određeno mjesto»: Nina Vuković u trajanju od dvije godine, Dane i Grgo Vuković jednu godinu, a Pere i Tončić Jonjić šest mjeseci. Nigdje se u tom remek-djelu pravnice struke ne spominje da je Pere Jonjić u vrijeme izvršenja djela bio malodoban. Prema dispozitivu rješenja, krivi su:

«što su početkom 1959 godine postali članovi ilegalne proustaške organizacije HRM u Grubinama, koja je u svom programu imala cilj da se svim sredstvima bori protiv državnog i društvenog uredjenja

FNRJ, stvaranja NDH, te kao članovi organizacije prisustvovali sastancima i vršili agitaciju kod drugih omladinaca za učlanjenje u organizaciju HRM, pa su time na vrlo drzak način narušili mir gradjana.

Okrivljeni su time počinili prekršaj iz čl. 2. toč. 2. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira...»

U izrečenu kaznu zatvora uračunat im je istražni zatvor, dok troškova upravnog («administrativnog») postupka nema. Obrazloženje glasi:

«Okružno javno tužioštvo Split pod br. KTI. I. 291/59 od 4. VIII. 1959 godine stvilo je na osnovu prijave SUP NOK Makarska zahtjev za pokretanje administrativnog kaznenog postupka protiv okrivljenih, zbog prekršaja iz čl. 2. toč. 2 Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, počinjenog time, što su početkom 1959 godine postali članovi profašističke organizacije u Grubinama, koja je u svom programu imala cilj, da se svim sredstvima bori protiv državnog i društvenog uredjenja FNRJ, radi stvaranje NDH, te kao članovi te organizacije prisustvovali sastancima i vršili agitaciju kod ostalih omladinaca za učlanjenje u profašističku ilegalnu organizaciju HRM.

Okrivljeni su saslušani po organima SUP-a NOK-a Makarska i na saslušanju kod ovog suca [...] nakon pročitanih im zapisnika [...] o ranijim saslušanjima izjavili, da ostaju pri svojim datim izjavama, datim na saslušanju kod organa SUP-a NOK-a Makarska. Na saslušanjima okrivljeni su priznali navode prijave.

Na osnovu saslušanja okrivljenih, suokrivljenih i svjedoka, sudac za prekršaje nalazi djelo prekršaja dokazanim kako je u prijavi navedeno.

U djelu okrivljenih sudac za prekršaje nalazi djelo prekršaja iz propisa navedenog u dispozitivu ovog rješenja. Uzveši u obzir okrivljenima da su svjesno i organizovano pripremali borbu protiv današnjeg društvenog uredjenja FNRJ [...] izrekao je kaznu kao u dispozitivu.

Izreka o zaštitnoj mjeri upućivanja na boravak u određeno mjesto osnovana je na propisu čl. 38. Osnovnog zakona o prekršajima.

Protiv ovog rješenja okrivljeni imaju pravo žalbe u roku od 8 dana od dana prijema ovog rješenja [...] Vijeću za prekršaje pri Državnom sekretarijatu za unutrašnje poslove Zagreb [...] putem ovog suca.

Žalba se podnosi bez takse.»

U čemu se sastoji to priznanje, koji su suokrivljenici saslušani i kako su iskazivali, koji su svjedoci ispitani i što su ti svjedoci rekli – ako je išta od svega toga uopće provedeno – iz rješenja se ne može vidjeti.

Čovjek ne treba biti pravnik, da bi o tome imao vlastiti, ispravan sud.

Vijeće za prekršaje pri Državnom sekretarijatu za unutrašnje poslove odbilo je žalbe svih pet okriviljenika, rješenjem br. 2983/59. Na kopiji koju imam, nadnevak nije sasvim čitak, ali se čini da je to drugostupanjsko rješenje doneseno 20. kolovoza, dakle, u vrijeme kad su okriviljenici već bili «na određenom mjestu». Kao sudac izvjestitelj naveden je kasnije poznati antifašist, Zvonko Ivanković Vonta. Ni iz drugostupanjskog se rješenje ne može zaključiti, koji su dokazi proveneni u postupku i kakvi zaključci iz njih proizlaze. Tako je i desetljeće i pol nakon rata izgledala revolucionarna pravda.

Dan nakon što su prvostupanjskim rješenjem članovi grubinskog ogranka proglašeni krivima, iz Makarske je u Zagreb upućen sljedeći dopis br: 2571/1/59:

U prilogu Vam dostavljamo predlog za kažnjavanje lica, koja su bila u vezi sa članovima org. HRM ili su pak znala za postojanje iste organizacije. Osim predloženih lica, smatramo da nema elemenata za kažnjavanje ostalih lica, jer se kroz postupak nije mogla dokazati njihova povezanost sa članovima grupe.

Za lica sa područja NR B i H-e, koja su vezana uz predmet Ljubić Mate[,] ne dostavljamo Vam predlog za kažnjavanje[,] i to iz razloga, što po mišljenju drugova iz SUP-a Mostar[,] mogu doći u obzir za kažnjavanje najviše dvojica lica. Obzirom da su oni više zainteresirani za ta lica, od kojih će neke i verovati, to smo mišljenja da ovo prepustimo njima, jer su oni i mjesno nadležni za pokretanje administrativnog postupka.

Prilog: zapisnici o sasl. svjedočaka

*N a č e l n i k:
Bergam Gašpar (potpis)*

Tom je dokumentu priložen popis 14 osoba. Neki od njih bili su naši konškolarci i susjedi, druge nisam nikad sreo ni upoznao. Za

svaku su osobu navedeni osobni podaci, za većinu i konkretni prijedlog za kažnjavanje.

Istoga tog 6. kolovoza Gašpar Bergam je u ime *Državne bezbjednosti SUP-a NOK-a Makarska* pod br. 2568/1/59 uputio dopis Sekretarijatu za unutrašnje poslove NOK-a Mostar. Dopisu je priložen popis («spisak») osam osoba, a glasi:

«U prilogu Vam dostavljamo spisak lica sa Vašeg terena, koja se spominju kroz materijale istrage nad Vučemil Andrijom i drugima.

Iz materijala proizlazi da su neki od njih znali za postojanje ustaške organizacije HRM, i imali izvjesne veze sa njenim članovima.

Mi smo takova lica, a koja su rodom s našeg terena, kažnjavali prema stepenu odgovornosti[,] i to od 15 do mjesec dana zatvora, pa bi trebalo radi jedinstvenog stava, da i Vi ova lica predate na kažnjavanje, te ih kazniti sličnim kaznama.

Mi ovo nismo mogli učiniti, obzirom na nadležnost suca za prekršaje, a osim toga računamo i na mogućnosti vršenja kakovih operativnih kombinacija s Vaše strane nad pojedincima od njih.

Napominjemo, da se ova lica spominju u materijalima Ljubić Mate.»

Opet: ne znam što sadrže «materijali Ljubić Mate». Ali se, ako se hoće, može naći logičan odgovor na pitanje: zašto je

sankciju Ljubiću, Anti Galiću i Ferdi Crnogorcu, koji su utvrđeni kao članovi HRM-a, izrekao sudac za prekršaje u Makarskoj (a ne, recimo, u Mostaru ili na Širokome Brigu). Oni su zabranjeno djelo poduzeli, ili bar započeli poduzimati, na području tadašnje NR Hrvatske. Dakle, moglo ih se goniti i kazniti i u NRH, pa je zato sredinom srpnja 1959. njihov predmet, dok je još nosio oznaku kaznenoga («krivičnog») spisa, i ustupljen splitskomu javnom tužiteljstvu. Nije morao biti vraćen u BiH, unatoč rasprava o mjesnoj nadležnosti i o ustupanju postupaka protiv ostalih «lica sa područja NR BiH-e».

Je li presudila ta mogućnost ili što drugo, ne znam. No, u svakom slučaju, spomenuti je makarski sudac za prekršaje, Meštrović, pod br. 595-597/59 od 6. kolovoza 1959., pozivajući se na odredbe čl. 54. i 73. Osnovnog zakona o prekršajima, donio rješenje kojim se i njih trojica – slično kao u dan ranije donesenoj odluci protiv pripadnika grubinskog ogranka – proglašavaju krivima zbog prekršaja iz čl. 2. toč. 2. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Brzina je bila zadivljujuća: prije svega dva dana splitski je istražni sudac dostavio makarskoj UDB-i rješenja o obustavi istrage protiv njih trojice, tražeći da im jedan od dva primjerka bude uručen (što

hoće reći da su se sva trojica tada vjerojatno nalazili u zatvoru u Makarskoj!), a 6. kolovoza je doneseno rješenje o prekršaju. Sva trojica su dobili istovjetnu kaznu: trideset dana zatvora i šest mjeseci *«upućivanja na boravak u određeno mjesto»*. I oni su krivi za isto djelo kao i Grubinjani.

Ljubić je, spomenuo sam već, u avanturu zvanu *«upućivanje u određeno mjesto»* krenuo iz Imotskoga i dio odrezanog mu vremena odležao (*«u vremenu od 6. VIII. 1959 do 13. XII. 1959 na Golom otoku [na Sv. Grguru! Op. D. J.] a od tada do 6. II. 1960 godine u svom rodnom mjestu Ljubotiću – Mostar»*). Ferdo Crnogorac i Lola Galić su izrečenu kaznu odradili u Makarskoj. Kažu, uz razmjerno liberalan režim. (...) Ne znam kako ih je stroža kazna uspjela mimoći. Nisam ih pitao. Nisam imao potrebe ni onda. Danas, još manje. Ja nisam pitao; oni mi se nisu hvalili.

(nastavit će se)

"Karakteristika" uoči suđenja

HRVATSKI RODOLJUB I MUČENIK VJENCESLAV ČIŽEK (1929.-2000.)

Prije nešto više od deset godina, 25. studenoga 2000. u Dortmundu je umro **prof. Vjenceslav Čižek**. Rođen je 28. veljače 1929. u Boki Kotorskoj. Zbog jedne je pjesme bio u Jugoslaviji osuđen na dvije godine robije, a nakon Titova udara u Karađorđevu 1971. i sloma tzv. Hrvatskog proljeća, stigao u Njemačku, gdje je dobio azil i pristupio Hrvatskoj republikanskoj stranci u kojoj je bio veoma aktivan.

Zbog svoga oštra pera i nepokolebljive odlučnosti, UDB-a ga je namamila u Italiju i otela ga, kriomice ga prebacivši u Jugoslaviju 11. studenoga 1977. godine. Podvrgnut je istrazi u sklopu koje je u nekoliko navrata simulirano čak i strijeljanje, ne bi li ga zastrašili i prisilili da otkrije tobožnji "emigrantski plan o rušenju Jugoslavije". U Sarajevu je u klovnu 1978. osuđen na 15 godina robije. Na robiji je Čižek skoro potpuno oslijepio.

Emigrantska organizacija u čijem je sastavu djelovao (HRS), nije ga zaboravila, nego je u propagandnu kampanju uključila i druge emigrantske organizacije, a pošlo joj je za rukom potaknuti na angažman npr. i švedsku organizaciju slijepaca te zainteresirati Amnesty International, koji je Čižeka proglašio osuđenikom savjesti. Ne mogavši se oduprijeti tolikom pritisku, jugo-satrapija je Čižekovu kaznu snizila s 15 na 12 godina, a zatim je na pritisak SR Njemačke, u kojoj je prije otmice uživao pravo azila, bila prisiljena pustiti ga 29. srpnja 1988. na slobodu. Izšao je iz zatvora, dakle, nakon izdržanih 11 godina. Unatoč tomu su mu pokušali sprječiti odlazak iz Jugoslavije. No, nakon novoga njemačkog pritiska, dopušten mu je odlazak u Njemačku, gdje je stigao 7. studenoga 1988. godine.

Nakon osamostaljenja Hrvatske, domovinu je redovito posjećivao, objavivši nekoliko knjiga i razgovora. Jedan od njih, pod naslovom «Sloboda je mene htjela za ortaka», objavio je i *Politicki zatvorenik* (br. 59 iz veljače 1997., str. 4.-5.). Nakon dulje teške bolesti umro je u Njemačkoj, a pokopan je u Sinju. Kao i tolike druge hrvatske borce i mučenike, hrvatska ga je javnost uglavnom zaboravila, pa ni obljetnica njegove smrti nije

Priredio:

Kazimir KATALINIĆ, prof.

javno zabilježena. No, u sarajevskom tjedniku *Slobodna Bosna*, br. 731 od 18. studenoga 2010., objavljen je dio – vjerojatno pretežan – razgovora koji je s njim vodio upravitelj zeničke kaznionice, u kojoj je Čižek robijao. Nije nam pošlo za rukom pribaviti integralni tekst tog razgovora, što ga je u sarajevskom tjedniku pod naslovom **«Čižek – hrvatski Mandela. Jedinstvena ličnost hrvatske emigracije»** priredio prof. Želimir Bošnjak koji je,

Vjenceslav Čižek u "Slobodnoj Bosni"

kako se tamo navodi, «dugi niz godina radio u zatvorima kao odgajatelj i pedagog», pa ovdje prenosimo ono što je objavila *Slobodna Bosna*, ne dirajući u jezik tamošnjeg priredivača, pa ni u očite pišarske pogreške, i zadržavajući podnaslove iz sarajevskog lista.

Čižekovi ponosni i odrješiti odgovori na pitanja predstavnika režima, govore sami za sebe. Oni govore o tome kakav je čovjek bio Vjenceslav Čižek, čovjek koji sve nas Hrvate mora ispunjavati ponosom. A bio je dobra duša, koji ni mrava ne bi zgazio, dok mu je jedino oružje bilo

pero - ali pero koje je širilo istinu. Istinu, koja je pokatkada snažnija od bilo kakvog oružja.

*

Pjesnik i uznik

Rijetki su ljudi u Bosni i Hercegovini, ali i Hrvatskoj koji znaju nešto više o Vjenceslavu Čižeku, hrvatskom pjesniku, dugogodišnjem političkom emigrantu i višegodišnjem robijušu u jugoslovenskim zatvorima. Rođen je u Crnoj Gori, studirao je i živio u Sarajevu, a zbog svojih političkih uvjerenja godine je proveo u zatvorima u Zenici i Sremskoj Mitrovici, te u emigraciji u Njemačkoj.

Po dolasku u Njemačku Čižek objavljuje zbirke pjesama *Krvopisi predsvanuća* 1989. godine i *Bosonoga prasina* 1994. godine. Satirične listiće pod nazivom *Ljekovito trnje* piše 2000. godine. Poslije njegove smrti izlaze zapisi iz tamnice pod nazivom *U raljama zlodaha*. Iz zeničkog zatvora Čižek je izašao slijep, a u pisaju mu je pomagala supruga koja je zapisivala ono što bi joj on diktirao. Tako su ostala sačuvana njegova djela. Imao je dva brata i sestru, koja ga je redovno posjećivala u zatvoru. Jedan brat ga je posjetio u Zenici i savjetovao mu da promijeni političko ubjedjenje, Vjenceslav je to odbio nakon čega su prestali da se posjećuju. Braća su živjeli u Dubrovniku.

Sastanak sa simpatijom iz mladosti dogovorila je UDB-a

Interesantno je kako je uhapšen u Italiji. UDB-a ga je godinama tretirala kao duhovnog i intelektualnog gurua hrvatske emigracije u Zapadnoj Evropi, međutim je strahovala od njegove likvidacije. Jugoslovenska tajna policija je, međutim, doznaла за jednu njegovu sarajevsku prijateljicu iz mladosti, koja je boravila u Italiji, prema kojoj je on gajio simpatije. UDB-a je dogovorila sastanak u Italiji na koji ga je trebao odvesti vozač, koji je također radio za UDB-u. Došli su u mjesto Lago di Como, a tu su ih presreljali udbaši. Vozača su pustili, a Vjekoslava su uspavali i strpali u hladnjaču. Probudio se tek u Kotoru. Iz Kotoru je odveden u pritvor.

On je u Podgorici uređivao list *Omladinski pokret*, gdje je 1955. godine objavio neke pjesme, a odbio je publikovati neke režimske članke zbog čega je morao napustiti Crnu Goru. Otišao je u Beograd. Tu ga je, kod sebe u studentsku sobu, primio pjesnik **Jevrem Brković**. Nakon što je pročitao njegovu pjesmu **Glava**: "Svatko od nas glavu da ima, s kojim to pravom. / Prznajte sami sasvim je dosta, narod s jednom glavom" Jevrem Brković ju je odnio u policiju. Na suđenju mu je bio jedini svjedok. Kazna je bila dvije godine zatvora nakon koje je odležao u Sremskoj Mitrovici. Po izdržanoj kazni preselio se u Sarajevo. Nakon sloma Hrvatskog proljeća Čižek odlazi u emigraciju u Njemačku.

U zatvoru u Zenici kaznu su izdržavali mnogi čuveni zatvorenici (atentator na **Franju Ferdinandu Vaso Čubrilović**, sekretar SKOJ-a, drug **Zlatko Šnajder**, svećenik **don Anto Baković**, četnički vojvoda **Vojislav Šešelj**, pravoslavni epi-skop **Varnava Nastić**, brat pisca **Meše Selimovića** - drug **Teufik Selimović**, do-tadašnji zamjenik ministra za zatvorske poslove, pisac **Alija Nametak**, pripadnik Mladih muslimana **Omer Behmen**, pripadnik ekstremističke organizacije **Karaj Kamel bin Ali-Abu Hamza** i mnogi dru-gi).

Vjenceslav Čižek je, poslije pomilovanja, 29. 07. 1988. godine u zatvoru u Zenici, dugo razgovarao sa upravnikom zatvora **Fadilom Lipničevićem**. On je magnetofonsku traku na kojoj je snimljen cijelokupni razgovor poslao u Ministarstvo pravosuđa BiH, ali je rukopis, koji je pratio tu magnetofonsku traku, sačuvan a u nastavku prenosimo najzanimljivije dijelove ovog razgovora.

*

Upravnik: Kakav je vaš utisak povo-
dom pomilovanja?

Čižek: Za mene je ta odluka s jedne strane iznenađujuća, a s druge strane očekivana. Što se mene tiče, ja nikada osobno ne bih podnio molbu, nikome i ni za šta, jer sam duboko uvjeren da bi to za mene bilo ponižavajuće. Ne mislim u političkom smislu, jer ja politički ne predstavljam nešto osobito i visoko, ali poniženje kao čovjeka. Ja na kraju nisam ni došao u sukob sa ovom državom. Nisam došao u sukob zbog nekih političkih različitosti, zbog nekih programa koje sam ja imao pa mi nisu bili prihvaćeni itd. Moj bunt je prije svega ljudski. To je pobuna savjesti. Mene ni danas ne zanimaju

nikakve političke špekulacije, mene zani-
ma sudbina ljudi, vlastita sudbina. Ustao
sam i odbacio sve što sam imao. Ja nisam
loše živio. Imao sam dobar posao, širok
krug prijatelja, mogućnost da razgledaju-
ći zbilju, živim veoma ugledno i udobno.
Ali ja se s tim nisam nikada mirio. Uosta-
lom, ja sam na robiji prvi put bio već kao
student u Beogradu. Tada je zapravo na-
činjena temeljna rana na mojoj duši, na
mojoj savjesti, jer sam ja zbog nekih
pjesama bio osuđen na dvije godine. Sada
sam dobio 15 godina, a te dvije su mi
mnogo teže pale i mnogo su me više ozli-
jedile.

Ja sam u prosvjeti promijenio 5 radnih mjesaca za pet godina, ne svojom voljom. Tako je bilo pa sam napustio pedagoški rad i tada sam se vratio u Sarajevo. Dobio sam posao u Republičkom sekretarijatu za kulturu. Tada sam bio sasvim ispravan, da

Čižek u Političkom zatvoreniku 1997. godine

kažem jedan činovnik, a dobivao sam i nagrade. Ja sam sa ljudima otvoren, srdačan, ne pravim nikakve razlike, neke loše, vjerske, nacionalne ili ne znam kakve druge. Za mene čovjek je čovjek, ako je čovjek i uviјek mu pristupam kao čovjeku. Ali nisam mogao više da podnosim taj bezobrazluk u Sekretarijatu. Znate, ja sam, između ostalog, kao savjetnik za kulturu, vodio fond za kinematografiju. To su društveni novci koji se daju svim filmskim kućama i pojedincima za snimanje filma. Tu je gola pljačka, znate. Tu se užima... Nisam mogao to da podnosim. Napravio sam par šala, ali prvo sam odlučio da

napustim ne samo Sekreterijat nego i domovinu. I tako sam otisao u emigraciju.

U emigraciji sam bio, vjerovatno, jedan od najaktivnijih novodošlih. Sve sam od sebe dao, sve što je išlo u prilog rušenju Jugoslavije. Bio to letak, govor, predavanje, knjiga, novina, ili bilo što.

Ekstremna emigracija okuplja zločince

Upravnik: Ja bih vas zamolio da mi kažete kako to da se Vi koji volite čovjeka, opredjeljujete za te ekstremne terorističke organizacije?

Čižek: Ne, ne i ne. Za vas je osobno, možda to tako izgledalo. Sve stavljate pod jednu etiketu takozvane ekstremne organizacije. To su zablude. Dozvolite da i u vašoj partiji ima budala, prema tome i u svakoj drugoj političkoj organizaciji ima budala kojima ništa ne možete.

Upravnik: Pa kako Vi niste na to uticali?

Čižek: Nisam imao sa njima posla. Ni-sam ni mogao. To su tajne organizacije sa kojima ja nisam bio u doticaju.

Upravnik: Jeste li to odobravali kao čovjek?

Čižek: Ne... Nisam to odobravao zato što je to prije svega zločin, zato što strada nevinovo pučanstvo. Ljudi u tramvaju, u kineno dvorani, bilo gdje stradaju. I to je neki

vid protesta. To čujete svaki dan da se događa, pucaju na turiste, potapaju brodove, miniraju i tako... To su zločinci. U načelu su zločinci bez obzira što oni imaju iza toga, nekakvu ideju. Ne znam šta oni imaju u glavi. Stradaju nedužni ljudi. Ako se treba oružjem boriti, onda dođi, brate, pa pripucaj i zato su za mene oni Bugojanci (grupa naoružanih hrvatskih emigranata koja je početkom sedamdesetih stigla u okolinu Bugojna sa ciljem „podizanja ustanka“ protiv komunističke Jugoslavije, op. Ž. B.) pravi junaci. Oni su došli. Kako i zašto, to su sada njihovi računi i proračuni. Oni su došli naoružani, znali su s kom će se sukobiti. Znači, s naoružanom silom. Ako su bili iole pametni, znali su da će u toj borbi izgubiti i da će junački pasti. To nešto znači. Sve drugo ja odbijam. (...) Moje je duboko mišljenje da se silom ništa ne postiže. Ja sam i protiv vojske. To je za mene nešto nepotrebno, skupo i zastarijelo i to svijet treba da odbaci.

Upravnik: Ali takvo je okruženje. Tu želi svak da te potčini.

Čižek: Da svijet već sazrijeva. Da je sreće pa da bude blagostanja za ovaj na-

rod. Hrabri me što u tom i takvom gledanju ideologije, glavna komunistička, svakim danom gubi. Gubi se kao svijest, kao pamet, kao svakodnevno svjedočenje, ta karta sve manje igra. Od takve ideologije neće se više moći živjeti, neće se o njoj više ni govoriti i biti će sramota govoriti o tome. Snovi o takvom društvu se nikada ne mogu ostvariti, pogotovo se ne mogu ostvariti onima koji ne vjeruju u zakone ekonomije i zakone elementarnih ljudskih potreba, a najelementarnija ljudska potreba je sloboda. Samo slobodni ljudi mogu nešto da postignu, nešto da unaprijede, podrže. Ljudski su interesi, od kada postoji čovjek, isti svuda u svijetu. Prema tome soliti pamet i prisiljavati čovjeka da radi, za tamo neku daleku budućnost - perspektivu, to je zločin.

Upravnik: Vi ste rekli: Komuniste bi satjerali u geto, pa neka žive tamo, a mi Hrvati ćemo živjeti ovamo. Vi biste pred taj geto stavili natpis. Socijalistička samopravna nesvrstana Jugoslavija. Jesi li ti za Jugoslaviju, jesam, evo ti kapija pa ulazi, radi i gradi. Imat ćeš tu samoupravljanje od vrha do dna. A šta ako je većina za to?

Čižek: Nema problema, provedite slobodne izbore pa ćemo vidjeti. Ako bi bila većina za to, onda mene stavite u geto. Onda sam ja budala, nepristupačan i neprimjerjen, nekakav čudan čovjek, ali svi su brate za to, samo Vi, i nekolicina vas niste.

Ne smetaju mi hrvatski, nego jugoslovenski komunisti

Upravnik: Evo Hrvati imaju svoju Republiku. Je li im ona mala?

Čižek: Nije riječ o Hrvatskoj i ja se ne borim protiv te Hrvatske. Meni ne smetaju ni hrvatski komunisti, niti jedan, bez obzira kakav je.

Upravnik: Kako mislite hrvatski komunisti, zar ima hrvatskih i nekih drugih komunista?

Čižek: Ima, kako da nema!

Upravnik: Ako je neko komunista, onda je komunista pa bio Hrvat ili...

Čižek: Tako je bilo nekada kada se trebalo boriti... Sada više nije. Kada se komunista dočepao plaće, stana, deviza... više nije. Meni smeta jedna lažna država, apstraktna država, nasilnička država, koja nema svoj fundament, koja nema pjesničke, kulturne i ideološke osnove. To je hajdučija, država bezobrazluka, pljačke... Meni ne smetaju hrvatski komu-

nisti, jer postoji Hrvatska Republika, kako je takva je, jednopartijska, u redu. Kada bi sutra bila Hrvatska samostalna, ta partija bi dobila najviše 10 posto na izborima i eto joj to. Na koncu, postoje komunisti i u drugim demokratskim zemljama. Vi znate da se to sve raspada, što se tiče evropskih komunista. Jedino sada ovi mladi komunisti koji hoće da prodrnu, to je nešto drugo. Ovi gore, na vlasti, to je sve trulo. Meni ne bi smetalo što su oni zahrdali, izlapjeli, nego što su pokvareni.

Upravnik: Kako to mislite?

Čižek: Pa deset godina raspravljaju naprimjer o članu 133. (takozvani Zakon o verbalnom deliktu, op. Ž. B.) To je pokvareno. Oni znaju da je Jugoslavija potpisala Deklaraciju o ljudskim pravima i da se ta prava moraju primijeniti u Ustavu - integralno, svaku riječ, a ne da o tome fantaziraju. Pa, to su pokvarenjaci! Riječ je o ljudskim sudbinama i treba te ljudske slobode imati i u komunizmu. A nema ih zato što ta geruzija gore, te dahije, drže vlast i ne daju je nikome. Svako živ treba da psuje državu, svuda na svijetu je treba psovati, jer nema te države koju će građani prigrli kao majčicu rođenu. Država je sila, država je aparat prisile, ne samo po marksističkoj definiciji nego ona je to - de facto - uvijek bila. I kako ja mogu bilo kojoj državi reći nešto ili da neko meni, iako sam ja primitivac, ja ću mu skresati majku i tetku, i sve živo. I zato idem u zatvor. I

još me proglašavaju nepoželjnim. To je pokvareno... Onda pitanje vjere i vjeronauka. Ma pusti ljudi neka vjeruju u šta hoće i kako hoće.

Stalin i Hitler su braća blizanci

Upravnik: Šta Vi namjeravate raditi kada izadete?

Čižek: Prvo ću pokušati lječenje, to mi je prva stvar.

Upravnik: Šta ćemo sa emigracijm i djelovanjem u njoj?

Čižek: Pa ja se u ovom smislu kako sam uključen ranije sigurno neću pojavljivati. Možda tek kao član neke organizacije. Da li ću se baviti publicistikom, to ne znam, jer za to treba imati finansijskih i drugih sredstava, jedino ako mi tetka CIA što kane, onda bih mogao... Izdavati novine, časopise i slično bez novaca ne ide. Nasotuj ću da objavim svoje pjesme. To mi je glavni zadatak.

Upravnik: Jeste li ih upamtili i koliko ih imate?

Čižek: Pa dosta. Samo sam dorađivao postojeće. Imam ja i neke druge koncepte, pisaču o dojmovima u zatvoru, o samoći u ljudima, o ljudskim sudbinama, o vlastitoj tragediji. O događajima u društvu: izmetnula se jedna naopćina, povijest je porodila jedno zlo, a to zlo je iskrenulo ljude, upropastilo im duhove, upropastilo im živote. Htjelo je od ljudi da učini neljude. To se može vidjeti ako se dobro analizira komunizam. Mislim da sve to što je objavljeno u tisku, ili u književnosti kao živi govor, uvjerenje ili isporijest, treba sakupiti i objaviti kako bi to postalo opomena za dalje naraštaje. Tu smatram da treba jednako gledati na fašizam i komunizam, na Hitlera i fašističku ideologiju i na Staljina i staljinizam jer to su samo dva brata blizanca. To treba da bude posljednja opomena ljudima šta im se može dogoditi.

Upravnik: Molio bih vas da razgovaramo malo o KPD-u Zenica.

Čižek: Svaki čovjek doživjava zatvor na svoj način. Ovaj KPD je jedna komplikacija između logora i zatvora, jer sam ambijent je logorski. Tu su zidovi, električna žica, karaule, stražari, psi itd. To je okrilje. Unutra je sve na jednu gomilu stavljeno, ništa nije dovoljno razabranano, tako da se tu razne generacije nalaze zajedno. Stariji i mlađi, zločinci i džepari, politički i... To je jedno mjesto u kome je čovjeku teško opstatи ukoliko nije elastičan. Tu mu prijete stalne opasnosti jer su tu tuče, razmjerice, krađe. To posebno po-

BOŽIĆ U ZENICI

*Preko siva zida i bodljave žice
bruj polnoćne mise k meni dotreperi
u smrad i gnusobu željezne stupice,
nijem sužanj rida, hrču proleteri.

Umukle su psovke iz smotuljka mesa,
tek poneka krnja iz sna im izleti.

To golači hine juriš na nebesa,
dok po kalu plaze sebi oduzeti.

U mračaju ovom skupne paranoje,
s obje strane zida, preko mnogih žica,
sutra će za Sinom, u jaslicam što je,
razaslana biti javna tjeratika.*

Vjenceslav ČIŽEK

litički teško doživljavaju. Ja sam to jako teško doživio. Ja sam svjesan da me ovi što me čuvaju tretiraju kao i sve ostale, a to je najveća greška ovoga pravosuđa, pa i zakona. Ta služba kojoj ti ljudi pripadaju nas političare gledaju kao kriminalce.

Upravnik: Meni su rekli da ste Vi napisali "vaših 10 zapovijesti".

Čižek: Nisam, tako ih je Zgonjanin (Duško Zgonjanin, ministar policije BiH) proglašio. To je bila tek skica za jedan letak koji je trebalo dati hrvatskoj mладеžи. Sve što sam stavio na papir, ja se nadam da će biti iskreno, a koliko će to biti i pametno, to je drugo pitanje. Eto moja prva zapovijest je: Ko god bude napadao Jugoslaviju, ti je nećeš braniti.

Upravnik: Kako ne treba braniti svoju domovinu?

Čižek: Jugoslavija nije ničija domovina. Jugoslavija je jedno državno strašilo, jedno državno čudovište koje ne treba braniti. Još bih još nešto o uslovima u zatvoru. Eto tamo na razglasu sjedi neka budala koja po čitav dan pušta neku antimuziku. To je teror nad svim ljudima. Neki medvjedi pjevaju antimuziku. Ta muzika nije ništa do sramota za jednu Bosnu i Hercegovinu, koja je najbogatija narodnim melosom, počev od onog turskog pa do onog *Kiseljak, Kiseljak*. Tu muziku može svaki čovjek na ovoj zemlji slušati bez obzira da li razumije jezik ili ne. Postave tamo neke zidne novine u kojima pišu: Živio drug Tito i u kojima postavljaju iste tekstove četrdeset godina. Drug Tito jaše na čelu kolone. To je izraz primitivizma i tu nešto u najmanju ruku nije u skladu. Vi ste uveli samoupravljanje i ovdje, na robiji. Pa to može samo izapučeni um da izvede! Ideja samoupravljanja koja nije samo komunistička, koja je ljudska, evropska, socijalistička i francuska ako baš hoćete, to je nešto tako visoko i tako uzvišeno. To se ne može provoditi u zatvoru. Nju mogu provoditi samo slobodni ljudi. I to kroz rasprave. U zatvoru je to rasprava o krpi, metli i ko je koga nagažio. Gluposti. U zatvor treba da dolazi svećenik jer su duše u pitanju. Ako to ne može, treba dozvoliti osudenicima da idu na misu u grad, jer oni na to imaju pravo po Ustavu i ne može mu sada jedan niži zakon, propis ili kućni red to zabraniti. Ovi pogoni u kojima radimo, metalski pogoni, tu treba da se odvija neka kućna ra-

Prof. Vjenceslav Čižek

dinost, a u ovim pogonima ljudi se truju, povređuju i ginu. Nama u zatvor dolaze neki divlji pjevači. Bolje bi bilo te novce utošiti na neko zeničko kazalište, da ljudi vide pravu predstavu, glumce, a ne tamo neke gulaimfere kako se deru. U zatvoru bi se trebalo da propagira fina glazba, ozbiljna i narodna, pa i zabavna, ali ne tr... trt. Ko to dozvoljava. Kakav je to primitivizam. Nema teorije da čujemo lijepu muziku, valcer ili sl. Ovdje samo ide. Pobjegla mi, ... držite je ... ne mogu bez nje... Ja sam za ovih deset godina u zatvoru mnogo toga naučio. Ja sam za ovo vrijeme imao cijelu Bosnu pred sobom. Stotine i hiljade ljudi su prodefilovale pored mene. Ja znam šta je Bosna. Ja sam zaključio da ljudi malo šta znaju, ne zato što nisu išli u školu, nego što su išli u lošu školu. Ljudi su strašljivci, udvorice, pretvorice, ali ja ih i takve volim. I Bosnu ja volim.

Upravnik: Vjerujte da sam u jednom momentu posumnjao da ćete prihvati pomilovanje. Vjerovao sam da ćete reći: Ja neću napolje.

Čižek: Ja sam o tome dugo razmišljao, a šta biste uradili da se to recimo desilo?

Upravnik: Pa istjerao bih vas, na ulicu, iz zatvora.

(...)

Upravnik: Da Bosnu pocijepamo?

Čižek: Ne znam. I Bosna ima pravo da bude država. Jeste ona višenacionalna, ali Bosancima to nije bitno. Bitno je da nemaju onu gore kapu (misli na saveznu vlast u Beogradu). Bosna se ne može dati ni jednoj nacionalnoj skupini. Nemoguće je to, ona je jedinstvena, a može da op-

stane pa da bude još šarenija. Odozgo nama kaplje otrov na glavu.

Jugoslavija maltretira Hrvate, pljačka Slovence, "siluje" Albance

Upravnik: A gdje ćete boraviti kada izadete, u Jugoslaviji ili Njemačkoj?

Čižek: Ne znam, gdje budu bolji uvjeti. Sve što se događalo na ovim našim prostorima je tragično. Ja sam svoj dosadašnji život dao za te pozitivne promjene. Nešto mi je uspjelo ali nešto nije, a nešto će mi tek uspjeti. Na ovim prostorima kod ljudi ima nekih strahova koji nisu objektivno izazvani. Ljudi se lako proglašavaju neprijateljima, a da to ustvari nisu. Ovi južnoslovenski narodi, i kao Sloveni i kao Južnjaci, nisu gori od drugih evropskih naroda, ni po svojoj tradiciji, ni po svojim mentalnim svojstvima, ni po zemlji koju posjeduju, ni po položaju koji im pripada, oni čak imaju i nekih prednosti, a žive bijedno, a još im se sprema gora bijeda. Onaj koji je do toga doveo je pravi zločinac. To oni svjesno rade, svjesno upropastavaju vlastiti narod. Treba razbiti, pa uhapsiti tu rulju. Ja mislim da treba pet ljudi poslati na robiju. Eto vidite ovo u novinama. Pet ministara pošlo u Centralnu Afriku da pusti jednu trafo-stanicu u pogon. Više košta njihovo putovanje i boravak tamo od te trafo-stanice. Ali narod to trpi. Ja na to moram reagirati i kao osuđenik ali i kao građanin. To u Parizu, Londonu, Beču, su državnički poslovi i tu treba poslati pet ministara pa i cijelu Vladu, a ne u Kongo, da otvori trafo-stanicu. Zašto ide Mikulić kod Kohla kada mu zapne? Zato što je Njemačka najviše zainteresirana za napredak Juge, zbog svoga kapitala, eto zato će on njega da primi. Pola ove industrije jugoslavenske i bosanske radi za Nijemce. Gore ima još 300.000 naših ljudi koji rade. Eto njenog interesa. Zato je Kohl konstruktivan. Vi znate da je on konzervativac, ali i klerikalac. On radi svoj posao kako treba. Dok ovi naši političari tako ne počnu da rade ništa od njih. Ma pametni su ovi Slovenci. Eto oni traže da se ukine Savezni fond za nerazvijene. Što da ja dajem tebi? Kažu, ti si moj brat. Ma čekaj, gdje Slovenac može biti brat Šiptaru ili Srbinu? To nikada nije bilo i nikada neće biti bez obzira što ste se Vi i vama slični trudili da tako bude. Neće Slovenac da mu da, kao bratu, novac da on iz toga fonda napravi 200 vikendica u Neumu. Pazi ovo. Siluju se ti Šiptari da žive u Jugoslaviji. Kako će oni pjevati *Hej, Sloveni* kada nisu Sloveni? Pa to je komedija...•

PUBLIKACIJE KOJE SE MOGU NABAVITI U HRVATSKOM DRUŠTVU POLITIČKIH ZATVORENIKA (Zagreb, Vojnovićeva 15)

POLITIČKI ZATVORENIK 2006.-2008. - svi brojevi časopisa (166-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 1 CD	50,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-2008. - svi brojevi časopisa (1-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 4 CD-a	200,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 2003.-2005. - svi brojevi časopisa (brojevi 130-165) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja (stara izdanje) - 1 CD	30,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-1997. i 1998.-2002. - svi brojevi časopisa (brojevi 1-129) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 2 CD-a	60,00 kn
Ivo BJELOKOSIĆ: Svećenik matični broj St. Grad. 2019 HDPZ Podružnica Dubrovnik, 2002.	80,00 kn
Kaja PEREKOVIC: Naše robijanje, RINAZ Rijeka, HDPZ Zagreb, 2004.	150,00 kn
Skupina autora: Hrvatske žene u okovima i pjesmi, Riječki nakladni zavod Rijeka, 1997.	80,00 kn
Bruno ZORIĆ: Svjetlo i sjene (pjesme), HDPZ Podružnica Zadar, 2000.	40,00 kn
Slavko MILETIĆ: Za dostojanstvo i slobodu, HDPZ Mostar, 2006.	80,00 kn
Zatajena grobišta i prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji, lzd. HDPZ - Podružnica Karlovac, 2007., tvrdi uvez, 450 str.	140,00 kn
Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraču, lzd. HDPZ - Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, 2007., tvrdi uvez	150,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: Dr. Niko Koprivica gradonačelnik Dubrovnika, žrtva i mučenik sa Dakse, HDPZ - Podružnica Dubrovnik, 2009., 72 str.	50,00 kn
Mijo JURIĆ: Osamnaesto proljeće (Uspomene na godine tamovanja), HKD sv. Jeronima, Zagreb, 2009., tvrdi uvez, 312 str.	100,00 kn
Prilozi za povijest Domovinskog rata u Đakovu i Đakovštini, prir. Ivo Tubanović, Igor Švraka, Pero Šola, Dragutin Hajnić, Zorica Balog, Maja Majbaum i Sanja Rogoz-Šola, izd. Hrvatsko društvo logoraša srpskih koncentracijskih logora Ogranak Đakovo i HDPZ Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, tvrdi uvez, 528 stranica	150,00 kn
Žrtve Drugoga svjetskog rata, porača i Domovinskog rata na području župa Dobretići, Jajce, Koričani, Ključ, Liskovica, Podmilače i Varcar Vakuf – Mrkonjić Grad, prir. Ivo Tubanović, Stipo Pilić, Ivo Aščić, Mirko Blažević, Mara Crnoja, Zdravko Žunić i Branko Bungić, izd. 2B multimediaPrint, Nova Bila, 456 stranica, tvrdi uvez	100,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: KPD Stara Gradiška: mučilište i gubilište hrvatskih političkih zatvorenika, HDPZ - Podružnica Dubrovnik, broširano, 302 str.	100,00 kn
Božidar Božo KOVAČEVIĆ: Križni put dugačak pet godina 1945. – 1950. (Svjedočenje o vremenu), HDPZ - Podružnica Karlovac, broširano, 103 str.	40,00 kn
Vjeko Božo JARAK: Iz biblijske povijesti. Vječne pouke Knjige nad knjigama, Naklada Trpimir, Zagreb, 2010., 220 str.	80,00 kn
Tomislav JONJIĆ: Hrvatski nacionalizam i europske integracije, Naklada Trpimir, Zagreb, 2008., broširano, 215 str.	100,00 kn
SLAVKO RADIČEVIĆ: Tri zla dvadesetog stoljeća na tlu Hrvatske, Vlastita naklada – sunakladnici; HDPZ i HDPZ Podružnica Rijeka 2010., tvrdi uvez, 351 str.	100,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: KPD Lepoglava, mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika, drugo, dop. i proš. izdanje, HDPZ, Dubrovnik, 2010., broširano, 304 str.	100,00 kn
Dinko JONJIĆ: Goli na Golom otoku: od imotske gimnazije do Golog otoka, Naklada Trpimir, Zagreb, 2010., 448 str.	100,00 kn

•

POMOĆ ZA POLITIČKI ZATVORENIK

Od sredine prosinca 2010. do sredine siječnja 2011., svojim su prilozima daljnje izlaženje ovog mjeseca pomogli:

Ivan	Dumančić	Zagreb	200,00
Ordinacija	Hren-Obranić	Varaždin	200,00
Marija	Vržina	Split	300,00
Anđelka	Kunić	Zagreb	1.000,00
u k u p n o			1.700,00

Zahvaljujemo se darovateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovoj susretljivosti. (Ur.)

VOJSKOVOĐA SVETOZAR pl. BOROEVIĆ: HRVATSKI PRAVOSLAVAC U BORBI PROTIV BALKANIZACIJE HRVATSKE (I.)

Prošle godine bila je jubilarna, devedeseta obljetnica smrti hrvatsko-austrougarskog feldmaršala Svetozara pl. Boroevića od Bojne (23. svibnja 1920.-23. svibnja 2010.). Prema priznanju mnogih povjesničara i ostalih istraživača, Boroević je bio jedan od ponajboljih stratega Prvoga svjetskog rata. To što je bio orijentiran prije svega na obrambeno djelovanje, rezultat je onodobne ratničke sposobnosti Austro-Ugarske, kao i karaktera vojnog angažmana te višenacionalne Monarhije. Zahvaljujući svomu izvanrednom vojničkom umu i domoljublju, naš je vojskovođa zauvijek zadužio Hrvatsku obranom znatnih dijelova njene obale i prioriteta od talijanskih imperialista.

Međutim, kao da gleda borbe protiv talijanskog svojatanja hrvatske obale postoji samo Drugi svjetski rat. Desetci tisuća poginulih i ranjenih hrvatskih vojnika u boju protiv Talijana 1915.-1918. traže javno priznanje svoje žrtve za hrvatsku domovinu. No, uobičajeno zapostavljanje i prešućivanje nemalog broja hrvatskih nacionalnih velikana od strane „hrvatskih elita“, rezultira time da npr. jedan Tomaš Masaryk (poznati projugoslavenski i antihrvatski političar/državnik) ima ulicu u samom središtu Zagreba, dok Boroević nema ništa, čak ni javni spomen obljetcnice njegove smrti.

To me i nagnalo pisanju ovog uredaka, da bih bar dijelomice razbio „hrvatsku šutnju“ i ukazao na veličinu Boroevića, kao vojnika, domoljuba i čovjeka.

Prvo što upada u oči pri istraživanju lika i djela Svetozara Boroevića, jest razlika u pisanju njegova prezimena. Kod nekih stoji Borojević, kod drugih Boroević. Prvi primjer je hrvatska inačica prezimena, drugi je njemačka. Svaka inačica ima svoju opravdanje, no ja koristim Boroević, zato što se sam tako potpisivao, pa mu i time odajem dužnu počast.

Hrvatsko vojništvo u Prvome svjetskom ratu i predodžbe o njemu 1918.-2010.

Za lakše praćenje vojne tematike slijedi prikaz ustroja austrougarskih oružanih snaga. Dijele se na zajedničku, carsko-kraljevsku (*kaiserlich und königlich*, k.u.k.), vojsku i ratnu mornaricu te na do-

Piše:

Mladen KALDANA

moranstvo: Carsko austrijsko/Kraljevsko češko (*Landwehr*) i Kraljevsko ugarsko (*Honvéd*). Pod zajedničkom (k.u.k.) vojskom bilo je i ratno zrakoplovstvo koje je vodio Hrvat pravoslavne vjere – **Emil (Milan) Uzelac**.^[1] U okviru Ugarskog domobranstva nalazilo se Hrvatsko domobranstvo, sukladno hrvatskom državnopravnom položaju uglavljenom Hrvatsko-ugarskom nagodbom iz 1868. S obzirom na to da se banska Hrvatska (središnja/uža Hrvatska i Slavonija) nalazila u ugarskoj polovici države, Dalmacija i Istria u austrijskoj, a Bosna i Hercegovina

Vojskovođa Svetozar pl. Borojević
1915. na crtežu O. Brucha

pod zajedničkom upravom Beča i Budimpešte, Hrvati su bili u svim navedenim dijelovima i vidovima (granama) oružanih snaga:

- zajednička (k.u.k.) vojska i ratna mornarica, uključujući bosansko-hercegovačke pukovnije (Hrvati iz svih navedenih zemalja),
- Hrvatsko domobranstvo (dio obveznika iz banske Hrvatske i Slavonije),
- Austrijsko domobranstvo (dio obveznika iz Istre i Dalmacije)

Od sveukupnog broja unovačenih pripadnika mnogonacionalne Monarhije na početku Prvoga svjetskog rata, Hrvata je bilo najviše – 13-14 posto.^[2]

Danas je Svetozar Borojević „samo“ jedan u nizu namjerno zapostavljenih, zaboravljenih i zataškavanih hrvatskih časnika u povijesti. Istodobno i jedini Hrvat koji je u habsburškoj/austro-ugarskoj vojsci postao feldmaršal.^[3]

Prvi razlog odlaska u „ropotarnicu povijesti“ habsburško-hrvatskih časnika jest „služenje tuđincima“. Realnost jest da je do prije dvadesetak godina služenje austrougarske vojske kod većine kvalificirano kao služenje „strancima“, nasuprot služenju „domaćoj“ JNA, ali činjenica da i danas mnogi doživljavaju predratnu JNA kao svojevrsnu „hrvatsku“ vojsku, pritom stigmatizirajući habsburšku vojsku, jednostavno nema ni logike ni opravdanja.

Drugi razlog povijesne opskurnosti: Habsburška Monarhija/Austro-Ugarska doživljavana je, a i danas od mnogih, „tarnicom naroda“. Činjenice govore suprotno. Navedena država često je štetila Hrvatskoj, ali i doprinosila njenom razvitu. Zahvaljujući (i) okviru Monarhije mi smo neupitno bili dio Srednje Europe. Danas, pak, kao posljedica 69 godina južnoslavenske zajednice (1918.-1941., 1945.-1991.) Europa nas smatra kulturno-civilizacijski balkanskom zemljom. Dio hrvatskih zemalja nalazi se na Balkanu, no to ne znači da Hrvatska pripada balkanskom kulturno-civilizacijskom krugu. Iako je monarhističko-socijalistički balkanski okvir nanio velike štete našem kulturnom, društvenom i političkom značaju, sitnica je 69 godina naspram 13 stoljeća (VII. st.-1918.).

Treći razlog „nestanka“ jest to što su mnogi hrvatski časnici zapovijedali borbenim postrojbama protiv Srbije 1914.-1915. (koja je pružala nadasve kvalitetan otpor) i u zauzimanju Crne Gore 1916., a neki od njih zauzimali su visoke vojne i civilne položaje u okupiranoj Srbiji (npr. Ivan Salis Seewis kao vojni upravitelj 1915.-1916.).^[4] S obzirom na to da je Srbija smatrana, i od nemalog dijela Hrvata, oslobođiteljom Južnih Slavena, „neoprostiv grjeh“ bio je ratovati protiv nje. Boreći se za Monarhiju, hrvatski pripadnici austrougarskih oružanih snaga borili su se i za Hrvatsku u Srednjoj Europi (s dinastijom Habsburg), odnosno protiv ideje hrvatske pripadnosti Balkanu (s dinastijom Karađorđević). Zato i jest historiografija

obje južnoslavenske države sustavno prešućivala srčanu borbu hrvatskih vojnika u Srbiji,[5] Crnoj Gori,[6] rumunjskom dijelu Moldavije, ukrajinskoj Galiciji i Vojinju, iznoseći pritom laži i iskrivljavajući činjenice. Znade li uopće naša javnost da su hrvatski topnici ratovali u sklopu austrougarskih bitnica na Sinaju i u Palestini, te u velikoj bitci kod Verduna; da su naši laki pješaci (*Feldjäger*) ratovali na Zapadnoj fronti i 1918.; da su Hrvati sudjelovali u zaposjedanju Rumunjske 1916. i Sovjetske Rusije do Kavkaza 1918.? [7] Iskreno sumnjam. Nasuprot tome, općepoznato je hrvatsko sudjelovanje u Napoleonovu pohodu na Rusko Carstvo i Hitlerovu na SSSR.

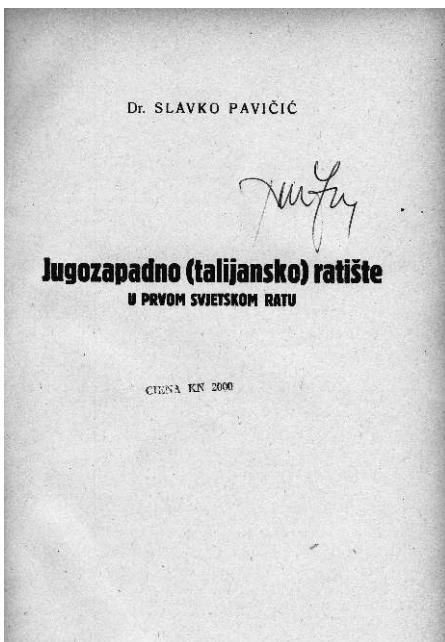
Služenje vojsci i državi Habsburgovaca, kao i Hrvatskoj, posebno stigmatizira Hrvata pravoslavca – Svetozara Boroevića. Ne samo što je bio u vojski neprijatelja srpske države, nego se još i usudio izjavljati kao Hrvat te se ponositi time. Tako nešto Kraljevstvo/Kraljevina SHS/Jugoslavija nije tolerirala. U toj državi Srbija je imala glavnu riječ, što automatski znači da je i Srpska pravoslavna crkva (SPC) bila jedna od glavnih institucija nove države. SPC nije mogla dopustiti da njihovu uspješnu politiku „pravoslavac = Srbin“ ugrožava jedan od najvećih stratega Prvoga svjetskog rata. To što je Boroević neizmerno zaslužan za obranu hrvatskih i slovenskih, a time i južnoslavenskih područja od talijanske agresije, ništa mu nije pomoglo. Još jedan u nizu dokaza kakva je „osloboditeljica Južnih Slavena“ bila Srbija. To je dokazala i Rappaljskim ugovorom 1920. (pri čemu su **Antu Trumbiću** srpski političari iskoristili za prebacivanje odgovornosti zbog gubitka naših krajeva), nereagiranjem na okupaciju Slobodne Riječke Države 1924. od strane fašističke Italije, Nettunske konvencijama 1925./1928. itd.

Ni u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj (NDH), gdje se 1942. pokušalo stvaranjem Hrvatske pravoslavne crkve (HPC) poduprijeti hrvatsko pravoslavlje, Boroeviću nije iskazano dužno poštovanje i vrednovanje njegova djela. Kakvu i koliku ulogu u tome je imao talijanski pritisak do rujna 1943., a kasnije sve teži ratni položaj, teško je precizno procijeniti bez daljnog istraživanja. Koliko je Boroević bio prisutan u talijanskim umovima, prikazuje i razgovor iz veljače 1942. između **Slavka Kvaternika** i talijanskog kralja **Viktora Emanuela III.**[8] Za poimanje (ne)prisutnosti lika i djela Svetozara Boroevića u onodobnoj hrvatskoj javnosti i

(vojnoj) povijesti, iznimno je važno znamenito djelo **Slavka Pavičića**,[9] *Hrvatska vojna i ratna poviest i Prvi svjetski rat* (Zagreb 1943.), koje uopće ne prikazuje talijansku frontu. Isti autor to će ispraviti djelom *Prvi svjetski rat 1914.-1918. Svezak 1. Jugozapadno (talijansko) bojište u Prvom svjetskom ratu* (Zagreb 1944.). Osim te knjige, nije vidljivo jasno i javno odavanje priznanja Boroeviću od strane NDH niti nakon kapitulacije Italije. Koji je razlog tomu, trebalo bi istražiti.

Odavanje priznanja zaslugama Svetozara Boroevića u FNRJ/SFRJ još je manje dolazilo u obzir nego u prijašnjoj Karadorđevićevoj državi. Hrvat pravoslavac bio je tabu tema, jer je to komuniste odmah asociralo na ideju hrvatske države i HPC (iako su licemjerno slavili **Eugena Kvaternika** i Rakovičku bunu), a kao istaknuti k.u.k. i domobranički časnik bio je simbol spomenute „tarnice naroda“ te „služenja tuđincima“.

Prvi javni spomen njegove osobe bio je na sudskom procesu sredinom 1947. protiv Slavka Kvaternika i još petorice vojno-političkih dužnosnika NDH te njemačkog poslanika u Zagrebu. Javni tužitelj bio je komunist **Jakov Blažević**, majstor montiranih sudskega procesa. Kvaternikov odvjetnik **dr. Ivo Politeo** odlučio je iskoristiti za obranu branjenikov ratni put u Prvome svjetskom ratu. Kvaternik je od 22. listopada 1914. do 27. veljače 1916. bio krilni pobočnik Boroevića, zatim od siječnja 1918. načelnik stožera 55. k.u.k. ili 155. honvéd pješačke divizije[10] na Sočanskom tj. Piavskom bojištu, da bi u svibnju bio prebačen u zapovjedništvo Sočanske armije. Ovi podatci jasno pokazuju da je Slavko Kvaternik bio dobar dio

rata pod Boroevićem zapovjedništvom i to većim dijelom neposredno uz njega. Politeo je time pokušao umanjiti Kvaternikovu odgovornost za djela kojima su ga teretili. Politeova teza je glasila: budući da je Kvaternik godinama služio pod „Srbinom“ Svetozarom Boroevićem, nije moguće da je njegov branjenik bio mrzitelj Srba i „svjesan progonitelj Srba“.

Politeovo „posrbljivanje“ Boroevića trebalo je pomoći Kvaterniku u dobivanju što manje kazne, a je li odvjetnik namjerno lagao o feldmaršalovoj nacionalnosti, nepoznato je. U svakom slučaju, Kvaterniku to nije pomoglo. Osuđen je na smrt kao i ostala šestorica.[11]

Kako je Boroević bio jedan od najboljih stratega Prvoga svjetskog rata, jugoslavenska historiografija i enciklopedistika nisu ga mogle „izbrisati“ kao ostale mnogobrojne vrsne hrvatske časnike toga rata. Zato su pak pribjegavali štirim tekstovima o njemu, s klasičnim lažima tipa „iz srpske graničarske obitelji“, nejasnim odrednicama kao „pripadnik jugoslavenskih naroda“ ili uopće ne bi spomenuli njegovu nacionalnost.[12] Međutim, sljedeći citat iz knjige **Milenka Dodera** pokazuje da se istina nije mogla posve sakriti:

„...Razlikovati Hrvatske Pravoslavce od Srbiyanaca. Hrvatski Pravoslavci nemaju ništa od izgrađene Srbije jer sa Hrvatima žive na području Hrvatskom i njihova će djeca zarađivati kruh u Hrvatskoj. General Bojović (sic) rekao je u Hrvatskom Saboru godine 1918.: «Ja sam pravoslavac, a nisam Srbin i kada bih znao u kojoj mojoj veni kuća pokvarena srbska krv ja bih je prorezao neka ta pokvarena krv izide»“.[13]

Spomenuta knjiga ima dva glavna obilježja koja se provlače kroz sva Doderova djela: sotoniziranje hrvatskih „separatista“ i tragikomično povjesno neznanje.[14] Autor je u knjizi navodno točno citirao letak emigrantskog *Hrvatskoga demokratskog odbora*, no pomižeći **Petru Bojoviću** (zapovjednika I. srpske armije u Prvome svjetskom ratu) i Svetozara Boroevića može samo „povjesničar“ tipa Doder. Nadalje, niti je Boroević govorio u Saboru, niti je bio „srbamrzac“, kako ispada prema tekstu. U pitanju je Doderovo blaćenje hrvatskih nacionalnih boraca, pa tako tvrdi da je dočini *Hrvatski demokratski odbor* ekstremna teroristička organizacija. S obzirom na to da je među utemeljiteljima i članovima Odbora bio **Rudolf Baričević**, bivši pričuvni domobranički časnik Hrvatske legije na Istočnoj fronti, koji nikada

Boroevićev pregled bosanskih postrojba

nije bio pripadnik ustaškog pokreta niti ekstremistički orijentiran,[15] pada u vodu Doderova karakterizacija navedene organizacije. Premda je letak nestručno kri-votvoreni da bi se napala hrvatska nacionalna borba, ipak pokazuje dvije stvari: a) svjesnost hrvatskih nacionalista i jugoslavenske „elite“ da je Svetozar Boroević bio Hrvat, b) hrvatska emigracija nije *a priori* protiv hrvatskih Srba.

I u suvremenoj Hrvatskoj, usprkos teškoj lekciji iz prošlosti, ne napušta se koncept „pravoslavac = Srbin / katolik = Hrvat“, što i ne čudi kada se znaju vladajuće forme u hrvatskoj politici, znanosti i društву općenito. Iako se službeno navodi nauk **Ante Starčevića** kao jedan od temelja moderne hrvatske nacije/države, u zbilji se sve radi protiv toga. Trinaesta točka Starčevićev „catekizma“ od 2. srpnja 1871. kaže: „[...] vera [je] stvar duševnosti, da se po veri nedeli nijedan narod“. [16] S obzirom na to da je hrvatsko društvo daleko od toga, a time i od Zapadne Europe,[17] na koju se toliko volimo pozivati, nameće se zaključak da izgradnja moderne hrvatske nacije/nacionalnog identitete još nije završena.

Istinu o Svetozaru Boroeviću danas u Hrvatskoj zna samo mali dio zainteresiranih povjesničara i arhivista te minoran dio laičke javnosti, što predstavlja sramotu za hrvatsku državu i oružane snage, kao i za suvremenu hrvatsku historiografiju. Znakovito jest da je Pavičićeva *Hrvatska vojna i ratna poviest i Prvi svjetski rat* (Zagreb 1943.) već tri puta pretiskana (Zagreb 1994. i 1998., Split 2009.), dok djelo istog autora *Prvi svjetski rat 1914.-1918. Svezak 1. Jugozapadno (talijansko) bojište u Prvom svjetskom ratu* (Zagreb 1944.) niti jednom, pa time ostaje i dalje izvan dosega šireg čitateljstva. Od hrvatskog osamostaljenja pretiskano je

mnoštvo do tada zabranjivanih i nepoželjnih knjiga raznolike vrijednosti. I da baš djelo koje stručno govori o najvećim Boroevićevim (i hrvatskim) uspjesima nije pretiskano, jest činjenica koja budi sumnju. Kao da se želi, unatoč kretanju prema znanstvenoj revalorizaciji hrvatskog udjela u Prvome svjetskom ratu (zbog čega i postoje tri pretiska Pavičićeve knjige iz 1943.), prikriti Boroevićeva pojava i uspjesi.

Činjenica da o jednom od najvećih stratega Prvoga svjetskog rata imamo samo jednu monografiju (**Ernest BAUER, Der Löwe von Isonzo**, Graz, 1985.) koja do sada nije prevedena na hrvatski i da nije pretiskano drugo važno djelo koje se odnosi na Boroevića (Pavičićeva knjiga iz 1944.) govori sama za sebe. Čini se da je u pitanju želja nekih ovdašnjih „elita“ da i nadalje paradigm „pravoslavac = Srbin / katolik = Hrvat“ bude osnovicom nacionalno/etničke identifikacije, pa makar time činili povjesnu nepravdu spram mnogih značajnih osoba, a također i nano-sili štetu hrvatskoj povijesti i kulturi.

Lik i djelo Svetozara Boroevića ne pripada samo povjesničarima i arhivistima. Ono pripada cijelom hrvatskom narodu i svim hrvatskim državljanima. A do toga ne će doći sve dok Svetozar Boroević bude jedva spomenut u udžbenicima i enciklopedijama; dok vojarne, vojna učilišta, trgovi i ulice u cijeloj Hrvatskoj ne budu nosile njegovo ime i(l) spomenike. Hvalevrijedan akt glede širenja povjesne istine o našemu vojskovođi napravio je **Milan Pojić** iz Hrvatskoga državnog arhiva, svojim autorstvom izložbe i kataloga povodom 150. obljetnice Boroevićeva rođenja (2006.). Međutim, to nije ni približno dovoljno.

(nastavit će se)

Bilješke:

- [1] Emil (Milan) Uzelac (1867.-1954.), bio je general ratnih zrakoplovstava Austro-Ugarske, Kraljevstva/Kraljevine SHS i NDH, te se može slobodno reći da je bio „otac“ prvih dva-ju navedenih ratnih zrakoplovstava i „djed“ zadnjeg. U njegovu čast je održan 1942. u Zagrebu međunarodni skup zrakoplovaca iz Prvoga svjetskog rata (Milan POJIĆ, *Vojskovođa Svetozar Boroević, 1856-1920. Povodom 150. obljetnice rođenja* [katalog izložbe], Zagreb 2006., 6., bilj. 4.).
- [2] Milan POJIĆ, „Ustroj austrogarske vojske na ozemlju Hrvatske 1868.-1914.“, *Arhivski vjesnik*, 43/2000., 150.-160.; Slavko PAVIČIĆ, *Hrvatska vojna i ratna poviest i Prvi svjetski rat*, Zagreb 1943. (pretisak, Zagreb 1998.), 246.-247.
- [3] M. POJIĆ, *Vojskovođa Svetozar Boroević*, 3.
- [4] „Johann Graf Salis-Seewis“ (<http://www.austro-hungarian-army.co.uk/biog/salisseewis.htm>, 07.01.2010.)
- [5] Eugen Dido KVATERNIK, *Sjećanja i zapožanja 1925 – 1945. Prilozi za hrvatsku povijest*, (ur. Jere Jareb), Zagreb 1995., 202.
- [6] „Stephan Baron Sarkotic von Lovćen“ (<http://www.austro-hungarian-army.co.uk/biog/sarkotic.htm>, 7. siječnja 2010.); S. PAVIČIĆ, *Hrvatska vojna i ratna poviest i Prvi svjetski rat*, 503.
- [7] Ernest BAUER, *Sjaj i tragika hrvatskog oružja*, Zagreb 1991., 118., 125.; S. PAVIČIĆ, *Hrvatska vojna i ratna poviest i Prvi svjetski rat*, 664.-665., 672., 681.; Vladimir HUZJAN, „Raspštanje Hrvatskog domobranstva nakon završetka Prvog svjetskog rata“, *Časopis za suvremenu povijest* (dalje: ČSP), 37/2005., br. 2, 452., 460.
- [8] Bogdan KRIZMAN, *NDH između Hitlera i Mussolinija*, Zagreb 1983., 257.
- [9] Slavko Pavičić (1885.-1945.), pravnik po struci, zapovjedao je haubičkom bitnim i divizijonom XIII. hrvatsko-slavonskom korpusu tijekom Prvoga svjetskog rata. Suradivao je kao vojni analitičar 1939.-1941. u glasilu HSS-a *Hrvatski dnevnik*. Uspostavom NDH nastavlja pisati vojno-analitičke i vojno-tehnische članke u *Hrvatskom narodu*, *Spremnost* itd. (S. PAVIČIĆ, *Hrvatska vojna i ratna poviest i Prvi svjetski rat*, 729.-731.).
- [10] Nije jasno koja je divizija u pitanju: ona iz k.u.k. vojske ili mađarskog domobranstva (Nada KIŠIĆ-KOLANOVIĆ, *Vojskovođa i politika. Sjećanja Slavka Kvaternika*, Zagreb 1997., 16.; „Divisional Commanders 1914 – 1918“- <http://www.austro-hungarian-army.co.uk/divcomd1.htm>, 05.12.2009.).
- [11] N. KIŠIĆ-KOLANOVIĆ, *Vojskovođa i politika*, 322., 324.
- [12] Npr. „BOROJEVIĆ, Svetozar“, *Enciklopedija Leksikografskog zavoda*, sv. 1., Zagreb, 1955., 570.
- [13] Milenko DODER, *Jugoslavenska neprjateljska emigracija*, Zagreb 1989., 241.-242.
- [14] Doderove knjige su zapravo podobna populističko-fiktivna djela s dodacima povjesnih podataka, koji su često posve pogrešni ili pak krive interpretirani, pa autorovi pokušaji izazivanja dojma „upućenosti“ u određene povijesno-političke teme završavaju debakлом, npr. *Hitlerovi spijuni* (Mostar, 1989.).
- [15] Rudolf Baričević je bio časnik u 369. pojačanoj hrvatskoj pješačkoj pukovniji. Vodio je neko vrijeme Ratni dnevnik pukovnije, te je kao „posljednji Hrvat“ napustio Staljinograd. Od 1944. radi u Ministarstvu vanjskih poslova NDH (Milan POJIĆ, *Hrvatska pukovnija 369. na Istočnom bojištu 1941. – 1943. Ratni dnevnik*, Zagreb 2007., 5.; *Tko je tko u NDH*, Zagreb 1997., 23.).
- [16] Ante STARČEVIĆ, „Naputak za pristaše Stranke prava“, u: *Djela Dra Ante Starčevića. Knjiga III. Znanstveno-političke razprave*, Zagreb 1894. (pretisak, Varaždin 1995.), 460.
- [17] Alain BESANÇON, *Stoljeće zla. O komunizmu, nacizmu i jedinstvenosti Šoaha*, Zagreb 2009., 12..

U SPOMEN ANTI SMOLJI

U Osijeku je 29. studenoga 2010. umro **Ante Smoljo**, rođ. 31. svibnja 1925. u Otoku kod Sinja, gdje je 1. prosinca 2010. i sahranjen. Pokojni Ante je bio suosnivač i stalni član upravnog odbora, a od 2008. i dopredsjednik Podružnice osječko-baranjske. Ostvario je dobru suradnju sa županijskim i gradskim vlastima, što je pomagalo u ostvarenju plana podružnice.

Pok. Ante je bio predsjednik mjesnog odbora Šećerana i predsjedavao je prvom sjednicom vijeća nove demokratske gradske vlasti u Osijeku 1990., a sudjelovao je i u formiranju štaba narodne obrane u Osijeku. God. 1943. bio je mobiliziran u Hrvatsko domobranstvo i borio se na području Like, Banovine i Istre. Početkom svibnja 1945. povlačio se prema Austriji, i tom prigodom su u Istarskoj Bistrici partizani njegovu skupini zarobili te razdvojili zarobljenike. Što nisu pobili, starije su otjerali u logor, a mlade ponovo uvojačili u Jugoslavensku armiju. U Rijeci su 8. svibnja 1946. partizanski oficiri priveli Antu Smolju na vojni divizijski sud i optužili ga kao bivšeg pripadnika Hrvatske vojske, jer je odbio partizansku naredbu da ide u Rusiju na vojnu izobrazbu i jer je hvalio hrvatsko domobranstvo, a deklarirao se kao pristaša zapadnoeuropske demokracije. Zbog te optužbe osuđen je na četiri god. zatvora uz prisilni rad. Radio je na obnovi Maribora i izgradnji pruge Šamac-Sarajevo.

Ante Smoljo (treći s lijeva) preuzima vođenje prve sjednice Gradskog vijeća Osijeka (1990. godine)

Godine 1949., nakon šest godina odsutnosti, vratio se kući u Otok i oženio se **Androm Smoljo** rođ. Samardžić, koja mu je rodila dva sina. Malo kasnije, 1954. odlazi Ante trbuhom za kruhom u Osijek, gdje se zapošljava u šećerani. Tamo mu je, srećom, šef bio pripadnik Hrvatske vojske koji je također unovačen u Jugoslavensku armiju, pa je shvaćao Antinu sudbinu. Dao mu je priliku da završi školu za kemijskog tehničara prehrambene industrije,

pa je Ante odradio punih 40 god. u šećerani.

Laka mu bila hrvatska zemlja koju je branio dva puta, 1941. i 1991., od istoga komunističko-četničkog neprijatelja! (**UO HDPZ Osijek**)

U SPOMEN

BRANIMIR BABIĆ

umro 4. siječnja 2011. u 88. godini života

Laka mu bila hrvatska zemlja!

U SPOMEN

IVAN REBIĆ

(1945. – 2010.)

JELICA MACAN

(1921. – 2008.)

JULKA JAGIĆ

(1928. – 2009.)

Laka im bila hrvatska zemlja!

HDPZ Podružnica Krapina

IN DIESER AUSGABE

Der kroatische Dichter **Vjenceslav Čižek** (1929-2000) wurde als Philosophie-Lehrer achtmal von der Arbeit entlassen. Jugoslawischen kommunistischen Behörden haben ihn wegen politisch ungeeigneten Gedichten zu fünf Jahren Haft verurteilt die er in Srijemska Mitrovica verbüßte. Im Jahr 1972 emigrierte er nach Deutschland, wo er politisches Asyl bekam.

Angesichts der Tatsache, dass er weiterhin schrieb und veröffentlichte, entführte ihn 1977 in Italien der jugoslawische Geheimdienst und brachte illegal über die Grenze nach Jugoslawien. In Sarajevo wurde er am 8. August 1978 zu 12 Jahren Gefängnis verurteilt. Im selben Jahr wurde er von Amnesty International zum politischen Gefangenen des Gewissens erklärt. Trotz des Drucks von deutschen Behörden an Belgrad, war Čižek erst am 29. Juli 1988 aus dem Gefängnis entlassen. Während der Gefängniszeit in dem Gefängnis in Zenica (BiH) war Čižek völlig erblindet. Nach seiner Rückkehr nach Deutschland 1988 lebte er von Sozialhilfe des deutschen Staates. Nach der Unabhängigkeit Kroatiens besuchte er seine Heimat mehrfach, wo er im Jahre 2000, nachdem er in Dortmund am 25. November 2000 starb, beerdigt wurde.

In dieser Ausgabe veröffentlichen wir den überwiegenden Teil des Gesprächs, dass der Direktor des Gefangenenhauses mit ihm, vor dem Verlassen des Gefäng-

nisses, führte. Das Interview wurde von den jugoslawischen Geheimdienst aufgezeichnet und Teile davon vor kurzem in eine Sarajevo Wochenzeitung unter dem Titel "Vjenceslav Čižek - Kroatischer Mandela" veröffentlicht. In diesem Gespräch, spricht Čižek offen über dem kommunistischen System als widermenschlichen und totalitären, sowie von Jugoslawien als dem Kerker des kroatischen Volkes. Leider, trotz der außerordentlichen Mutes und schreckliche persönliche Tragödie die er in den jugoslawischen Gefängnissen erlitten hat, Čižek ist in heutigem Kroatien völlig vergessen. Gepriesen sind die billigeren Werte.

*

Als ein interessantes Dokument veröffentlichen wir den Briefwechsel zwischen **Alfred Obranić**, dem Präsidenten des Kroatischen Verbandes politischer Häftlingen und Führung der so genannten Union der antifaschistischen Kämpfer (SAB), eine rechtliche und politische Nachfolgerin der jugoslawischen kommunistischen Vereinigung der Kämpfer aus dem Zweiten Weltkrieg (SUBNOR).

In dem Brief an SAB erinnert Obranić daran, dass sich in Slowenien, Kroatien und Bosnien und Herzegowina fast zweitausend Massenhinrichtung Stätte befinden, in die die Mitglieder der Jugoslawischen Volksarmee (die Partisanen) kurz vor dem Ende des Krieges und danach ge-

tötet, nach vorsichtigen Schätzungen, Zehntausende Menschen umgebracht und verscharrt haben. Alle diese Exekutionen wurden ohne jeglichen Gericht, nach dem Vorbild des Massakers in den Wäldern von Katyn, durchgeföhrt. Für diese Verbrechen wurde bis heute niemand angeklagt geschweige denn verurteilt. Vielmehr, verschweigt man Namen der Kommandanten und der direkten Täter. Da viele dieser Ereignisse vor 65 Jahren geschehen, hoffte Obranić, dass bei einigen der Führung oder der Mitgliedschaft der so genannten SAB das Gewissen erwacht und endlich seine Verbrechen zugeben.

Leider, aus der Antwort der SAB ist völlig klar, dass unter den so genannten Antifaschisten auch weiterhin der bolschewistische Geist vorherrscht. In der Antwort wird verallgemeinernd anerkannt, dass einige Verbrechen verübt waren, aber die jugoslawischen kommunistischen "Antifaschisten" wollen auch weiter hin ihre Verantwortung für diese Untaten nicht zugeben.

*

In zwei Fortsetzungen veröffentlichen wir das Portrait des **Svetozar von Borojević von Bojna**, geschrieben von **Mladen Kaldane**. Borojević ist der berühmte österreichisch-ungarische Feldherr aus dem Ersten Weltkrieg. Er deklarierte sich als Kroate orthodoxen Glaubens. Zu seinen glänzenden Heldenataten zählt das Kommando über die österreichisch-ungarischen (meist kroatischen und slowenischen) Einheiten an der italienischen Front. Mit dem geheimen Londoner Vertrag im Jahr 1915 wurden Italien, zum Seitenwechsel zur Entente, große Bereiche der kroatischen Adriaküste versprochen. Mit Verteidigung der österreichisch-ungarischen Monarchie, verteidigten Borojević's Truppen heldhaft die slowenischen und kroatischen Länder von der italienischen Besatzung. Trotzdem nach der Gründung des jugoslawischen Staates (1918) war Borojević zu unerwünschte Person und er und seine engsten Mitarbeiter in den beiden jugoslawischen Staaten waren als Symbole der Feindseligkeit betrachtet. •

In zwei Fortsetzungen veröffentlichen wir das Portrait des **Svetozar von Borojević von Bojna**, geschrieben von **Mladen Kaldane**. Borojević ist der berühmte österreichisch-ungarische Feldherr aus dem Ersten Weltkrieg. Er deklarierte sich als Kroate orthodoxen Glaubens. Zu seinen glänzenden Heldenataten zählt das Kommando über die österreichisch-ungarischen (meist kroatischen und slowenischen) Einheiten an der italienischen Front. Mit dem geheimen Londoner Vertrag im Jahr 1915 wurden Italien, zum Seitenwechsel zur Entente, große Bereiche der kroatischen Adriaküste versprochen. Mit Verteidigung der österreichisch-ungarischen Monarchie, verteidigten Borojević's Truppen heldhaft die slowenischen und kroatischen Länder von der italienischen Besatzung. Trotzdem nach der Gründung des jugoslawischen Staates (1918) war Borojević zu unerwünschte Person und er und seine engsten Mitarbeiter in den beiden jugoslawischen Staaten waren als Symbole der Feindseligkeit betrachtet. •

Krasno (Velebit)

IN THIS ISSUE

Croatian poet **Vjenceslav Čižek** (1929-2000), who was working as a professor of philosophy, was dismissed from work on eight occasions. Yugoslav communist authorities sentenced him to five-year imprisonment because of his unsuitable verses; he served time in Srijemska Mitrovica. In 1972, he emigrated to Germany, where he was granted political asylum.

As he continued writing and publishing, the Yugoslav intelligence service kidnapped him in Italy in 1977 and transferred illegally to Yugoslavia. On 8 August 1978 in Sarajevo, he was sentenced to 12 years of prison. In the same year, Amnesty International proclaimed him prisoner of conscience. Despite German's pressure on Belgrade, Čižek was released from prison as late as 29 July 1988. During his imprisonment at the Zenica prison (BiH) Čižek got completely blind. Upon his return to Germany in 1988, he lived on German state welfare. When Croatia became independent he visited his homeland on a number of occasions, where he was buried in 2000, following his death in Dortmund on 25 November 2000.

In this issue we are publishing a major part of the interview warden of the Zenica penitentiary made with him before he was

released from prison. The interview was recorded by the Yugoslav intelligence service, and its parts have been recently published in a Sarajevo weekly under the title *Vjenceslav Čižek – Croatian Mandela*. In the interview, Čižek openly talks about the communist system as an anti-human and totalitarian, and refers to Yugoslavia as a dungeon for Croat nation. Unfortunately, despite his exceptional courage and his personal tragedy suffered in Yugoslav prisons, Čižek has been completely forgotten in today's Croatian. Cheaper values are appreciated.

*

As an interesting document, we are publishing a correspondence between **Alfred Obranić**, president of the Croatian Association of Political Prisoners, and the leaders of the so-called Union of Antifascist Fighters, a legal and political successor of the Yugoslav communist association of fighters from the World War II (SUBNOR).

Obranić sent a letter to the Union in which he recalls that in Croatia, Slovenia and Bosnia and Herzegovina there are almost two thousand mass graves, where members of the Yugoslav Army (so-called partisans), just before the end and

right after the war, killed - according to the most conservative estimates – several dozen thousand people. All those executions were done in summary proceedings, without trial, at the model of the Katyn forest massacre. So far, no one was indicted, let alone punished for those crimes. Moreover, the names of commanders and executioners have been kept secret. As those events had taken place 65 years ago, Obranić was hoping that conscience of someone from the leadership or a member of the Union would be woken up and that they would confess their crimes.

Unfortunately, the Union's response clearly shows that the Bolshevik mentality still prevails among the so-called anti-fascists. The response generally acknowledges that some crimes were committed, but Yugoslav communist "antifascists" still deny their own responsibility for them.

*

We are publishing in two sequels a portrait of **Svetozar pl. Boroević of Bojna**, written by **Mladen Kaldana**. Boroević is a well-reputed Austro-Hungarian World War I army leader. He considered himself a Croat of Orthodox faith, and among his

greatest accomplishments is leading of Austro-Hungarian (predominantly Croat and Slovene) units on the Italian front. In the secret 1915 London Treaty, Italy was promised large areas of the Croatia's Adriatic coast, if they turn to Entente. While defending Austro-Hungary, Boroević's forces were courageously defending Slovene and Croat lands from the Italian occupation. Despite that, after the creation of the Yugoslav state (1918), Boroević was a *persona non grata*, and he and his closest associates were considered symbols of enmity in both Yugoslav states. •

Brijuni Islands

ocijalistička Republika Bosna i Hercegovina
SEKRETAJAT
ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE
Državna bezbjednost
- MOSTAR -

Broj: 02/2 - 33/3;

Datum: 3.12.1964.

UPRAVA KAZNENO POPRAVNOG DOMA
- Državna bezbjednost -

Lepoglava

PREDMET: SUDAR DRAGO, PODACI SE TRAŽE.-

GAŠPAR Luka, sin Mate, rodjen 1907. godine u Veljacima, opština Ljubuški se nalazio u tom Domu na izdržavanju kazne od 1946. - 1955. godine, kada je prebačen u KPD Zenica, gdje je izdržao ostatak kazne. Sudjen je kao ratni zločinac na 20 godina strogog zatvora. Danas se nalazi u mjestu rodjenja i nad njim vodimo razradu zbog veza sa emigracijom.

U posljednje vrijeme Gašparu se iz Kanade javlja neki SUDAR Drago, koji u pismu Gašparevog sina Mate /takodje emigrant/ piše da je sa Gašparem bio u KPD Lepoglava i da želi sa njim imati vezu. Pošto neznamo o kom se licu radi, molimo, provjerite da li se u tom Domu nalazio po menuti Sudar, odakle je, zašto je sudjen i kad je otpušten sa izdržavanja kazne.

NAČELNIK ODJELJENJA:
Osman Ćimić
Osmancić

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA
KAZNENO POPRAVNI DOM
LEPOGLAVA

Broj: Str.pov.01/2 - 39 /1964.

Lepoglava, dne 18.XII 1964.godine

39

SEKRETARIJATU ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE SREZA
- Državna bezbjednost -

MOSTAR

PREDMET: Sudar Drago, podaci
dostavljaju se.-

Veza: Vaš br.02/2 - 3313/1 od 3.XII 1964.

U vezi vašeg traženja dopisom, broj i predmet gornji, izvještavamo da se u ovom domu našao na izdržavanju kazne Sudar Drago, sin Pavla i majke Matije, rođ. Šikić, rođ. 11.X 1930.ogidne u selu Brušani, kotar Gospic,

Sudar Drago bio je presudjen po Okr. sudu Gospic 1949. godine na kaznu str. zatvora u trajanju od 13 godina, radi učinjenog kriv.djela protiv naroda i države / već 1945.godine uspostavio vezu sa grupom odmetnika, ovu grupu potpomagao i kao takav učestvovao u formiranju ilegalne organizacije nazvane "Hrvatski narodni otpor", koja je djelovala u mjestu Brušani i okolini, a Sudar u toj organizaciji uzimao aktivno učešće u svim činovima, sve u cilju rušenja našeg društvenog poretku/. Kaznu je izdržavao u vremenu od 30.VII 1949. do 8.XI 1956.godine / Ukazom SIV 1953.god. oprošteno 4 godine, a 1955. jedna godina dana/.

Sa Gašpar Lukom, s kojim Sudar Drago želi uspostaviti kontakt iz Kanade, upoznao se s njim ovdje za vrijeme izdržavanja kazne.

UPRavitelj
Piščević Drago

Primljeno		
Prepisano	18-XI-66	čvorac
Sravnjeno		
Otpremilo		